

การปริวรรตสมุดข่อย
เรื่อง แบบเรียนมาตราตัวสะกด
วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

จัดทำโดย

นางสาวพรรณพิมล	บุญชูเชิด	รหัสนักศึกษา	๕๙๔๑๐๑๕๒๑
นางสาวมัจฉินท์	รุ่งโรจน์	รหัสนักศึกษา	๕๙๔๑๐๑๕๒๖
นางสาวรัตนากร	กุลแก้ว	รหัสนักศึกษา	๕๙๔๑๐๑๕๒๗
นางสาวพรพิมล	เต็มเกาะ	รหัสนักศึกษา	๕๙๔๑๐๑๖๑๓
นางสาวอติวรรณ	สรรเสริญ	รหัสนักศึกษา	๕๙๔๑๐๑๖๓๒

เสนอ

อาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม

รายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นเพชรบุรี ๑๕๔๓๐๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๖๑

คำนำ

การปริวรรตสมุดข่อยเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเนื้อหา และคุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในสมุดข่อย เนื่องจากสมุดข่อยเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าอย่างมากมาย และมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งสมุดข่อยเล่มนี้เป็นวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง โดยสามารถแบ่งเนื้อหาได้ ๒ ตอน ตอนที่ ๑ เป็นการสอนในเรื่องมาตราตัวสะกดเป็นหลัก โดยในแต่ละมาตราตัวสะกดก็จะมีการสอดแทรกเรื่อง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายวรรคตอน อักษรนำ และไตรยางค์ เข้ามาสอนร่วมด้วย ส่วนในตอนที่ ๒ เป็นบทอ่านในแต่ละมาตราตัวสะกด โดยมีการสอดแทรกคำสอน และวิธีการปฏิบัติตนต่าง ๆ เมื่ออยู่ในวัด

คณะทำงานของข้าพเจ้าได้มีโอกาสเรียนนิชาวรรณกรรมท้องถิ่นเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ และอาจารย์ได้มอบหมายให้รวมกลุ่มศึกษาเกี่ยวกับการปริวรรตสมุดข่อย โดยให้ออกไปศึกษาหาความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ และศาสนสถานที่คาดว่าจะยังมีสมุดข่อยหลงเหลืออยู่ โดยคณะทำงานของข้าพเจ้า ได้ไปพบสมุดข่อยที่วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากพระครูวัชรสุวรรณาทิร เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ในการนำใบลานเล่มนี้มาปริวรรต โดยคาดว่าสมุดข่อยเล่มนี้น่าจะเกิดขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากมีการใช้ภาษาที่แตกต่างจากปัจจุบัน มีการกล่าวถึงหนังสือจินตามณี และมีเนื้อหาบางส่วนที่เป็นการคัดลอกมาจากหนังสือปฐมมาลา ซึ่งแต่งขึ้นเมื่อสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงสามารถคาดเดาได้ว่าสมุดข่อยเล่มนี้เกิดขึ้นในสมัยที่กล่าวมาข้างต้น

ในระหว่างการปริวรรตสมุดข่อยนั้น คณะทำงานของข้าพเจ้าได้ปริวรรตสมุดข่อยขึ้นมา โดยมีการจัดแบ่งจำนวนหน้าของสมุดข่อยให้กับสมาชิกในกลุ่มคนละเท่า ๆ กัน เมื่อสมาชิกแต่ละคนทำการปริวรรตสมุดข่อยเรียบร้อยแล้วจึงนำมารวบรวม และให้อาจารย์ประจำรายวิชาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งโดยในการปริวรรตสมุดข่อยฉบับนี้กลุ่มของข้าพเจ้าใช้ระยะเวลาในการทำงาน ๑-๒ เดือนโดยประมาณ

สุดท้ายนี้คณะทำงานของข้าพเจ้าต้องขออภัย หากการปริวรรตสมุดข่อยในครั้งนี้ยังมีเนื้อหาที่ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร และคณะทำงานของข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วรรณกรรมเล่มนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ และผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับสมุดข่อยไทยได้ศึกษาต่อไป

คณะปริวรรตสมุดข่อย

๑๖.๐๔ น. ๑๐/๐๑/๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	๑
๒. เนื้อหาโดยสรุป	๒
๓. ลักษณะคำประพันธ์	๓
๓.๑. กาพย์ยานี ๑๑	๓
๓.๒. กาพย์ฉับ ๑๖	๔
๓.๓. กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘	๖
ส่วนที่ ๒ วิเคราะห์คุณค่า	๗
๑. คุณค่าด้านเนื้อหา	๗
๑.๑. สาระ	๗
๑.๑.๑. การไหว้ครู	๗
๑.๑.๒. แม่ก กา	๙
๑.๑.๓. แม่กน	๑๑
๑.๑.๔. แม่กง	๑๗
๑.๑.๕. แม่กก	๒๑
๑.๑.๖. แม่กต	๒๒
๑.๑.๗. แม่กบ	๒๕
๑.๑.๘. แม่กม	๒๗
๑.๒. กลวิธีในการแต่ง	๒๘
๑.๒.๑. มีการใช้คำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดในเรื่องนั้น	๒๘
๑.๒.๒. มีการใช้รูปแทนตัวหนังสือ	๒๙
๑.๒.๓. มีการเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรค	๓๑
๒. คุณค่าด้านวรรณศิลป์	๓๖
๒.๑. การสรรคำ	๓๖
๒.๑.๑. การใช้คำซ้ำ	๓๖
๒.๑.๒. การใช้วลีซ้ำ	๓๗

สารบัญญ(ต่อ)	หน้า
๒.๑.๓. การใช้คำซ้อน	๓๙
ก) คำซ้อนเพื่อความหมาย	๓๙
ข) คำซ้อนเพื่อเสียง	๔๐
๒.๑.๔. การใช้คำหลาก	๔๑
๒.๑.๕. การใช้คำพ้องเสียง	๔๒
๒.๒. การเล่นเสียงและเล่นคำ	๔๒
๒.๒.๑. การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ	๔๒
ก) คู่	๔๒
ข) เทียบคู่	๔๓
ค) เทียมรถ	๔๕
ง) เทียบรถ	๔๖
จ) ทบคู่	๔๖
ฉ) แทรกคู่	๔๘
ช) แทรกรถ	๔๙
๒.๒.๒. การเล่นเสียงสัมผัสสระ	๔๙
ก) เคียง	๔๙
ข) เทียบเคียง	๕๒
ค) ทบเคียง	๕๓
ง) เทียบแอก	๕๕
จ) แทรกเคียง	๕๖
ฉ) แทรกอก	๕๗
๒.๒.๓. การเล่นเสียงวรรณยุกต์	๕๘
๒.๒.๔. การเล่นคำเป็นกระสวน	๕๙
ก) การใช้กระสวนอักษรเดียวกัน ตำแหน่งเดียวกัน	๕๙
ข) การใช้กระสวนอักษรเดียวกัน แต่สลับตำแหน่ง	๖๔
๒.๓. สำนวนโวหาร	๖๕
๒.๓.๑. บรรยายโวหาร	๖๕
๒.๓.๒. พรรณนาโวหาร	๖๖
๒.๓.๔. เทศนาโวหาร	๖๖

สารบัญ(ต่อ)	หน้า
๒.๓.๕. สารกโหวหาร	๖๗
๒.๔. ภาพพจน์	๖๘
๒.๔.๑. อุปมา	๖๘
๒.๔.๒. อุปลักษณะ	๖๙
๒.๔.๓. อติพจน์	๗๐
๒.๔.๔. สัญลักษณ์	๗๐
๒.๔.๕. ปฏิทรรศน์	๗๑
๒.๔.๖. นัยพาดพิง	๗๒
๒.๔.๗. สัทพจน์	๗๓
๓. คุณค่าด้านสังคม	๗๔
๓.๑. ประเพณีและวัฒนธรรม	๗๔
๓.๒. ความเชื่อ	๗๔
๓.๓. ค่านิยม	๗๖
๓.๔. สภาพความเป็นอยู่	๗๘
ส่วนที่ ๓ เนื้อหาเชิงอรรถ	๘๑
ตอนที่ ๑	๘๑
ตอนที่ ๒	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๒๒
บรรณานุกรม	๑๘๑

ส่วนที่ ๑

บทนำ

๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

แบบเรียนมาตราตัวสะกด วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี เล่มนี้เป็นวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง วิธีการประพันธ์แต่งเป็นกาพย์ตลอดเรื่องโดยสลับกันไปทั้งกาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ยั้ง ๑๖ และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ ธรรมเนียมการประพันธ์ดังกล่าวนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “กลอนสวด” คือใช้สำหรับเด็ก ๆ ฝึกหัดอ่าน เมื่อสามารถอ่านได้แม่นยำแล้ว มักจะให้อ่านเป็นทำนองเสนาะให้อุบาสก อุบาสิกาฟังในวันธรรมสวนะ ที่เรียกกันว่า “สวดหนังสือ” แต่หนังสือที่นำมาสวดมักจะเป็นหนังสือนิทานคติธรรมฉะนั้นการที่ประพันธ์เป็นกลอนสวดนี้จึงเหมาะกับความสนใจของคนในสมัยนั้นและการสวดมีจังหวะสนุกสนานคล้องจองจึงเหมาะสำหรับเด็ก ๆ ที่นิยมบทประพันธ์ที่สัมผัสคล้องจองนั้น ๆ ง่าย ๆ ไม่สับสนคล้ายกลอนประกอบการละเล่นของเด็ก

ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏสามารถแบ่งเนื้อหาออกได้เป็น ๒ ตอน ดังนี้ คือ ตอนที่ ๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับมาตราตัวสะกด ทั้งหมด ๗ มาตรา คือ แม่ ก กา แม่กน แม่กง แม่กค แม่กต แม่กบ และแม่กม โดยจะเปลี่ยนรูปแบบคำประพันธ์ เมื่อเริ่มสอนมาตราตัวสะกดในแม่ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการสอนเรื่อง พยัญชนะสระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ อักษรนำ และเรื่องไตรยางค์ สอดแทรกอยู่ในแต่ละมาตราตัวสะกด ส่วนในตอนที่ ๒ เป็นบทอ่านในแต่ละมาตราตัวสะกด ซึ่งพบบทอ่านเพียง ๕ มาตราตัวสะกด คือ แม่กกา แม่กน แม่กง แม่กค และแม่กบ อีกทั้งยังมีการสอดแทรกคำสอน และวิธีการปฏิบัติตนต่าง ๆ เมื่ออยู่ในวัด

ลักษณะของสมุดข่อยเรื่องแบบเรียนมาตราตัวสะกด เล่มนี้เป็นสมุดไทยขาว เขียนด้วยอักษรหมึกสีดำ ความกว้าง ๑๑ เซนติเมตร ความยาว ๓๓.๕ เซนติเมตร ในหนึ่งหน้ากระดาษจะเขียนประมาณ ๔-๕ บรรทัด มีจำนวน ๑๓๔ หน้า มีข้อความสมบูรณ์เพียง ๑๕๐ หน้า โดยเนื้อหาบางส่วนถูกลบออกไป อีกทั้งลายมือของผู้เขียนมีมากกว่า ๑ ลายมือ สันนิษฐานว่า อาจเป็นการช่วยกันคัดลอก และยังมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องมาตราตัวสะกด ซึ่งอาจเป็นการเขียนเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่ วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

เมื่อพิจารณาแบบเรียนเรื่องมาตราตัวสะกด พบว่าเนื้อหาในตอนที่ ๑ เป็นการคัดลอกมาจากหนังสือเรื่อง ปฐมมาลา ซึ่งหนังสือประถมมาลาแต่งขึ้นใน สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ประพันธ์หนังสือประถมมาลานั้น กล่าวกันว่าเป็นพระภิกษุ มีนามว่า “ฝิ่ง” หรือ “ฟิ่ง” และได้ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระเทพโมลี วัดราชชนนีบูรณะโดยหนังสือเรื่องปฐมมาลา ได้บรรยายเรื่องมาตราตัวสะกดไว้ถึง ๗ มาตราตัวสะกด ซึ่งมาตราตัวสะกดที่หายไปแบบเรียนนี้ คือ แม่เกย เนื่องจากถูกลบ ทำให้เหลือเพียง ๖ มาตรา ส่วนในตอนที่ ๒ มีเนื้อหาส่วนเริ่มบทไหว้ครูที่เหมือนหนังสือ ประถม ก กา หัดอ่าน จำนวน ๓ บท

ซึ่งหนังสือเรื่องประถม ก กา หัดอ่าน ยังไม่ทราบผู้แต่งที่แน่ชัดแต่มีการสันนิษฐานกันว่าเกิดขึ้นในสมัยพร้อม ๆ กับหนังสือประถม ก กา โดยกวีผู้เดียวกันหรือประพันธ์ทีหลังโดยกวีอีกท่านหนึ่ง แต่ก็คงอยู่ในสมัยใกล้เคียงกัน คือสมัยอยุธยาตอนปลายที่กาพย์เจริญรุ่งเรืองมาก และส่วนที่เหลือสันนิษฐานว่า อาจเป็นการประพันธ์ขึ้นมาใหม่

จากการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏ สันนิษฐานได้ว่าผู้เขียนคัดลอกได้ได้แต่งบทประพันธ์ขึ้นมาเพิ่มเติม นั้น อาจเป็นพระ เนื่องจากมีเนื้อหาบางส่วนที่พูดถึงการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในวัด มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และสอนความประพฤติที่จะต้องปฏิบัติต่อครูอาจารย์จะเห็นได้ว่าการสอนนั้นส่วนใหญ่จะสอนเนรเทศวัดให้ปรนนิบัติพระภิกษุ ครูอาจารย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในสมัยนั้นและการศึกษาของไทยอยู่กับวัด อีกทั้งยังมีการเลือกสรรคำที่ใช้ในการประพันธ์ได้สละสลวย ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี

๒. เนื้อหาโดยสรุป

สมุดข่อยแบบเรียนมาตราตัวสะกด วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี เป็นสมุดข่อยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนเรื่องมาตราตัวสะกดเป็นหลัก ซึ่งสามารถแบ่งเนื้อหาได้เป็น ๒ ตอน ดังนี้ ตอนที่ ๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับมาตราตัวสะกด ทั้งหมด ๗ มาตรา คือ แม่ก กา แม่กน แม่กง แม่กค แม่กต แม่กบ และแม่กม โดยจะเป็นการอธิบายพยัญชนะที่ใช้ในมาตรานั้น ๆ และเป็นการยกตัวอย่างคำที่สะกดด้วยพยัญชนะในมาตรานั้น นอกจากนี้ยังมีการสอนเรื่อง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายวรรคตอน อักษรนำ และเรื่องไตรยางค์ สอดแทรกเข้ามาในการสอนเรื่องมาตราตัวสะกดในแม่ต่าง ๆ โดย จะมีการเปลี่ยนรูปแบบคำประพันธ์ เมื่อเริ่มสอนมาตราตัวสะกดในแม่ต่อไป จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาในตอน ๑ เป็นการคัดลอกมาจากหนังสือเรื่อง ปฐมมาลา โดยคัดลอกถึงแม่กบ ซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนถูกลบออกไป

ตอนที่ ๒ ในส่วนของบทไหว้ครูพบว่า มีบทเริ่มเหมือนหนังสือ เรื่องประถม ก กา หัดอ่าน จำนวน ๓ บท และในส่วนที่เหลือสันนิษฐานว่า อาจเป็นการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งในตอน ๒ นี้ บทประพันธ์จะเป็นบทที่สอนอ่านในแต่ละมาตราตัวสะกด โดยพบบทอ่านเพียง ๕ มาตรา คือ แม่กกา แม่กน แม่กง แม่กต และแม่กบ โดยในแต่ละมาตราผู้ประพันธ์จะเลือกสรรคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรานั้นทั้งหมด เพื่อให้ผู้อ่านฝึกอ่านออกเสียงในมาตรานั้น ๆ ได้ถูกต้อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่าง ๆ เมื่อเข้ามาเรียนในวัด อีกทั้งผู้ประพันธ์ยังมีการสอดแทรกคำสอน ถึงเรื่องความขยัน ความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ ในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี

๓. ลักษณะคำประพันธ์

แบบเรียนมาตราตัวสะกด วิชาใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร แต่งด้วยคำประพันธ์หลายชนิดประกอบไปด้วย กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉับ ๑๖ และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เริ่มด้วยบทไหว้ครู จากนั้นจะเป็นการสอนเรื่องมาตราตัวสะกด ซึ่งจะสอนทั้งหมด ๗ แม่ คือ แม่ก กา แม่กน แม่กง แม่กม แม่กต แม่กบ และแม่กม โดยจะเปลี่ยนรูปแบบคำประพันธ์ เมื่อเริ่มสอนมาตราตัวสะกดในแม่ต่อไป

ตอนที่ ๒ จะเริ่มด้วยบทไหว้ครูเช่นเดียวกัน จากนั้นจะเป็นบทอ่านในแต่ละมาตราตัวสะกด ซึ่งพบบทอ่านเพียง ๕ มาตราตัวสะกดคือ แม่กกา แม่กน แม่กง แม่กต และแม่กบ

๓.๑. กาพย์ยานี ๑๑

ลักษณะบังคับ

๑. บทหนึ่งมี ๒ บาท บาทที่หนึ่งเรียกว่าบาทเอก บาทที่สองเรียกว่าบาทโท บาทหนึ่งมี ๒ วรรค วรรคหน้ามี ๕ คำ วรรคหลังมี ๖ คำ รวม ๒ วรรคมี ๑๑ คำ

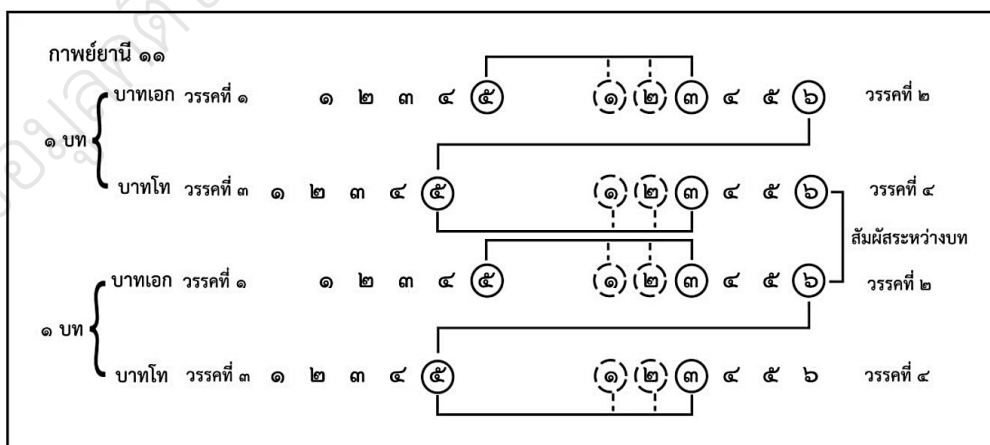
๒. สัมผัสบังคับมีดังนี้

๒.๑ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ สัมผัสไปยังคำที่ ๑, ๒ หรือ ๓ ของวรรคที่ ๒

๒.๒ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ ๓

๒.๓ ถ้าแต่งบทต่อไป คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ ต้องสัมผัสระหว่างบทไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ของบทต่อไป

แผนผัง

ตัวอย่างคำประพันธ์

๑ แยก กก ยกยัก <u>แยก</u>	เช่น <u>แผนก</u> แต่ กน <u>กลอน</u>
แยกยักใช้อัก <u>ษร</u>	ผูกพากย์ <u>ผ่อนผัน</u> กลอนไป
๑ แจกออกบอก <u>ทากร</u>	จักแจก <u>กก</u> ยก <u>คำไข</u>
เอา ก กา มาแทรก <u>ใส่</u>	นึกตริ <u>กไว้</u> อย่าใคร <u>หลง</u>
๑ หากเห็นเป็น <u>แผนก</u>	หากให้ <u>แปลก</u> จาก กน <u>กง</u>
จักอ่านจักจาร <u>ลง</u>	จักแจก <u>จง</u> จำ <u>สำคัญ</u>
๑ ไขใช้ได้แต่ <u>ก</u>	ข ค <u>ข</u> ก็ <u>เหมือน</u> กัน
บอกจริงทุกสิ่ง <u>สรรพ</u>	มาผูก <u>พัน</u> บันเป็นกลอน
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๑)
๑ ข้าไหว้อา <u>จารี</u>	ยอ <u>ชูลิ</u> พระ <u>อุป</u> ช <u>ฌาย์</u>
ได้ให้โอ <u>วาทา</u>	ให้ <u>ข้า</u> รู้ <u>พระ</u> ธรรม
๑ คำว่าจะให้ <u>ดี</u>	<u>ดี</u> ให้ <u>เล่า</u> ดีให้ <u>จำ</u>
ให้ <u>รู้</u> ใน <u>ลำ</u> น้ำ	ให้ <u>เล่า</u> ข้า <u>จำ</u> ได้ดี
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

๓.๒. กาพย์ฉบัง ๑๖

ลักษณะบังคับ

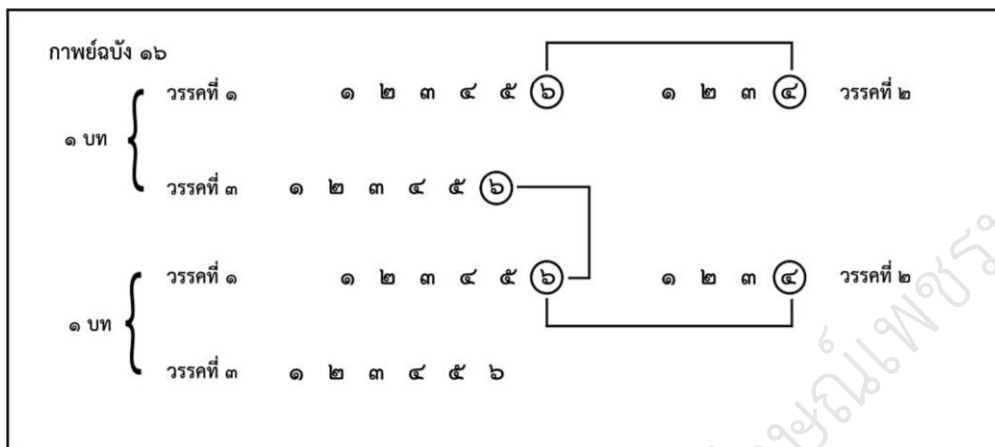
๑. บทหนึ่งมี ๓ วรรค วรรคแรก (วรรคที่ ๑) มี ๖ คำ วรรคกลาง (วรรคที่ ๒) มี ๔ คำ วรรคท้าย (วรรคที่ ๓) มี ๖ คำ รวม ๓ วรรค มี ๑๖ คำ

๒. สัมผัสบังคับมีดังนี้

๒.๑ คำสุดท้ายของวรรคแรกส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคกลาง

๒.๒ ถ้าแต่งบทต่อไป คำสุดท้ายของวรรคท้ายต้องส่งสัมผัสระหว่างบทไปยังคำสุดท้ายของวรรคแรกในบทต่อไป

แผนผัง

ตัวอย่างคำประพันธ์

๑ คัดคำจำแนกแจกกตสัมผัสพดบทเร่งจดเร่งจำใส่ใจ๑ ประดิษฐ์ลิตซื่อไขคิดคัถรรณใหม่จัดเสร็จจำคำสอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๒)

๑ จำแนกแจกอรรถจัดกลอนคืออุทาหรณ์ผันผ่อนเร่งจำคำขาน๑ ปัจจสมัยปัจจัยกาลปีศาจอาจหาญพจน์รสแลนิจจาเท็จ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๓)

๑ สมุทรรุคคณธินิตประสาทประสิทธิ์มทิตฤทธิเนสาท๑ เนาวนิตเป็นโจทยวิวาทผูกพยาบาทน้ำพระพิพัฒน์

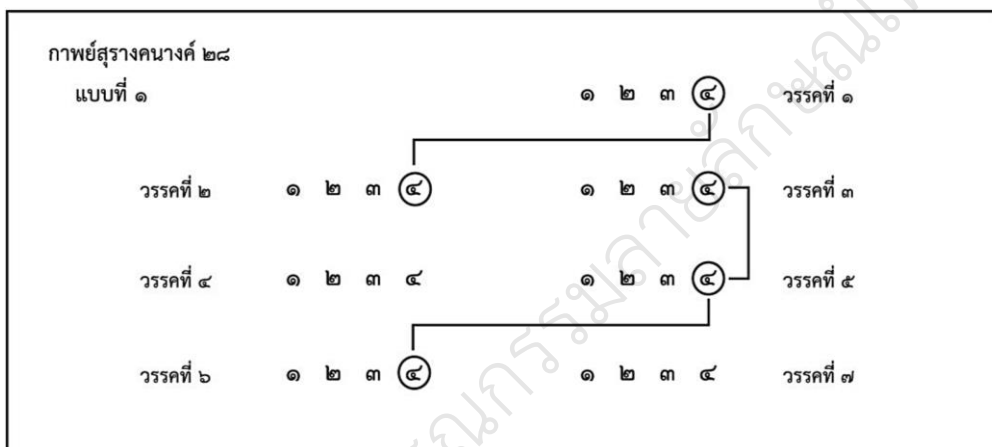
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๕)

๓.๓. ภาพยี่สุรางคณางค์ ๒๘

ลักษณะบังคับ

๑. บทหนึ่งมี ๗ วรรค วรรคหนึ่งมี ๔ คำ รวมจำนวนคำใน ๑ บท มี ๒๘ คำ
๒. สัมผัสบังคับเฉพาะสัมผัสระหว่างท้ายวรรคที่ ๑ กับท้ายวรรคที่ ๒, ท้ายวรรคที่ ๓ กับท้ายวรรคที่ ๕ และ ๖ และสัมผัสระหว่างบทจากท้ายบทแรกไปยังท้ายวรรคที่ ๓ ในบทต่อไป

แผนผัง

ตัวอย่างคำประพันธ์

ให้มีสันดาน

รู้แม่นแทนคุณ

จะเพียรเรียนรู้

เห็นคุณกตัญญ

เคียนคั่นกตัญญ

เป็นพินยีนที

๑ อย่าเป็นคนพาล

เป็นคนกตัญญ

ท่านผู้เป็นครู

ได้ถ้วนล้าวนดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

๑ กุมารถ้วนผู้

อย่าเหินเมินหนี

เป็นปิ่นอินทรีย์

เขียนเรียนวิชา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

ส่วนที่ ๒

วิเคราะห์คุณค่า

๑. คุณค่าด้านเนื้อหา

๑.๑ สาร

๑.๑.๑. การไหว้ครู

ตอนที่ ๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทไหว้ครูค่านมัสการพระสงฆ์ พระธรรม บิดามารดา พระเจ้าแผ่นดิน พระพุทธเจ้า พระพรหม พระนารายณ์ พระอิศวร ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้มีพระคุณ มีการขอพรต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ดังตัวอย่าง

๑ ข้ำขอย่อ ชูลี	พระมุนีมีมหา
คุณกรุณา	แลปรีชาล้ำโลกีย์
๑ ปรานีมานำหมู่	ประชาสู่ศิวาลัย
ไหว้ธรรมที่อำไพ	นำเวไนยละโลกีย์
๑ ข้ำไซร์ก็ไหว้พระ	อริยะเจ้ากุชี
ร่ำฆ่าหมู่ราศี	บาปี้กระทำกรรม
๑ ใครพ้อใครดำว้า	บ่ นำพาพ้อใจจำ
กระลีและกระลำ	ภะระนำนิราคลา
๑ ข้ำขอเดโชชัย	วรไตรใส่เกศา
ข้ำผู้รจนา	ภักพาธาย่ายัย
๑ ข้ำขอคารวะ	ปิตุระชนนี
ไหว้ครูผู้กวี	ขอข้ำมีเดโชชัย
๑ เดชะพระเดชา	พระจุฑาธิปไตย
ข้ำขอนิราไกล	ทุรภักย์อย่าพาธา
๑ ขอเดชะพระศิริ	พระอาทีไทธาดา
หริมหิมา	เจ้าสุรลัยศุลี
๑ สุราสุรไตร	เทพไทในราศี
มเหศรมี	ให้ข้ำนั้นนฤภัก
๑ ขอราคะโทสะ	หมุ่โมหะนिरไกล
มารยาแลสาไถ	อย่าได้มีปีธา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑)

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำไหว้ครูและนมัสการพระสงฆ์ และบิดามารดาเป็นส่วนใหญ่ มีการขอพรต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งจะมีความยาวมากกว่าตอนที่ ๑ ดังตัวอย่าง

๑ นะโมข้าจะไหว้	วรไตรรัตนา
ใส่ไว้ในเกศา	วรบาทมุณี
๑ คุณาวรไตร	ข้าใส่ไว้ในเกศา
เดชะพระมุณี	ขออย่ามีที่โทษา
๑ ข้าข้อยอชูลี	ใส่เกศาไหว้วันทา
พระเจ้ากรรณา	อยู่เกศาอย่ามีภัย
๑ พยาธิโรคา	อย่าได้มายายีใจ
สุขินิรภัย	นิสิริวัฒนา
๑ ข้าไหว้อาจารย์	ยอชูลีพระอุปชฌาย์
ได้ให้อโวกา	ให้ข้ารู้พระธรรม
๑ คำว่าจะให้ดี	ดีให้เล่าดีให้จำ
ให้รู้ในลำน้า	ให้เล่าซ้ำจำได้ดี
๑ ข้าไหว้พระบิดา	ไหว้บาทาพระชนนี
คุณาล่าโลกี	ไม่มีที่จะอุปมา
๑ บิดาแลชนนี	ไม่ได้มีที่โทษา
มีแต่กรรณา	เส่นหาล้าตราไตร
๑ ถ้ามืดใจโกรธา	แต่วาจากราว่าไป
เส่นหาตราอยู่ใน	ใจบิดาและชนนี
๑ จะร่าในคุณา	ก็ใหญ่กว่าปฐพี
ชะเลฏวารี	ก็มีเท่าพระคุณา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

๑.๑.๒. แม่ ก กา

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ มีการกล่าวถึง มาตรฐานตัวสะกดแม่ ก กา และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

- สอนเรื่อง สระ ที่สามารถใช้ในแม่ ก กา

ดังตัวอย่าง

๑ ข้าขอพรรณนา	แต่ ก กา มาแก้ไข
ไม้ แ- แล ไม้ ไ-	ไม้ ไ- โ- อย่าโลเล
๑ ไ- -า แล ิ ี	ี ี มีที่คะเน
- ุ ู แล ไม้ เ-	เล่าดูเล่าห์จำใส่ใจ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนเรื่องสระที่สามารถใช้กับแม่ ก กา ตามที่แบบเรียนมาตราตัวสะกดได้กล่าวไว้คือ สระแอ สระไอ สระอู สระโอ สระเอ สระอา สระอิ สระอี สระอือ สระอุ และสระอู

- สอนเรื่องความขยัน

ดังตัวอย่าง

๑ ถือเล่าเหล่าเผ่าผู้ดี	หม่อมเอ็งโกมะนา
อย่าเอาเผ่าพาลา	ครูชู้ว่าจำใจทำ
๑ ให้ดูหม่อมเอ็ง	บ่ ได้ตีมีใจจำ
แต่เข้าเข้าก็พรั้ง	เล่าบ่นรำไมรีรอ
๑ รู้สมัยบ่ ให้ว่า	ถึงเพลเข้ามามต่อ
ปลูกตีมีใจต่อ	ไม่ย่อท้อดุขงู

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒ - ๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องให้ทำตัวเหมือนนักปราชญ์ ที่เมื่อมีเวลา ก็เข้าวัดมาเรียนหนังสือ

- สอนเรื่องให้จำคำสั่งสอนของครู

ตั้งตัวอย่าง

๑ ผู้ที่มีใจเบา	ว่าแต่เดาบ่ ได้ดู
ว่าไรทำไค้หุ	บ่ ได้รู้มีใจจำ
๑ โลเลดูเล่ห้บ้า	พรัร่าว่าบ่ จำคำ
ผู้ใหญ่มีไค้ย้า	ว่าเข้าค้บ่ นำพา
๑ ดูรายุเพยวี่	อย่าให้เขาครหา
มีใจจำวาจา	ผู้ใหญ่ว่าจำใส่ใจ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องให้จำคำสั่งสอนของครู อย่าทำเป็นหูทวนลม

- สอนเรื่องอย่าโกหกและรู้จักไหว้ผู้ใหญ่

ตั้งตัวอย่าง

๑ ถ้าจะเจรจา	อย่ามุสว่าแก๊ใจ
แต่ชื่ออย่าตื้อไป	อย่าทำให้ด่าตี
๑ จะไปแจะมา	ให้ไหว้ลาอย่าแซหนี
ถ้าอยู่ที่เยาวมี	พ่อแม่พี่จงไหว้ลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องการอย่าพูดโกหก รู้จักไหว้ผู้ใหญ่ทั้งพ่อแม่ และพี่

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ เป็นบทอ่านในแม่ ก กา ซึ่งพบเพียงส่วนท้ายเท่านั้นเนื่องจากมีบางส่วนที่ไม่สามารถอ่านได้เนื่องจากถูกทาดด้วยสีด้า ดังตัวอย่าง

๑ สุราแลเมรัย	อย่าให้ใจเข้าปรีดี
ให้ทำแปรหน้าหนี	อย่าได้มีเมาสุรา
๑ ให้ข้านเนาใน	วรพุทธโธวาทา
อุปถัมภ์ญาติกา	พอจะให้ก็ให้ไป

๑ มิได้มีฉรีย
 กรุณาผู้ต่ำไร
 ๑ ภิกษุมีศีลา
 ใจข้าให้อารีย
 ๑ ให้ข้าพระพุทธเจ้า
 เสน่หาพระธรรมา
 ๑ อย่างมีโกสะชา
 ให้ข้าปริดาใน
 ๑ โลโกแลโทโส
 ขอให้ไกลมนา

ละตระหนี่ให้จรไกล
 ไมโกรธาแปรหน้าหนี
 ให้ข้าได้ทฤษฎี
 ไนโยคีมีวิริยา
 วรสีไนไตรปิฎกา
 อย่าได้ละสละไกล
 วิริยาให้ไหว
 วรรณมทานา
 แลโมโหลลามกา
 ใจบาปอย่าเนาใน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๓)

๑.๑.๓. แม่กน

ตอนที่๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ มีการกล่าวถึง มาตรา
 ตัวสะกดแม่กน และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กน

ดังตัวอย่าง

ณ ร ล พ
 คัมภีร์โบราณ
 เขียนอ่านใดใด

๑ ห้าคำคือ ญ
 แทน นอ มีใน
 อาจารย์ท่านไช
 ท่านใช้เช่นกัน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กน ซึ่งสามารถใช้
 แทนเสียง น ได้ มีทั้งหมด ๕ พยัญชนะคือ ญ ณ ร ล และพ

- สอนเรื่องให้เห็นคุณค่าของการเรียน

ดังตัวอย่าง

เล่นแร่เตร้อยู่	๑ อยู่ใกล้ผู้รู้
เหมือนมณฑุกะ	ไม่รู้อ่านเขียน
มาลาอาเกียรณ	ในสระจำเนียร
	พาเหียรกลืนไกล
	๑ บ่ ได้กล้ากลืน
กลืนเรณูรีน	ขึ้นชูฟูใจ
ผกาเกสร	ขจรหล่นไป
ที่ถิ่นอาศัย	บ่ ได้ปรีดี
	๑ ผู้มีปัญญา
อยู่ไกลโคลคลา	มาเรียนคัมภีร์
วิจารณ์ใจจำ	รู้คำบาลี
ไม่เนิ่นนานปี	มีปัญญาญาณ
	๑ เหมือนหมู่ภุมร
ได้กลืนเกสร	สัญจรบ่ นาน
เรณูชูขึ้น	กล้ากลืนกลืนหวาน
มีกระมลบาน	เฝ้าเกล้าเสาวคนธ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖ - ๗)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องคุณค่าของการเรียน โดยมีการเปรียบเทียบผู้ที่เที่ยวเล่นเหมือนกับกบที่อยู่ในสระบัว แต่กับไม่รู้คุณค่าของเกสร ต่างจากผู้ที่มีปัญญาที่เหมือนผึ้งแม่อยู่ไกลสระบัวหลายโยชน์ ก็ยังบินมากินเกสรดอกบัว

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ เป็นบทอ่านในแม่กน ซึ่ง สอดแทรกคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องประโยชน์ของการอ่านการเขียน

ดังตัวอย่าง

การรำการเรียน	๑ การอ่านการเขียน
เพื่อนร้านบ้านใกล้	เป็นการเจริญ
ชวนกันสรรเสริญ	ห่อนได้ฝ่าเกิน
	เอ็นพรถ้วนตัน
อ่านไหนได้นั้น	๑ การอ่านชาญขยัน
ครั้นชาญการอ่าน	ห่อนมีที่จน
เพียรร้านบ้านคน	บันดาลผลผล
	รีนร่นบ่นหา
บนเรือนบนร้าน	๑ เชิญขึ้นไปอ่าน
ยื่นสรรพอาหาร	ยื่นข้าวยื่นปลา
เหมือนถวิลจินดา	หวานมันสรรมา
	เป็นบุญเป็นคุณ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องประโยชน์ของการอ่านการเขียน ซึ่งหาก ผู้ได้อ่านเขียนได้คล่อง ก็จะมีแต่คนอยากให้อ่านหนังสือให้ฟังที่บ้าน ไม่ว่าจะไปที่ใดก็มีแต่คนเชื้อเชิญ

คร้านครั้นตันใจ	๑ เพียรเขียนเรียนไซ้
จำขึ้นกลืนกิน	เหมือนคนกินยา
นานไปหนหน้า	ดาลดีนวิญญา
	เห็นคุณว่าดี
หมั้นรำหมั้นเรียน	๑ หมั้นอ่านหมั้นเขียน
เอาเพียรเรียนรู้	อย่าเชื่อนเพื่อนหนี
อย่าขอนปลอนหนี	เป็นคู่ชีวิต
	เหมือนคนพาลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องประโยชน์ของการอ่านการเขียน หากหมั่นอ่านหมั่นเขียนจะให้คุณในภายภาคหน้า

- สอนเรื่องให้รู้จักกตัญญูต่อครู

ดังตัวอย่าง

เพื่อเรียนวิชา
ท่านได้เป็นครู
อย่าเงินทารุณ

ให้มีสันดาน
รู้แม่แทนคุณ
จะเพียรเรียนรู้

กมลสันดาน
พันเพื่อนคุณครู
วิชาอันดี

๑ กุมารถ้วนหน้า
อย่าต่วนทวนหู
ควรรู้พระคุณ
รู้คุณท่านครู
๑ อย่าเป็นคนพาล
เป็นคนกตัญญู
ท่านผู้เป็นครู
ได้ถ้วนล้วนดี
๑ ครั้นเป็นคนพาล
ร้อนรานราศี
กตัญญูหอนมี
เรียนได้ฤณา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔ - ๓๕)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องให้รู้จักกตัญญูต่อครู รู้พระคุณของครูผู้

สอน

เป็นเค้าเป็นมูล
ไว้คุณอาจารย์
บันดาลกุศล

ตำบลดนไกล
ยกคุณอาจารย์
.....

๑ กตัญญูไพบุลย์
ในการกุศล
ในสันดานตน
ถาวรวัฒนา
๑ แม้อยู่แม่ไป
ไทรนกล่นมา
บนเศียรวันทา
.....

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องให้รู้จักกตัญญูต่อครู ความกตัญญูจะช่วยให้มีบุญกุศล ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดบุญกุศลก็ช่วยให้พ้นภัยอันตราย

- สอนเรื่องอย่าโกรธเคืองครูอาจารย์

ดังตัวอย่าง

อย่าเป็นอนเชือนหนี

อ่อนเสียววันทา

ทำใจให้แน่น

ล้วนสอนให้ดี

ไม่ควรชุนแค้น

ควรรื่นชื่นบาน

เหมือนเป็นสะพาน

ห่อนควรเหมินหมิ่น

ควรแต่โอนอ่อน

กมลสันดาน

ควรตีควรตำ

ล้วนให้เป็นผล

๑ แม้นท่านดำตี

หมั่นเฝ้าหมั่นแหน

อย่าสวนควรแค้น

หน้ารีนชื่นบาน

๑ แม้นท่านดำตี

คุณพันประมาณ

ต่อแทนอาจารย์

จำคำท่านสอน

๑ คำสอนอาจารย์

มรรคาโคจร

ดิฉินคำสอน

ผันผอนสอนตน

๑ ธรรมดาอาจารย์

หมั่นสอนผ่อนปรน

ควรว่าควรบ่น

เอ็นดูกุมาร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๕-๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องอย่าโกรธเคืองครูอาจารย์ที่ท่านสั่งสอนดำตี เนื่องจากรักศิษย์ อยากให้ศิษย์ได้ดี

๑.๑.๔. แม่กง

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ฉก ๑๖ มีการกล่าวถึง มาตรฐานตัวสะกดแม่กง และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องไตรยางศ์

ดังตัวอย่าง

๑ แต่ ก จน ฮ จงจำ ๔๔(สี่สิบสี่)คำ

แจ้งจำวิธีที่ทาง

๑ แบ่งบันปันเป็นไตรยางศ์ คือสูงต่ำกลาง

จะวางไว้ลงจงฟัง

๑ ข ฉ ถ ฐ ทั้ง ผ ฝ ท่านหวัง

สอนสั่งว่าสูงสำเนียง

๑ ส ศ ซ ทั้ง ห ต่อเคียง ๑๑ (สิบเอ็ด)คำเพียง

นี้เสียงก็สูงเหมือนกัน

๑ ถ้าไล่ - (เอก) - (โท) สองอัน อาจารย์ท่านสรร

ให้ผันอย่างทางโคควร

๑ คือ ข ช ชั หันหวน ๑๑ (สิบเอ็ด)จำนวน

ใคร่ครวญจงดีที่ทาง

(แบบเรียนมาตรฐานตัวสะกด, หน้า ๘ - ๙)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่อง ไตรยางศ์ ซึ่งมีทั้งหมด ๓ หมู่คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ในตอนนี้เป็นการอธิบายอักษรสูงว่ามีทั้งหมด ๑๑ ตัวอักษรคือ ข ฉ ถ ฐ ผ ฝ ส ศ ซ และห ซึ่งสามารถผันได้ตามเสียงวรรณยุกต์ เอก และ โท

๑ เขียนไว้ให้ดูรู้พลาง ข้อไว้คำวาง

คำกลา่งนั้นตั้งแต่ ก

๑ ทั้ง จ ฎ ฏ ต ค บ ป แล่ อ

ก็พอถ้วนแก้คำคง

๑ ถ้าใส่ไม้ เอก โท ลง คำกลา่งนั้นจง

อ่านส่งเสียงกว่าหน้าหลัง

๑ ก กั กั จงฟัง กลา่งส่งเสียงดัง

จงตั้งสติตรจำ

(แบบเรียนมาตรฐานตัวสะกด, หน้า ๙)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่อง ไตรยางค์ อักษรกลาง ซึ่งมีทั้งหมด ๙ ตัวอักษรดังนี้ ก จ ฎ ฏ ต บ ป และอ

๑ ผันสูงกลางอย่างต่ำ	๒๔ (ยี่สิบสี่) ซ้ำ
คือคำ ค ค ฆ ง	
๑ ช ช ฌ ญ ฑ ต ง	ณ ท ธ น
พ ฟ ภ ม	
๑ ย ร ล ว เรื่องรอง	พ ฮ ทั้งสอง
ทั้งผองพอล้วนนิกร	
๑ ผ่อนผันหันให้ชูงอน	เช่นจากกฤษกร
อันช้อนอันชูคู้คอน	
๑ คือ ค ค์ คั ผันผวน	จงให้ใคร่ครวญ
ขบวนควรจำใส่ใจ	
๑ คำต่ำจงจำคำไซ	จะอ่านอันใด
จงใช้ให้ส่งสำเนียง	

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙ - ๑๐)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่อง ไตรยางค์ อักษรต่ำ ซึ่งมีทั้งหมด ๒๔ ตัวอักษรดังนี้ ค ค ฆ ง ช ช ฌ ญ ฑ ต ณ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ และฮ

- สอนเรื่อง ห นำ อักษรต่ำ

ตั้งตัวอย่าง	
๑ เอามาวางข้างหน้าเรียง	คำต่อที่เคียง
มีเสียงก็สูงจูงกัน	
๑ เช่นว่าบุหงาปะหงัน	ห นำต่ำผัน
ให้หันผันสูงวาที	
๑ คำต่ำถ้าสูงมี	วิสรรชนีย์
อยู่ที่ข้างหน้าจงจำ	
๑ ไม่ต้องหา ห มานำ	คำสูงจูงคำ
ที่ต่ำให้สูงวาที	
๑ เหมือนว่าสมอสมิ	ถึง ห ป มี

อย่างนี้ก็นำคำขาน

๑ คำกลางที่อย่างประมาณ

ทั้งเก้าประการ

เขียนจารจะให้สูงค่า

๑ ฟังให้วิจารณ์ใจจำ

จะเอา ห นำ

เช่น ต่ำ บ่ ต้องวาจา

๑ ควรใช้ไม้ † (จัตวา)

หนึ่งชื่อดินกา

สัญญาทั้งสองพร้อม

๑ คำจำแล้วว่าวจี

จูงนำวาจี

ให้มีเสียงสั่งกังวาน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๐)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่าเป็นการสอนในเรื่อง ห นำ อักษรต่ำ เช่นคำว่า บูหงา ปะหงัน อักษรสูงนำอักษรต่ำจะมีสระ อะ อยู่ด้านหน้า แต่ไม่เขียน ห ในคำนั้น (ขนม = ฆะ -หนม) อักษรกลางหากต้องการให้มีเสียงสูงให้ใช้ไม้จัตวา ในการผัน

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ เป็นบทอ่านในแม่กง ซึ่งสอดแทรกคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องให้ฟังคำสั่งสอนของครู

ดังตัวอย่าง

คำสั่งของครู

๑ มิ่งแข่งแข่งหู

ตั้งใจมิ่งกล้า

มิ่งไม่ยำแยง

มิ่งจึ่งโง่แรง

ทั้งหน้ามิ่งแข็ง

ทั้งปวงป้องภัย

ฟังสั่งฟังสอน

๑ สุรวงศ์จงอ่อน

เร่งอ่านเร่งเขียน

ฝังลงตรงใจ

อย่างเยี่ยงจิ้งไร

เพียนเคร่งเล็งไป

ตั้งว่าอย่าเอา

ซึ่งสั่งทั้งปวง

๑ จงหวังหยั่งทรง

สิ่งใดว่าอย่า

อย่าฟังดูเบา

อย่างเยี่ยงอย่างเขา

จำนงจงเอา

กระด้างคางแขง

ริงรั้งโทษา	๑ เยี่ยงอย่างพาลา
ฝูงกระด้างกลาง	ดีด่าเร่งแรง
ต้องค่าต้องแข่ง	อย่างทีสำแดง
ฟังคำสั่งสอน	ไม่ห่างวางตา
จึงไม่ชิงชัง	๑ ตั้งใจจงอ่อน
สั่งสอนวิชา	แห่งองค์ครูบา
	หวังตั้งกรุณา
	ซึ่งสิ่งดีดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องให้ฟังคำสั่งสอนของครู อย่าทำเป็นหูทวนลม ทำตัวอย่างคนที่ไม่ดี

- สอนเรื่องประโยชน์ของการเรียน

ดังตัวอย่าง

วิชาแต่งให้	๑ ไปแหล่งแห่งใด
ซ่งเงินซ่งทอง	ได้ผลแข็งแรง
ยั้งยั้งจงแฝง	สิ่งของค่าแพง
มั่งคั่งศฤงคาร	แต่งยังอย่างดี
เร่งแรงกำลัง	๑ ถึงซึ่งที่ฐาน
ถึงไหนคงมี	มงคลสุชี
เรื่องแสงเรืองศรี	แต่งตั้งให้อย่างดี
รู้จริงยิ่งดี	แต่แต่งเจริญ
ทั้งปวงไม่เกิน	๑ วิชาอย่างดี
	เรื่องทั้งสรรเสริญ
	เทียงทีเจริญ
	โจงจ้วงลงแดน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๕-๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องประโยชน์ของการเรียนหากมีวิชาความรู้ติดตัว ก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต มีวิชาความรู้ใช้ทำมาหากิน

๑.๑.๕. แม่กก

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ มีการกล่าวถึง มาตรการตัวสะกดแม่ กก และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ แต่ไม่ปรากฏบทอ่านในตอน ที่ ๒ เหมือนมาตรการตัวสะกดแม่อื่น ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กก

ดังตัวอย่าง

๑ แจกออกบอกทารก	จักแจก กก ยกคำไข
เอา ก กา มาแทรกใส่	นึกตริกไว้อย่าใคร่หลง
๑ หากเห็นเป็นแผนก	หากให้แปลกจาก กน กง
จักอ่านจักจารลง	จักแจกจงจำสำคัญ
๑ ไซ้ใช้ได้แต่ ก	ข ค ฆ ก็เหมือนกัน
บอกจริงทุกสิ่งสรรพ	มาผูกพันบั่นเป็นกลอน
๑ บอกไว้ให้ประจักษ์	ที่แยกยกใช้อักษร
ยังเยาว์ปัญญาอ่อน	แรกฝึกสอนเร่งฟังสาร

(แบบเรียนมาตรการตัวสะกด, หน้า ๑๑)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่าเป็นการสอนในเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กก ซึ่งสามารถใช้แทนเสียง ก ได้ มีทั้งหมด ๓ พยัญชนะคือ ข ค และฆ

- สอนเรื่องการผัน แม่กก

ดังตัวอย่าง

๑ แม่ กก จนสิ้นไซ้	‘ (เอก) ˊ (โท) ใสบ่ บังควร
แม่กกจักผันผวน	บ่ แปรปรวนแปลกสำเนียง
๑ ไซ้ได้แต่ไม้ ˊ (ตรี)	ˋ (จัตวา) มีที่ส่งเสียง
แม่ กก ยกยกเรียง	ก็พอเพียงพรรณนา

(แบบเรียนมาตรการตัวสะกด, หน้า ๑๒)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่าเป็นการสอนในเรื่องการผันแม่กก ไม่ควรผันด้วย ไม้เอก ไม้โท ควรผันด้วย ไม้ตรีและไม้จัตวา

๑.๑.๖. แม่กด

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ฉบัง ๑๖ มีการกล่าวถึง มาตรฐานตัวสะกดแม่กด และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กด

ดังตัวอย่าง

๑ แม่ กด สังกัดกำหนด	ใช้ ด สะกด
แต่บทที่ว่าสาธารณ์	
๑ จัดใช้ให้ถูกโบราณ	ปราชญ์ปรีชาญาณ
ประมาณประมวลงมากนัก	
๑ คือ จ คือ ข ประจักษ์	ด ต สองวรรค
ยกยักแต่พอควร	
๑ ส ศ ซ ใส่ในขบวน	กำหนดจำนวน
พอล้วน ๑๕ (สิบห้า) อักษร	
๑ จำแนกแจกอรรถัดกลอน	คืออุทาหรณ์
ผันผอนเร่งจำคำขาน	

(แบบเรียนมาตรฐานตัวสะกด, หน้า ๑๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่าเป็นการสอนในเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กด ซึ่งสามารถใช้แทนเสียง ด ได้ มีทั้งหมด ๑๕ พยัญชนะคือ จ ข ซ ฎ ฏ ฐ ฑ ด ต ถ ท ษ ศ ส และซ ซึ่งมีการอธิบายและยกตัวอย่างคำ ในแต่ละตัวอักษรดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑ ใช้ ซ แทน ด ควรการ	ปราชญ์ผู้ชำนาญ
บรรหารให้เห็นวาที	
๑ รกษ์ภูนางนาฏสตรี	พิฆาตราวี
ตรีภูมมฤพรากฎ	
๑ โปรดปรานล้านโกฎิกำหนด	ใช้ ฎ สะกด
แจงบทให้เห็นเป็นกลอน	

(แบบเรียนมาตรฐานตัวสะกด, หน้า ๑๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่าเป็นการให้ตัวอย่างคำที่ใช้ ซ และ ฎ สะกด เช่น ปราชญ์, ช้ฎ , นาวฎ , ฎฎ , ฎฎ , ปรากฎ

๑ ฎ ฐ ทั้งสองสังฆกรรม	แทน ค ด อักษร
แต่หอนบ่ เห็นลิขิต	
๑ แผลงเป็นขญาประดิษฐ์	เป็นสันสกฤต
วิจิตรวิธวาที	
๑ แต่ ฐ แทน ค บ่ มี	ประเสริฐเศรษฐี
วาทีจงจำใส่ใจ	

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการให้ตัวอย่างคำที่ใช้ ฐ สะกด เช่น ประเสริฐ , เศรษฐี

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ เป็นบทอ่านในแม่กต ซึ่ง สอดแทรกคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องการปฏิบัติตัวในวัด

ดังตัวอย่าง

อุตสำหรับปฏิบัติ	๑ บุตรศิษย์อยู่วัด
มีดมีดเข้ากุฏิ	อย่าขาดคลาดคลา
สีฟันจัดหา	จุดชุดเพลิงมา
อย่าอึดคึด	น้ำอย่าขาดสถาน
จัดจงสุดเสร็จ	๑ คีลาเกสัช
อย่าเวียดเกียดคร้าน	ขัดจิตอาจารย์
ติดบาตรบรรพชิต	ตลอดเว็จถาน
มิตรจิตรสนิท	ให้ขัดตัดเตือน
อย่าขีดติดเพื่อน	๑ เพลลาถัดตกิจ
	อย่าบิดติดเชือน
	อย่าคิดบิดเชือน
	กอดรัดหัตถา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในวัด เมื่อศิษย์อยู่ วัดในเวลาทำให้จุดไฟ จัดหาสีฟัน น้ำยา และรักษาโรค อย่าให้ขาดกุฏิ

อย่าบดลัดลี
อุส่าห์เฝ้ากุฎี
ชิตเขียนให้ได้

๑ หยุดอยู่กุฎี
แหวดเวียดเสียดไกล
นั่งหงุดหงุดไป
ดุจจิตจินดา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๗)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในวัด หากอยู่ที่กุฎีก็ให้ฝึกอ่านฝึกเขียน

- สอนเรื่องสิ่งที่ไม่ควรทำ

ไอ้ชาติทุจริต
สภสละบัต
อุบาทว์ชาตินี้

อย่าบดคิดพ้อ
ปฏิบัติให้สนิท
มาตรमितชิดกัน

๑ มั่นคิดผัดผัด
ยี้ดยุดฉุดชี่
ศีลสัจไม่มี
อย่าคิดเยี่ยงมัน

๑ อาจารย์ดุจพ่อ
ให้เคียดเคียดฉั่น
ประชิดติดพัน
ฉุดหยุดอย่าไป

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๗)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องการปฏิบัติตัวอย่าไปยื้อยุดชุดชี่ ไม่รักษาศีลธรรม ให้เคารพอาจารย์ที่สั่งสอน

- สอนเรื่องการตั้งใจเรียน

ลีลาศผาดผัน
เขียนกตสวดกต
สมุคเปล่าอย่าอ่าน
แฝงฝ่าเบียดเสียด
สวดสมุคเปล่า
จิตรคิดมาดเมียง

๑ คลาดเพลาฉั่น
ติดชิดกระดาน
อย่าปดอาจารย์
อาจสวดอวดเสียง
๑ อย่าบดคิดเกียจ
สุตโสตสำเนียง
โอ้สวดอวดเสียง
คิดโดดหากัน

เดินโดดโลดทะยาน

ดุนฟันกวาดกวัด

เพื่อนศิษย์สะกิดกัน

ตระบัดเห็นครู

นั่งรัดบัลจัต

ซัดสุดเสียงกล้า

ไม่เขียนไม่ขีด

คิดโดดโลดจิดจร

คิดคดปลดครู

๑ คาคบาตรอาจารย์

ทอดท่าทำกัน

เปิดปิดผัดผั้น

เล็ดลอดสอดฝ่า

๑ เล็ดลอดสอดดู

ดอดดัดลัดมา

มุตมิดกิริยา

เล่ากดปลดครู

๑ กดกัตกิดกิด

อิงอุตสุดหู

นั่งติดแต่ครู

จิดเจตว่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕ - ๔๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่อง ให้ตั้งใจเรียนหลังจากเวลาฉันอาหาร พระจะมาสอนหนังสือ ให้เด็ก ๆ ตั้งใจเรียนไม่เล่นกัน ร่วมกันสวดหนังสือ อย่าแกล้งทำเป็นอ่านหนังสือ

๑.๑.๗. แม่กบ

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ มีการกล่าวถึง มาตรา ตัวสะกดแม่กบ และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กบ

ดังตัวอย่าง

ขอบขอบ

บ ป สะกด

สำหรับสารา

บทแบบฉบับ

สะกดแทน บ

แบบเบื้องแบ่งปัน

๑ กลับว่าปรารภ

แม่ กบ นีนา

แบบบทบัญญัติ

สืบมาแต่บรรพ์

๑ พ ภ สองศัพท์

บังคับเสกสรร

ก็ได้เหมือนกัน

เร่งหมั่นสอสอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๘)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กบ ซึ่งสามารถใช้แทนเสียง บ ได้ มีทั้งหมด ๔ พยัญชนะคือ บ ป พ และภ

ตอนที่ ๒ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ เป็นบทอ่านในแม่กบ ซึ่งสอดแทรกคำสอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องให้เคารพผู้ใหญ่

อย่าเหลือบเคลือบว่า

ขอรับบรรพชา

เรียบรอบขอบใจ

จบทบใจแน่

ประสบพบหน้า

เรียนรู้เทียบใจนวล

อย่าวิ้ววากลับ

ราบเรียบเทียบฉับ

อย่าฝับกลับลง

อย่าวิ้วบอับกลับ

ราบเรียบเทียบใจ

ฝับนับว่าเถร

๑ รอบคอบชอบทำ

พระบรรพชาใหม่

ชอบเข้ารับให้

แบบนี้ บ่ มีควรว

๑ สัพพพบพระแก่

อย่าฉับกลับปรวน

อย่ากลับหับหวน

นับในว่าสงฆ์

๑ พบเณรมารับ

จับทับให้ตรง

นับนับว่าสงฆ์

นับว่าสามเณร

๑ เณรแก่มารับ

นับว่าตาเถร

อย่าฉับกลับเอน

บุญยุบยอบลง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๙-๕๐)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่อง การเคารพผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นพระบรรพชาใหม่ พระแก่ที่มีอายุมาก หรือเณร ก็ให้เคารพนับถือ

๑.๑.๘. แม่กม

ตอนที่ ๑ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี ๑๑ มีการกล่าวถึง มาตราตัวสะกดแม่กม และสอดแทรกด้วยคำสอนต่าง ๆ แต่ไม่ปรากฏบทอ่านในตอนที ๒ เหมือนมาตราตัวสะกดแม่อื่น ๆ ดังต่อไปนี้

- สอนเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กม

ดังตัวอย่าง

๑ แจก กม จำกัด้ใช้	สะกดไม่มากสาธาธณั
คือ ม ท่านบรรหาร	จักสอนอ่านจงสนใจ
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องพยัญชนะที่ใช้ในแม่กม ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวไว้ว่ามีแค่ ม ตัวเดียวเท่านั้น

- สอนเรื่องนฤคหิต

ดังตัวอย่าง

๑ หนึ่งนฤคหิต	หมุ่บัณฑิตลิขิตไซ
เปลี่ยนแปล น แทน ม ได้	เช่นนี้ใช้อย่างจง
๑ คือคำว่าประชุม	แลชุมนุมพระจุมพล
นฤคหิตสถิตบน	ให้พึงยลเยี่ยงอย่างมี
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙-๒๐)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องนฤคหิต คือหากพบนฤคหิตเขียนอยู่ด้านบนเช่นคำว่า ชุมนุ่ จะอ่านว่า ชุมนุม

- สอนเรื่องไม้หันอากาศและ ร หัน

ดังตัวอย่าง

๑ ไม้ด้บับญญูติว่า	ชื่อหันอากาศบังคับ
ตามแบบบทฉบับ	ตามตำหรับไตรเวทางค์
๑ คำควรรหันอากาศ	ทีฆราชสธิรางค์
เขียน ร เข้าเรียงวาง	ใช้เช่นต่างไม้ด้ดฝั้น
๑ แต่งนามตามสำเหนียก	หากร้องเรียกว่า ร หัน
เขียนคำพอสำคัญ	จงจำมันอย่าเคลื่อนคลา

๑ หิริญสุพรรณมี
อนันต์บรรพชา

อรรณนีและภรรยา
ขรรค์มรรคาภรรดาครรรภ์
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐-๒๑)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า เป็นการสอนในเรื่องไม้หันอากาศและ ร หัน จากนั้นยกตัวอย่างคำที่เป็น ร หัน เช่น สุพรรณ , อรรณ , ภรรยา , บรรพชา , ขรรค์ , มรรคา , ภรรดา , ครรรภ์ เป็นต้น

๑.๒ กลวิธีในการแต่ง

๑.๒.๑ มีการใช้คำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดในเรื่องนั้น

คือ ผู้ประพันธ์ก็จะเลือกใช้คำที่มีมาตราตัวสะกดตรงมาตราตัวสะกดในเมื่อนั้น ๆ เช่น เมื่อสอนในเรื่องมาตราแม่ กง ผู้แต่งจะเลือกใช้คำที่สะกดด้วยมาตราตัวสะกดแม่ กง ตลอดทั้งเรื่อง ดังตัวอย่าง

อ่าน <u>จง</u> ว่องไว	อย่า <u>ซัง</u> ปลั่งหลง
อย่า <u>ปลั่ง</u> กังขา	พะ <u>ว่า</u> พะ <u>วุง</u>
อ่าน <u>จง</u> ตรงตรง	<u>จั้ง</u> คล้องจ้องดี
จำ <u>นง</u> จงหวัง	๑ ดำ <u>รง</u> อย่า <u>ปลั่ง</u>
ยิ่งอ่าน <u>ยั้ง</u> คล้อง	<u>อย่าง</u> รู้ <u>ท้วง</u> ที
ได้ <u>สอง</u> อย่างนี้	ทำ <u>นง</u> ยั้งดี
หนังสือไม่ <u>คล้อง</u>	<u>จั้ง</u> ถึงสรรเสริญ
คงได้ <u>สิ่ง</u> หนึ่ง	๑ ได้ <u>ทั้ง</u> ทำ <u>นง</u>
ยิ่งทำ <u>นง</u> เงิน	<u>ค้ำ</u> ค้ำ <u>กั้น</u> กั้น
ถึง <u>สำ</u> เนียง <u>ก้อง</u>	อย่า <u>พั้ง</u> สรรเสริญ
<u>ดั่ง</u> เข <u>ง</u> กระ <u>แส</u> ง	<u>เบียง</u> เลียง <u>อัก</u> ขรา
<u>ส่ง</u> เสียง <u>จ้ำ</u> จ้ำ	๑ <u>ทຸ</u> ร <u>ั้ง</u> ทั้ง <u>สอง</u>
	<u>ก้อง</u> ไม่ <u>เข้า</u> ยา
	ไม่ <u>แจ้</u> ง <u>อัก</u> ขรา
	<u>ดั่ง</u> ไม่ <u>ต้อ</u> งการ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๐-๔๑)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า มีการใช้มาตราตัวสะกดแม่ กง จำนวนมากซึ่งเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งของผู้แต่งที่ต้องการให้ผู้อ่าน ออกเสียงคำที่สะกดด้วยแม่กง ให้คล่อง

	๑ <u>กตักัดกิดกิด</u>
ไม่เขียนไม่ <u>ขีด</u>	อิง <u>อุต</u> สุด <u>หุ</u>
<u>คิด</u> โต <u>ด</u> โล <u>ด</u> จิ <u>ต</u> ร	นั่ง <u>ติด</u> แต่ <u>ครู</u>
<u>คิด</u> ค <u>ด</u> ป <u>ล</u> ด <u>ครุ</u>	<u>จิต</u> เจ <u>ต</u> ว <u>า</u> ดี
	๑ มั่น <u>คิด</u> ผิ <u>ด</u> ผิ <u>ด</u>
ไอ <u>ชา</u> ติ <u>หุ</u> จ <u>ริ</u> ต	<u>ยิด</u> ย <u>ุด</u> ฉ <u>ุด</u> ชี
<u>ส</u> บ <u>ถ</u> ส <u>ะ</u> บ <u>ัด</u>	ศี <u>ล</u> ส <u>ัจ</u> ไม <u>มี</u>
อุ <u>บ</u> า <u>ห</u> ร <u>ชา</u> ดิ <u>น</u> ี	อย่า <u>คิด</u> เย <u>ียง</u> ม <u>ัน</u>
	๑ อาจารย์ <u>ยุด</u> จ <u>พ</u> ่อ
อย่า <u>บิ</u> ด <u>คิ</u> ต <u>พ</u> ่อ	ให้ <u>เค</u> ีย <u>ด</u> เค <u>ีย</u> ด <u>ฉ</u> ฉ <u>ฉ</u>
ป <u>ฏิ</u> บ <u>ัต</u> ิ <u>ห</u> ั <u>ส</u> น <u>ิ</u> ท	ประ <u>ช</u> ิ <u>ด</u> ติ <u>ด</u> ิ <u>พ</u> ัน
มา <u>ต</u> ร <u>มิ</u> ด <u>ช</u> ิ <u>ด</u> ก <u>ัน</u>	<u>ฉ</u> ุด <u>ห</u> ย <u>ุด</u> อย่า <u>ไป</u>
	๑ <u>ห</u> ย <u>ุด</u> อ <u>ย</u> ู่ <u>ก</u> ุ <u>ฎ</u> ิ
อย่า <u>บ</u> ั <u>ด</u> ล <u>ั</u> ต <u>สี</u>	<u>แ</u> ว <u>ด</u> เว <u>ีย</u> ด <u>เส</u> ีย <u>ด</u> ไ <u>กล</u>
อุ <u>ส</u> ่า <u>ห</u> เ <u>ฝ</u> ่า <u>ก</u> ุ <u>ฎ</u> ิ	นั่ง <u>ห</u> ง <u>ด</u> ข <u>ุด</u> ไป
<u>ขีด</u> เขียนให้ <u>ได้</u>	<u>ต</u> ุ <u>จ</u> จ <u>ิต</u> จ <u>ิน</u> ดา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๖-๔๗)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า มีการใช้มาตราตัวสะกดแม่ กต จำนวนมากซึ่งเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งของผู้แต่งที่ต้องการให้ผู้อ่าน ออกเสียงคำที่สะกดด้วยแม่กต ให้คล่อง

๑.๒.๒ มีการใช้รูปแทนตัวหนังสือ

คือ ผู้ประพันธ์ก็จะเลือกใช้รูปวาดแทนการเขียนตัวหนังสือ ซึ่งต้องให้ผู้อ่านจำ และคิดคำอ่านที่ถูกต้องให้คล้องจองกับฉันทลักษณ์นั้น ดังตัวอย่าง

๑ ข้า <u>ขอ</u> พร <u>ร</u> ณ <u>นา</u>	แต่ ก กา มา <u>แก้</u> ไข
ไม้ แ- แล ไม้ ไ-	ไม้ ไ- โ- อย่า <u>โล</u> ล
๑ เ- -า แล ิ ี	ี ี มี <u>ที่</u> คะ <u>เน</u>
- ุ ู แล ไม้ เ-	เล่า <u>ดู</u> เล่า <u>ห</u> จำ <u>ใส่</u> ใจ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์สอนในเรื่องสระที่ใช้ในแม่ ก กา ซึ่งผู้ประพันธ์เลือกที่จะเขียนเพียงตัวสระ ไม่เขียนคำอ่าน ทำให้ผู้ที่ศึกษาในเรื่องนี้จะต้องสามารถอ่านสระให้ถูกต้อง อีกทั้งยังช่วยทำให้จดจำทั้งรูปสระ และการอ่านออกเสียงได้เป็นอย่างดี

◌ วาที	๑ พินธุ ◌ ◌ ◌ ◌
ไ ไ(ไม้มลายไม้ม้วน)	เป็นที่สำคัญ
" ๑ (ฝนทองพองมัน)	ใคร่ครวญไฝฝืน
" (ฝนทอง)อยู่บน	ะ(วิสรรชนีย์)
เขียนสั้นระยะ	๑ (พองมัน) อยู่ต้น
วิสรรชนีย์	อนุสนธิ์สารศรี
ล้วนข้อคดี	นั่นและคือประ
วิธีสนใจ	ว่าไว้แต่ย่อ
ถ้า ◌ (ไม้ไตคู่)	ยังอยู่มากมี
ให้อ่านคำนั้น	๑ อ่านว่าตาตุ
จะเขียนคำไซ	มีอยู่คำใด
แลคำว่าเป็น	กระชั้นพลันไ
ควรใส่ไม้สั้น	พอให้รู้รา
แม้ไม่มีมา	๑ เหมือนคำว่าเห็น
ถ้าท่านเขียนไว้	ว่าเย็นนั้นา
ท่านว่าอย่าอ่าน	กระชั้นวาจา
คำควรล้วนดี	อ่านว่าซ้ำที
	๑ ◌ (การันต์) นี้ไซรั
	ที่ใดก็ดี
	สรรพสารบัญญัติ
	มีในจินดา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔-๕)

จากตัวอย่างคำประพันธ์จะเห็นได้ว่า นอกจากผู้ประพันธ์สอนในเรื่องวรรณยุกต์แล้ว ยังมีการสอนเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งไม่เขียนคำอ่านแต่เขียนเป็นรูปวรรณยุกต์แทน เป็นการฝึกให้อ่านสามารถจำรูปและเสียง วรรณยุกต์และเครื่องหมายต่าง ๆ ได้

๑.๒.๓ มีการเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรค

ผู้ประพันธ์เลือกเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรค นอกเหนือจากที่ฉันทลักษณ์ได้บังคับ เพื่อเพิ่มความจังหวะในการอ่าน และเพิ่มความไพเราะให้กับบทประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

๑ จักเขียนชื่อคำร่ำพัน	แต่พอต่อกัน
สำคัญจงฟังสังเกต	
๑ บินชบาตมาตราเกตุนेत्र	กษัตริย์เกษตร
จิตรเจตนมาศหมุมิตร	
๑ สารทสูตรบุตรแลบพิตร	โสศโคตรพิชิต
อาทิตย์แลเทีจจรฉัตร	
๑ กวีชี้แจงอรรถ	บอกอย่างบัญญัติ
จัดใส่ใช้ ต สะกต	
๑ รัถยาสามารถโอสถ	ภูวนาถเกวียนรถ
สะกตใช้ ถ อักษร	
๑ อภิวัตพุทธบาทบวร	วิทยารุ
บทกลอนประมาทโกมุท	

(แบบเรียนมาตราตัวสะกต, หน้า ๑๕)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์ฉบัง ๑๖ แล้ว ผู้ประพันธ์ยังนิยมเสริมสัมผัสพิเศษเพื่อเพิ่มความไพเราะคือ เพิ่มสัมผัสสระหรือสัมผัสพยัญชนะ ระหว่างจังหวะกับจังหวะทั้ง ๓ วรรค

	๑ ถึงซึ่งที่ฐาน
มั่งคั่งศฤงคาร	มงคลสุชี
เร่ร่แรงกำลั้ง	แต่งตั้งให้อย่างดี
ถึงไหนคงมี	แต่แต่งเจริญ
	๑ วิชอย่างยิ่งดี
เรื่องแสงเรืองศรี	เรื่องทั้งสรรเสริญ
รู้จริงยิ่งดี	เที่ยงที เจริญ
ทั้งปวงไม่เกิน	โจงจ้วงลงแดน

สอนสั่งทั้งปັນ
ครูสอนสั่งพรว้า
ซึ่งสิ่งใดแทน

๑ ครูซึ่งธรรม์

บ่ มีหวงแทน

ยิ่งล้ำดงแดน

หอนกว้างขวางทัน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๔)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
แล้วยังเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคที่ ๔ กับวรรคที่ ๕ ขึ้นอีกหนึ่งแห่ง

จะพันเชื้อใจ
ดลถิ่นฐานใด
ได้รื่นชื่นตา

๑ อยู่เป็นคนไซร์

พันภัยนานา

ท่านเชิญเกรินหา

เห็นคุณกตัญญู

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๗)

อย่าวับอับกลับ
ราบเรียบเทียบใจ
ผับนับว่าเธร

๑ เณรแก่มารับ

นับว่าดาเธร

อย่าฉับกลับเอน

บุญยุบยอบลง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕๐)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
แล้วยังเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคที่ ๒ กับวรรคที่ ๓ ขึ้นอีกหนึ่งแห่ง

อย่าอึดคัด
จัดจงสุดเสร็จ
อย่าเวียดเกียดครั้น

๑ คีลาเกสัช

ขัดจิตอาจารย์

ตลอดเว็จถาน

ให้ขัดตัดเตือน

ติดบาตรบรรพชิต
มิตรจิตรสนิท
อย่าชิตติดเพือน

๑ เพลากัตตกิจ

อย่าบิดติดเช็น

อย่าคิดบิดเช็น

กอดรดหตถา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕)

อย่าคิดทุจริต
ติดไปปฏิบัติ
เกิดสวัสดิสภาพร

จะโปรดโอวาท
ตัดลัดสงสัย
ดุจเวียดวงจันทร์

๑ ใครเป็นบุตรศิษย์
มิตรจิตสาธรรณ
แจ้งอรรถจัดสอน
สถิตนิจรรันต์

๑ พระครูชาติปราชญ์
อนุศาสน์เศรษฐาน
ไฟโรจนโชติฉน
โอภาสเมศร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๘)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
แล้วยังเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคที่ ๒ กับวรรคที่ ๓ และวรรคที่ ๔ กับวรรคที่ ๕

เชิงดั่งเชิงดิ่ง
เริงแรงสำเนียง
หน้าคลึงซังมิง

รังคูทุรัง
ฝูงมิงรังแซง
แสงเรงข้างหญิง

๑ มิงฝูงกรุงกริง
อย่างใครไม่ถึง
ส่งเสียงอิ่งอิ่ง
ไอพิ่งแรงหญิง

๑ รังโงรังงัง
ไม่เที่ยงไม่จริง
พิ่งแรงแห่งหญิง
สูงสิงสิ่งดำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๑)

อุตสำห์ปฏิบัติ
มีดมีดเข้ากฤ
สีพันจัดหา

๑ บุตรศิษย์อยู่วัด
อย่าขาดคลาดคลา
จุดชุดเพลึงมา
น้ำอย่าขาดสถาน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
แล้วยังเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคที่ ๔ กับวรรคที่ ๕ และวรรคที่ ๖ กับวรรคที่ ๗

ชอบ <u>ข</u> นบ	๑ กลับว่าปราร <u>ภ</u>
บ ป สะ <u>ก</u> ด	แม่ <u>ก</u> บ <u>น</u> ี้ <u>น</u> า
สำหรับ <u>ส</u> าร <u>า</u>	แบบ <u>บ</u> ท <u>บ</u> ัญ <u>ช</u> า
	สี่ <u>บ</u> มา <u>ด</u> แต่ <u>บ</u> ร <u>ร</u> พ
บทแบบ <u>ฉ</u> บั <u>บ</u>	๑ พ <u>ภ</u> สอง <u>ค</u> ัพ <u>ท</u> ์
สะก <u>ด</u> แทน <u>บ</u>	บ <u>ัง</u> ค <u>ับ</u> เส <u>ก</u> ส <u>ร</u> ร
แบบ <u>เป</u> ื่อ <u>ง</u> แบ <u>ง</u> ป <u>ัน</u>	<u>ก</u> ี้ <u>ด</u> ้ <u>เ</u> ม <u>ื่อ</u> น <u>ก</u> ัน
	เร <u>ง</u> ห <u>มัน</u> ส <u>อ</u> บ <u>ส</u> อน
เขียน <u>จ</u> าร <u>ช</u> ุ <u>บ</u> ใ <u>้</u>	๑ <u>ม</u> า <u>ต</u> ร <u>เ</u> ม <u>ัน</u> ท <u>น</u> ใ <u>้</u>
ล <u>ิ</u> ข <u>ิต</u> ส <u>า</u> ร <u>ศ</u> ร <u>ี</u>	<u>จ</u> ง <u>ใ</u> ห <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u>
เข <u>บ</u> ็ <u>จ</u> ข <u>บ</u> ว <u>น</u>	ช <u>อ</u> บ <u>ที่</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u>
	ถ <u>ี</u> ใ <u>้</u> ว <u>น</u> ส <u>า</u> ร <u>ท</u>
เท <u>พ</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u> ใ <u>้</u>	๑ <u>ค</u> ัพ <u>ท</u> ์ <u>ว</u> ่า <u>ป</u> ร <u>า</u> ร <u>ภ</u>
ม <u>ิ</u> ต <u>ร</u> ภ <u>า</u> พ <u>อ</u> า <u>ภ</u> พ	ท <u>ำ</u> น <u>บ</u> น <u>ิ</u> กร
ส <u>ิ</u> น <u>ธ</u> พ <u>อ</u> ศ <u>ต</u> ร	ส <u>เ</u> พ <u>ย</u> ท <u>ร</u> พ <u>ย</u> ภ <u>า</u> พ <u>ย</u> ก <u>ล</u> อน
	ร <u>า</u> พ <u>ณ</u> ร <u>อน</u> ช <u>ี</u> พ <u>น</u> า

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๘)

จากบทประพันธ์ นอกจากจะสัมผัสบังคับที่ถูกต้องตรงตามฉันทลักษณ์ของกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
แล้วยังเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคครบทุกวรรค

จากการพิจารณารายละเอียดของสมุดข่อยเรื่องแบบเรียนมาตราตัวสะกด ในส่วนคุณค่าด้านเนื้อหา ในตอนที่ ๑ จะเห็นได้ว่ากวีผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญทางด้านเนื้อหาเชิงสรุปประเด็นสำคัญ ทั้งเรื่องมาตราตัวสะกด พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายวรรคตอน อักษรนำ และไตรยางค์ กล่าวคือ ต้องการให้เป็นหนังสือที่สรุปเนื้อหาช่วยความจำ คือนักเรียนจะต้องเรียนจากหนังสืออื่น ๆ ก่อนแล้วเช่นหนังสือจินตามณี เนื่องจากมีการกล่าวถึง เมื่อเรียนจนสามารถอ่านออกเขียนได้แล้วจึงมาอ่านเรียนแบบเรียนมาตราตัวสะกด เพื่อทบทวน และทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ทางด้านอักขรวิธี โดยเป็นวิธีที่ค่อนข้างง่ายสำหรับสมัยนั้น ๆ เพราะว่าวิธีการเรียบเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ ในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังช่วยการจำแก่เด็กได้ดีมาก เพราะว่าเป็นกลอนสวด ซึ่งมีลีลาจังหวะเหมาะแก่การท่องจำ ถึงแม้ว่าในแบบเรียนมาตราตัวสะกดนี้จะไม่ได้ให้รายละเอียดและแบบฝึกหัดก็ตาม เด็กนักเรียนอาจจะเลือกศึกษารายละเอียดอื่น ๆ จากแบบเรียนเล่มอื่น และมาทบทวนความจำจากหนังสือเล่มนี้ได้

ในตอนที่ ๒ มีลักษณะเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ หลังจากเรียนในตอนที่ ๑ ซึ่งจะได้ความเพลิดเพลินจากลีลาจังหวะคล้องจองเป็นการทบทวนการอ่านได้คล้องแคล่วอีกด้วย นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ปลูกฝังนิสัยจริยธรรมอันดีรวมทั้งความรู้รอบตัวในชีวิต และในสังคมเพื่อให้เด็ก ๆ รวมทั้งสามเณรไม่เกียจคร้านขยันหมั่นเพียรศึกษาหาความรู้ มีประสบการณ์เพื่อนำไปใช้ในอนาคต และถึงแม้ว่าบางเรื่องราวทางคติธรรมที่สั่งสอนใจยังไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ๆ ก็ตามแต่ในสมัยโบราณนั้นผู้ที่อยู่ในวัยเล่าเรียนนั้นมีอายุมากพอสมควรคือถึงวุฒิภาวะที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้มากแล้วฉะนั้นการปลูกฝังคติธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือตอนที่ ๒ นี้เองไม่ยากเกินไปที่นักเรียนในสมัยนั้นจะรับรู้

๒. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

๒.๑. การสรรคำ

๒.๑.๑. การใช้คำซ้ำ หมายถึง การนำคำที่มีตัวสะกดและความหมายเหมือนกันทุกคำที่ทุก
อย่างมาใช้ซ้ำ ๆ อยู่ในที่ใกล้ ๆ กันเพื่อย้ำความหมายของคำให้หนักแน่นมากขึ้นหรือให้เห็นภาพต่อเนื่อง
ดังตัวอย่าง

๑ ก ข นะโมไทย	ขอจำได้ในมนา
อย่าได้มีโมหา	ให้ข้ารู้ <u>แน่แน่</u> ใจ
๑ อย่าได้มีมารา	เข้าปีชทายายีใน
ให้คงรู้ <u>แน่แน่</u> ไป	ให้จำได้ในอักขรา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๕)

๑ ไชโยเดชะข้า	รู้คุณาวรไตร
ให้ข้าปริชาไว	<u>อย่า</u> ให้มีปริชาณา
๑ ขอให้มีวิริยา	ในเพลาค่าและเข้า
<u>อย่า</u> มีปริชาเขลา	<u>อย่า</u> รู้เง่าเศรำไสยา
๑ ให้ข้าอุตสาห์เล่า	<u>อย่า</u> รู้เมาโมมุหา
โลเล <u>อย่า</u> มีมา	<u>อย่า</u> ให้ข้าไว้เวไป
๑ เฉโกไ้อ์เปล่าเปล่า	<u>อย่า</u> รู้มีทีในใจ
โง่งง่าข้าเศรำใน	<u>อย่า</u> ได้มีทีโทษา
๑ <u>อย่า</u> ให้ข้าโลเล	<u>อย่า</u> ไว้เวใจพาลา
ให้ข้ามีอุตสาห์	<u>อย่า</u> ให้ครูแพน้ำใจ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๖)

เหมือนเป็นสะพาน	๑ คำสอนอาจารย์
ห่อน <u>ควร</u> เมินหมิ่น	มรรคาโคจร
<u>ควร</u> แต่โอนอ่อน	ดิฉินคำสอน
กมลสันดาน	ผันผ่วนสอนตน
<u>ควร</u> ตี <u>ควร</u> ด่า	๑ ธรรมดาอาจารย์
ล้วนให้เป็นผล	หมั่นสอนผ่วนปรน
	<u>ควร</u> ว่า <u>ควร</u> บ่น
	เอ็นดูกุมาร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๕-๓๖)

หมั้น รำหมั้น เรียน
เอาเพียนเรียนรู้
อย่าขอนปลอนหนี

๑ หมั้น อ่านหมั้น เขียน

อย่าเขียนเบือนหนี

เป็นคู่ชีวิต

เหมือนคนพาลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๙)

เร่ง อ่านเร่ง เขียน
แม่กงตรงได้
จำนงจงดั้น

๑ เร่ง ฟังเร่ง เรียน

เร่ง เร่งเหิงหัน

ทั้งเรื่องเนื่องกัน

ตั้งกดปลดไป

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๔)

๒.๑.๒. การใช้วลีซ้ำ คือการใช้วลีเดียวกันซ้ำหลาย ๆ ครั้งเพื่อเน้นความให้เห็นกริยาอาการและความรู้สึก ดังตัวอย่าง

๑ ข้าขอย่อชูลี

คุณกรุณา

๑ ปรานี มานำ หมู่

ไหว้ธรรมที่อำไพ

๑ ข้า ไซร์ ก็ ไหว้ พระ

ร่ำมา หมู่ราศี

๑ ใคร พ้อ ใคร ดำ ว่า

กระลีและกระลำ

๑ ข้า ขอ เด ไซ ชัย

ข้าผู้รจนา

๑ ข้า ขอ คาร วะ

ไหว้ครูผู้กวี

๑ เด ชะ พระ เด ชา

ข้า ขอ นิ รา ไกล

๑ ขอ เด ชะ พระ ศิ รี

หริมหิมา

พระมุนีมีมหา

แลปรีชาล้ำโลกย์

ประชาสู่ศิวาลัย

นำเวไนยละโลกีย์

อริยะเจ้ากูชี

บาปี้กระทำกรรม

บ่ นำพาพอใจจำ

ภะระนำนิราคลา

วรไตรใส่เกศา

ภัยพาธาอย่ายายี

ปีตุระชนนี

ขอข้ามีเดไซชัย

พระจุฑาธิปไต่ย

ทุรภัยอย่าพาธา

พระอาทีไทธาดา

เจ้าสุราลัยศูลี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑-๒)

๑ ให้ ข้า ขำ นิ โม

ลือชาแต่เอโก

๑ จะไปไหนที่ใด

ทุกขาอย่ารู้มี

๑ ขอ ให้ พระ ชน นี

อย่ารู้แก่ชรา

๑ บิดาข้าพระเจ้า

ให้มีแต่สุขี

๑ เดชะข้าพระเจ้า

โกศาถาวโร

๑ ขอ ให้ มี สุข ี

พีป่าแลน้ำอา

๑ ไชโยเดชะข้า

ให้ ข้า ปรี ชา ไ

๑ ขอ ให้ มี วิ ริ ธา

อย่ามีปรีชาเขลา

๑ ให้ ข้า อ ุต ส ่า ห เ ล ่า

โลเลอย่ามีมา

๑ เฉโกไ้อ์เปล่าเปล่า

โง่งงข้าเศร้าใน

๑ อย่าให้ข้าโลเล

ให้ ข้า มี อ ุต ส ่า ห เ ล ่า

๑ ให้ครูยอปรีชา

ให้ ข้า รู้ ที่ ไป

๑ ให้ ข้า จำ ได้ แ น

จ จา แล จิ จี

๑ รู้แท้แน่อักษรา

ไม้เอและไม้ไอ

๑ ให้ครูมีปรีดา

โกรธาอย่าให้มี

ไตรปิฎกสละธรรมโม

ใครจะโทษ่าให้มี

ให้ ข้า ได้ แต่ สุข ี

เดชะที่รู้คุณา

มีสิริใสโสภา

มีโกศาถาวรี

อย่ารู้เศร้าเท่าเกศี

นिरภัยมีไชโย

เล่า ก ข และนะโม

อุตะโมโอภาสา

แกทาสีแลทาสา

อยู่สุขีนิรภัย

รู้คุณาวโรไตร

อย่าให้มีปรีชาเฉา

ในเพลาค่าและเข้า

อย่ารู้เง่าเศร้าไสยา

อย่ารู้เมาโมมูหา

อย่าให้ข้าไว้เวไป

อย่ารู้มีที่ในใจ

อย่าได้มีที่โทษา

อย่าไว้เวใจพาลา

อย่าให้ครูแพ้น้ำใจ

โทมณาเดโชชัย

ในวิชาล้าโลกี

แม่ ก ข ข จิ ชี

ฉ ฉี แล ฉี แนแนไป

วาจาย้าขำนิใน

ให้เข้าใจจำได้ตี

มุกุดาใจปราณี

ให้แต่กรุณา

๑ ให้ขำมีน้ำใจ
เข้าคำจำเพลา

๑ ระลึกในคุณา
คุณาอาจารย์

๑ ขอให้ขำอยู่ใน
ให้ใจ.....

วิมาลาไสศรีทธา
ยอคุณาใส่เกศี
พระบิดาและชนนี
ในราตรีและทิวา
วระไตรรัตน์า
พระบิดาแลชนนี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๕-๒๖)

๒.๑.๓. การใช้คำซ้อน

ก) คำซ้อนเพื่อความหมาย คือการนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือไปในทำนองเดียวกันมาซ้อนกัน เพื่อเน้นย้ำความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

๑ นฤเบศนเรศร์ศรีมี
อัศนีและเพริศเลิศยศ

สุร์ศรีสวัสดิ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๖)

ประกอบประกบ

ประสพพาดพิด

ผูกพันบันรอน

๑ ประดิษฐ์คิดศัพท์

ประดับศัพท์ซ้อน

สัมผัสสุนทร

ซ้อนสลับกับ กน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๗)

ขอบขอบ

บ ป สะกด

สำหรับสารา

๑ กลับว่าปรารภ

แม่ กบ นีนา

แบบบทปัญชา

สืบมาแต่บรรพ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๘)

๑ แม่ต้นปนประสม
รวมอรรถจัดอักษร

สาธก กม สมทบทลอน

แบ่งบันรอนสอนกุมาร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙)

๑ แต่งนามตามสำเนียง
เขียนคำพอสำคัญ

๑ หิรัญสุพรรณมี
อนันต์บรรพชา

อ่านจงว่องไว
อย่าพลังกังขา
อ่านจงตรงตรง

ดุจเพชรณี
คิद्यุตตุดศิษย์
จิตเจตน์เมตตา

หากร้องเรียกว่า ร หัน
จงจำมันอย่าเคลื่อนคลา

อรรถนี้และภรรยา
ขรรค์มรรคาภรรดาครรรภ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐-๒๑)

๑ ฟิงหยั่งตั้งใจ

อย่าซังพลังหลง

พะว่าพะวง

จึงคล้องจองดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๙)

๑ จาริตครูดี

เชิดโชติเวหา

ดุจจิตบิดา

บ่ มีเกลียดเด็ดสอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๗)

ข) คำซ้อนเพื่อเสียง คือการนำคำที่มีเสียงคล้องจองกัน และมีความหมายสัมพันธ์กันมาซ้อนกัน เพื่อให้จังหวะและลีลาการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการซ้ำกันอย่างเป็นระเบียบของคำทำให้ไพเราะ ดังตัวอย่าง

๑ ประดุจทุจจริตเสด็จ
แผด็จเขบ็จขบวน

ภาคเกียจกิจเสด็จ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๓)

๒.๑.๔. การใช้คำหลาก เป็นการใช้คำที่มีความหมายอย่างเดียวกันในที่ใกล้เคียงกัน หรือใช้ในคำประพันธ์บทเดียวกัน ดังตัวอย่าง

กาพนิลสีด้า	๑ การว่ากระทำ
กานต์นี้ท่านสรร	กาลค่าเวลา
<u>ถ้ากาญจน</u>	สามัญวาจา
	ท่านว่า <u>สุวรรณ</u>
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “กาญจน” และคำว่า “สุวรรณ” มีความหมายว่า น. ทอง เช่นเดียวกัน

๑ <u>นฤเบศนเรศรัศมี</u>	สุรัศมีสวัสดิ
อัศนีและเพริศเลิศยศ	
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๖)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “นฤเบศ” และคำว่า “นเรศ” มีความหมายว่า น. พระราชา เช่นเดียวกัน

๑ <u>หิรัญสุพรรณมี</u>	อรรณนี้และภรรยา
อนันต์บรรพชา	ขรรค์มรรคาภรรดาครรรภ์
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๑)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “หิรัญ” และคำว่า “สุพรรณ” มีความหมายว่า น. ทอง เช่นเดียวกัน

๑ <u>พยายโรคา</u>	อย่าได้ยัยใจ
สุชินิรภัย	นิสิริวัฒนา
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๒)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “พยาย” และคำว่า “โรคา” มีความหมายว่า น. โรค หรือความเจ็บไข เช่นเดียวกัน

๑ <u>ใครพ้อใครด่าว่า</u>	บ่ นำพาพ้อใจจำ
<u>กระลีและกระลำ</u>	ภะระนำนิราคลา
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “กระลี” และคำว่า “กระลำ” มีความหมายว่า น. เหล้า หรือน้ำเมา ที่ได้จากการหมัก เช่นเดียวกัน

๑ **สุราแลเมรัย**
ให้ทำแปรหน้าหนี

อย่าให้ใจเข้าปรีดี
อย่าได้มีเมาสุรา
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๓)

จากบทประพันธ์ข้างต้นคำว่า “สุรา” และคำว่า “เมรัย” มีความหมายว่า น. โทษ หรือ สิ่งร้าย เช่นเดียวกัน

๒.๑.๕. การใช้คำพ้องเสียง หมายถึง การนำคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนต่างกันมาวางไว้ในตำแหน่งใกล้เคียงกันเพื่อวัตถุประสงค์ทางวรรณศิลป์บางประการ ดังตัวอย่าง

กาฬนิลสีด้า
กานต์นี้ท่านสรร
ถ้า**กาญ**จนา

๑ **การ**ว่ากระทำ
กาลค่าเวลา
สามัญวาจา
ท่านว่า**สุว**รรณ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔)

จากบทประพันธ์ข้างต้นมีการเล่นเสียงคำว่า “การ” ซึ่งมีความหมายต่างกัน ดังนี้
“การ” หมายถึง น. งาน สิ่งหรือเรื่องที่ทำ “กาฬ” หมายถึง ว. ดำ “กาล” หมายถึง น. เวลา คราว ครั้ง
หน “กานต์” หมายถึง ว. เป็นที่รัก, โดยมากใช้ประกอบท้ายคำอื่น “กาญจนา” หมายถึง น. ทอง

๒.๒. การเล่นเสียงและเล่นคำ

๒.๒.๑. การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ คือการใช้เสียงสัมผัสพยัญชนะที่เสียงเดียวกันในที่ใกล้เคียงกันเพื่อทำให้บทกวีมีความไพเราะยิ่งขึ้น แยกได้ ๗ แบบดังต่อไปนี้

ก) **คู่** คือการใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๒ คำ ดังตัวอย่าง

กลิ่น**เรณู**รีน
ผกา**เกษ**สร
ที่ลื่นอาศัย

๑ บ่ **ได้**กล้ากลืน
ชื่นชูฟูใจ
ขจรหล่นไป
บ่ **ได้**ปรีดี

อยู่ไกลไกลคลา
 วิจารณ์ใจจำ
 ไม่เนิ่นนานปี

๑ ผู้มีปัญญา
 มาเรียนคัมภีร์
 รู้ค่าบาลี
 มีปัญญาญาณ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖)

ฟังคำสั่งสอน
 จึงไม่ชิงช้า
สั่งสอนวิชา

๑ ตั้งใจอ่อน
 แห่งองค์ครูบา
 หวังตั้งกรุณา
 ซึ่งสิ่งดีดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๓)

เรื่องแสงเรื่องศรี
 รู้จริงยิ่งดี
 ทั้งปวงไม่เกิน

๑ วิชาอย่างดี
 เรื่องทั้งสรรเสริญ
เที่ยงที่เจริญ
โจ่งจ้วงลวงแดน

สอนสั่งทั้งปั้น
 ครูสอนสั่งพรา
ซึ่งสิ่งใดแทน

๑ ครูซึ่งธรรม
 บ่ มีทวงแทน
 ยิ่งล้ำดงแดน
 ห่อนกว้างขวางทัน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๔)

ข) เทียบคู่ คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๓ คำ
 ดังตัวอย่าง

๑ ข้าขอเดโชชัย
 ข้าผู้รจนา
 ๑ ข้าขอคารวะ
 ไหวว้ครูผู้กวี

วรไตรใสเกศา
 ภัยพาธาอยายยัย
 บิตุระชนนี
 ขอข้ามีเดโชชัย

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑-๒)

อยู่ไกลไกลคลา

วิจารณ์ใจจำ

ไม่เนิ่นนานปี

ได้กลิ่นเกสร

เรณูชูขึ้น

มีกระมลบาน

๑ แต่ ก จน ฮ จงจำ

แจ้งจำวิธีที่ทาง

๑ หม่อมฤคแลปรีโยค

โมขชนคนบาไล

๑ จำแนกแจกออกแต่ย่อ

พึงเห็นเป็นบันทึก

๑ แรกรักษัจจรัเรียน

หมั่นมักรักษัจจรู้

๑ แม่ กก จนสิ้นไซร์

แม่มกจกผันผวน

๑ ไซ้ได้แต่ไม้ ๒ (ตรี)

แม่ กก ยกยกเรียง

แฝงฝาเบียดเสียด

สวดสมุดเปล้า

จิตรคิดมาดเมียง

๑ ผู้มีปัญญา

มาเรียนคัมภีร์

รู้ค่าบาลี

มีปัญญาญาณ

๑ เหมือนหม่อม

สัญจรบ่ นาน

กล่าวกลิ้งกลิ้งหวาน

เฝ้าเกล้าเสาวคนธ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖-๗)

๔๔(สี่สิบสี่)คำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

ทั้งพิโยคพยัคฆ์

เมฆหมอกมีไอหมอันฤก

รักษัฐต่อจงตรงตริก

สำเนียงนิกสำนักครู

พึงพากเพียรศึกษาดู

ยังมีอยู่มากมูลมวล

– (เอก) ๒ (โท) ใสบ่ บังคร

บ่ **แปรปรวนแปลก**สำเนียง

– (จัตวา) มีที่ส่งเสียง

ก็**พอเพียงพรรณนา**

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๒)

๑ อย่าบิดคิดเกียจ

สุดโสดสำเนียง

โอ้สวดอวดเสียง

คิดโดดหากัน

เดินโดดโลดทะยาน

ดุ้นพืนกวาดกวัด

เพื่อนศิษย์สะกิดกัน

๑ คาคบาตราจารย์

ทอดท่าทำกัน

เปิดปิดผัดผั้น

เถ็ดลอดสอดฝา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕๖)

ค) **เทียบมรด** คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๔ คำ
ดังตัวอย่าง

ให้หมั่นเล่าเรียน

ก กา ก่อนเก่า

อย่าให้ฉงน

๑ กุมารอ่านเขียน

เพ็ญเพียรพูนผล

หมั่นเล่าหมั่นบ่น

จำนนเจนใจ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕)

๑ ตั้งใจอย่าได้ลวง

เยี่ยงอย่างให้ได้จริง

๑ ตั้งใจอย่าได้ไหวติง

อย่านิ่งเร่งจ้ำรำพึง

ถ่องเที่ยงที่ทาง

เอื้อนอ่านอ้างอิง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ พรรณนา ก กา กน กง

สิ้นลงจงจำคำสอน

๑ แยก กก ยกยักแยก

แยกยักใช้อักษร

๑ แจกออกบอกรทรรก

เอา ก กา มาแทรกใส่

๑ หากเห็นเป็นแผนก

จักอ่านจักจรรลง

ตั้งใจจำนง

เช่นแผนกแต่ กน กลอน

ผูกพากย์พ่อนผันกลอนไป

จักแจก กก ยกคำไซ

นึกตริกวैयाใคร่หลง

หากให้แปลกจาก กน กง

จักแจกจงจำสำคัญ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๑)

กก กต หมดลง

เล่ากตหมดจบ

ยลแยบแบบใน

๑ แม่ตันคั้น ยน ปะ

กิ กิ กะ นี้

๑ แม่ กก กับ กต กบ

เหล่านั้นจักผันผวน

ง) เทียบรถ คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๕ คำ

ดังตัวอย่าง

๑ ผันสูงกลางอย่างต่ำ

คือคำ ค ค ห ง

๑ แจก กบ ครอบรถ

จักแจกแม่ กม จง

จ) ทบทวน คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกันเป็นคู่ ๒ คู่ ดัง

ตัวอย่าง

๑ ถือเล่าเหล่าเฝ้าผู้ดี

อย่าเอาเฝ้าพาลา

๑ วาที

ไ (ไ้ม้ลายไ้ม้ฉวน)

๑ ก กา กน กง

จงจำใจ

อ่าน กบ ต่อไป

ฉบับให้ควรจำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๗)

เป็นรัศมีอยู่สี่

คำคงที่มีแปรปรวน

ที่แจกจบครบจำนวน

บ่ บังควรล้วนฆาฏคำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐)

๒๔ (ยี่สิบสี่) ซ้ำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙)

จนเจนจัดใจจาง

ให้ตำรงตำรตรง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙)

หม่มเอีโกมะนา

ครูชู่ว่าจำใจทำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

๑ ฟินธุ์ - ๑ - ๑

เป็นที่สำคัญ

ใคร่ควรวุไผ่ฝั้น

" ๑ (ฝนทองพองมัน)

ะ(วิสรรชนีย์)

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔-๕)

สิ้นสารนุสนธิ์

กุมารเรียนร่ำ

ตำริวิธี

๑ จะว่าให้จน

กลอนกนไม่มี

ให้จำวาจิ

มีในแม่ กน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕-๖)

๑ **คำควรถ้วนถี่**ชี้แจง

แถลงให้รู้ดูพลาง

อย่าได้กลางแคลง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ **กลั่นกลอนสอนสั่ง**ทั้งปวง

ในท่วงในที่ที่เรียง

อย่าหลงง่วง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

๑ **ผ่อนผันหันให้**ชูงอน

อันช้อนอันชูคู้คอน

เช่นงากุญชร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙)

เดินโตดโอดทะยาน

ดุ้นพินกวาดกวัด

เพื่อนศิษย์สะกิดกัน

๑ คาคบาตราจารย์

ทอดท่าทำกัน

เปิดปิดผัดผัน

เถ็ดลอดสอดผา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๖)

ฉ) แทรกคู่ คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๒ คำ หรือ ๓ คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง ๑ คำ ดังตัวอย่าง

๑ ผู้ที่มีใจเบา
ว่าไร้ทำไค้หู
๑ โลเลดูเลห์บ้า
ผู้ใหญ่มีไค้ย้า
๑ ดูรายพเยาว์
มีใจจำวาจา
ว่าแต่**เตาบ ได้ดู**
บ ได้รู้มีใจจำ
พรำร่าว่าบ จำคำ
ว่าเข้าค้ำบ นำพา
อย่าให้เขาครหา
ผู้ใหญ่ว่าจำใส่ใจ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ แผลงเป็นชญาประดิษฐ์
วิจิตรวิจิรวาที
๑ แต่ รฐ แทน ค บ มี
วาทีจงจำใส่ใจ
เป็นสันสกฤต
ประเสริฐเศรษฐี
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๔)

๑ จิตจัดคัดจำแนก
ทำนุกตามทำนอง
งานงแจกให้พิตจง
แบบละบองบทยานี
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙)

๑ ไม่ผิดบัญญัติว่า
ตามแบบบทฉบับ
ชื่อहनอากาศบังคับ
ตามตำหรับไตรเวทังค์
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐)

มั่งคั่งศฤงคาร
เร้งเร้งกำลัง
ถึงไหนคงมี
๑ ถึงซึ่งที่ฐาน
มงคลสุชี
แต่งตั้งให้อย่างดี
แต่แต่งเจริญ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๔)

ข) **แทรกทร** คือ การใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กัน เรียงกัน ๒ คำ หรือ ๓ คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง ๒ คำ ดังตัวอย่าง

๑ ถือเล่าเหล่าเฒ่าผู้ดี
อย่าเอาเฒ่าพาลา

หมู่เมธีโกมะนา
ครุชู่ว่าจำใจทำ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

๑ แจก กบ ครอบอรรถ
จักแจกแม่ กม จง

จนเจนจัดใจจำนง
ให้ตำรงตำรित्रอง
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๙)

๑ พยาธิโรคา
สุชินิรภัย

อย่าได้มายายีใจ
นิสิริวัฒนา
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

๒.๒.๒. **การเล่นเสียงสัมผัสสระ** คือการใช้เสียงสัมผัสสระที่มีเสียงเดียวกันในที่ใกล้เคียงกันเพื่อทำให้บทมีความไพเราะยิ่งขึ้น แยกได้ ๖ แบบดังต่อไปนี้

ก) **เคียง** คือ การใช้สระเดียวกันเรียงกัน ๒ คำ ดังตัวอย่าง

๑ อ่าน **กน จน**สิ้นประสงค์
จ้านง**จง**ตั้งใจฟัง

จะ**เพียรเขียน** กง
เบื่อง**ต้นหน**หลัง

๑ เร่งครวญเร่ง**ใคร่ใจ**หวัง
อย่าพลั้งอย่า**เพี้ยนเขียน**พลาบ

เบื่อง**ต้นหน**หลัง
ถ่องเที่ยงที่**ทาง**

๑ ตั้งใจอย่าได้**ละ**วาง
เยี่ยงอย่าง**ให้**ได้จริง

เอื้อนอ่าน**อ้างอิง**
อย่านิ่งเร่ง**จรรำ**ฟัง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ อย่า**เตาเปล่า**ไปใช้ทาง
จังหวะ**ได้**วาง

อ่านอ้างอิง**อังก**ลักลั่น
๑ ฟัง**กลอนสอน**สั่งว่าอย่าฝืน
แข่งแข่งคาขึ้น

ยังยืนคำ**ริ**ไตรตรอง

๑ จงจำ**ระบำทำนอง**
ให้จงจำ**หะกระทรวง**

๑ แจก**ออกบอก** ทารก
เอา ก **กา มา** แทรกใส่
๑ หาก**เห็นเป็น** แผนก
จักอ่านจักจารลง
๑ ใ**ไซ้ได้** แต่ ก
บอกจริงทุกสิ่งสรรพ

กก **กต** **หมด** ลง
เล่า**กตหมด** จบ
ยล**แยบแบบ** ใน

ระบอบ**ทำเนียบ**
เก็บ**กลอนสอน** กบ
ประดับกับ คำ

ประกอบ**ประกบ**
ประ**สบ** ฟาด **ฟัด**
ผูก**พันบั้น** รอน

ประ**พันธ์ฉันท** ไว้
ใหญ่**ชาญอ่าน** กน
เป็น**นั้นป็น** สอน

อย่าได้**ลำพอง**

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗-๘)

จักแจก **กก ยก** คำไซ้
นึกตริก ไว้อย่าใคร่หลง

หากให้**แปลก** จาก กน กง

จักแจกจง**จำสำคัญ**

ข ค ฆ ก็เหมือนกัน

มาผูก**พันบั้น** เป็นกลอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๑)

๑ ก กา กน กง

จงจำ**เจเน**ใจ

อ่าน กบ **ต่อ** ไป

ฉับให้**ควร** จำ

๑ บท**แบบ** ประ**เรียบ**

เรียง**เรียบเทียบ** คำ

บรรจบ**ลำนนำ**

ลำ**ดับกับ** กลอน

๑ ประ**ดิษฐ์คิด** ศัพท์

ประดับ**ศัพท์** ซ่อน

สัมผัส**สุนทร**

ซ่อน**สลับกับ** กน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๗)

๑.....**กน ын** ใน

แต่**ล้วน** จะสอน

ยिन**ยลกล** กลอน

เป็น**ป้อน** ผ่อนไป

๑ **ดูกร** คุมาร

จำเรียนเขียนอ่าน
 ครั้งไม่รู้อ่าน
 สอนอ่านอ่านได้

การจำการเรียน
 เพื่อนร้านบ้านใกล้
 ชวนกันสรรเสริญ

อ่านไหนได้นั้น
 ครั้งชาญการอ่าน
 เพียรร้านบ้านคน

ฟังสั่งฟังสอน
 เร่งอ่านเร่งเขียน
 อย่างเยี่ยงจิงไร
 ซึ่งสั่งทั้งปวง
 สิ่งใดว่าอย่า
 อย่างเยี่ยงอย่างเขา

ติดบาตรบรรพชิต
มิตรจิตรสนิท
 อย่าขีดติดเพื่อน

อย่าคร้านตาลใจ
 เพียรบ้านไยไพ
 เพื่อนกันสรรเสริญ
 ๑ การอ่านการเขียน
 เป็นการเจริญ
 ห่อนได้ฝ่าเกิน
 เอ็นพรถ้วนต้น
 ๑ การอ่านชาญขยัน
 ห่อนมีที่จน
 บันดาลดลผล
 รื่นรบบนหา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๓-๓๔)

๑ สุรวงศ์จ้องอ่อน
 ฝังลงตรงใจ
 เพียนแครงเล็งไป
 ดังว่าอย่าเอา
 ๑ จงหวังหยิ่งทรวง
 อย่าฟังดูเบา
 จำนงจงเอา
 กระจ่างคางแขง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๓)

๑ เพลลาภตัดตกิจ
 อย่าบิดติดเชื่อน
 อย่าคิดบิดเชื่อน
 กอดรัดหัตถา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕)

ขอบกอปรศรัทธา
รีบริวบควบฉับ
 จิปปังเห็นคุณ

รอบคอบอย่าขาด
ระงับทับใจ
 กำเริบเคลือบแคลง

๑ สัปประรุขสัพพา
 เป็นทรัพย์นันทุน
 ครบสรรพการบุญ
 อย่าเหลือบเคลือบแคลง
 ๑ ทรัพย์สรรพใส่บาตร
จบทบจัดแจง
 อย่าเหลือบเคลือบแฝง
รีบริบฉับไว

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๙)

ข) เทียบเคียง คือ การใช้สระเดียวกันเรียงกัน ๓ คำ ดังตัวอย่าง

๑ ข้าขอเดโชชัย
 ข้าผู้รจนา

วรไตรใส่เกศา
 ภัยพาราอย่าย่ายี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑)

๑ อย่าแลแต่ตามเล่า
 ตาคูให้รู้นัย
 ๑ ถือเล่าเหล่าเฝ้าผู้ดี
 หน้าที่ 3อย่าเอาเฝ้าพาลา

ว่าแต่เตาเปล่าเปล่าไป
 เล่าจำให้แน่ตา
 หมู่เมธีโกมะนา
 ครูชู้ว่าจำใจทำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

ได้กลิ่นเกสร
 เรณูชูขึ้น
 มีกระมลบาน

๑ เหมือนหมู่ภมร
 สัญจรบ่ นาน
 กล้ากลิ่นกลิ่นหวาน
เฝ้าเกล้าเสาวคนธ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ ข ช ฌ ญ ท ต งพ ฟ ภ ม๑ ย ร ล ว เรื่องรอง

ทั้งผองพอถ้วนนิกร

อ่านไหนได้นั้น
ครั้นชาญการอ่าน
เพียรร้านบ้านคน

คร้านครั้นตันใจ
จำขึ้นกลืนกิน
นานไปหนหน้า

ไม่เกียงเปลี่ยนเลียง
หญิงรู้วิชา
จึงเป็นสูงสี

ค) ทบเคียง คือ การใช้สระเดียวกันเรียงกันเป็นคู่ ๒ คู่ ดังตัวอย่าง

๑ ขอเดชะพระศิริ

หริมหิมา

ณ ท ฌ น

พ ฮ ทั้งสอง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙)

๑ การอ่านชาญขยัน
หอนมีที่จน
บันดาลดลผล
รินรนบนหา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

๑ เพียรเขียนเรียนไชร้

เหมือนคนกินยา
ดาลดีวิญญา
เห็นคุณว่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๙)

๑ จิ่งคงรู้เพียง

กังขาราคี
สั่งอย่างดีดี

แข็งแรงแต่งตน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๓)

พระอาทีไทราดา

เจ้าสุราลัยสุลี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒)

๑ ข้าขอพรรณนา
ไม้ แ- แล ไม้ -

แต่ ก กา มาแก้ไข
ไม้ ใ- โ- อย่าโลเล
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒)

๑ จะไปแลจะมา
ถ้าอยู่ที่เยาว์มี

ให้ไหวลาอย่าแซหนี
พ่อแม่พี่จึงไหวลา
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ พิธีพรรณนา
ดูแลให้แน่ใจ

แต่ ก กา มาแก้ไข
จำให้ได้ในวาจา
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔)

๑ อย่าเตาเปล่าไปไข่ทาง
อ่านอ้ออย่าอ้อกล้ากลืน

จิงหะได้วาง
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ กลั่นกลอนสอนสั่งทั้งปวง
ในท่วงในทีที่เรียง

อย่าหลงงงวง
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

๑ จงใจให้ขึ้นรื่นเรียง
บันเทิงบรรเทาอาวรณ์

หลงหลังระเรียง
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

๑ จะแกลงแต่งกลอนสอนใน
จงให้มีใจใคร่ครวญ

อย่างอื่นขึ้นไป
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

๑ เงโก้อ์เปล่าเปล่า

โง่งง่าซ้าเศร่าใน

อย่ารู้มึที่โนใจ

อย่าได้มึที่โทษา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๖)

ง) เทียมแอก คือ การใช้สระเดียวกัน ๒ คำโดยมีสระอื่นคั่นกลาง ๑ คำ
และอยู่ปลายวรรค ดังตัวอย่าง

๑ ถือเล่าเหล่าเผ่าผู้ดี

หม่อมเอีโกมะนา

อย่าเอาเผ่าพาลา

ครูชู่ว่าจำใจทำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ โลเลดูเล่ห์บ้า

พรั่าร่าว่าบ จำคำ

ผู้ใหญ่มีได้ย้า

ว่าเข้าค้ำบ น้าพา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ อ่าน กน จนสิ้นประสงค์

จะเพียรเขียน กง

จำนงจงตั้งใจฟัง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ แม่ต้นคั่น ยน ปะ

เป็นรัศมีอยู่สี่

กิ กิ กุ กะ นี้

คำคงที่มีแปรปรวน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐)

๑ พาลาเหล่าไม่ตี

ที่วานี้ให้จรไกล

อย่าให้ซ้ามีใจ

เส่นหาในพาลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๘)

๑ ใจซ้าอย่าได้ไว้

เตรเรไปที่ไม่ตี

อย่าให้มีราศี

ที่ไม่คืออย่าได้ทำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๘)

๑ ให้ซ้ำแน่นใน
อุปถัมภ์ญาติกา

๑ มิได้มีฉริย์
กรุณาผู้ต่ำไว้

วรพทโธวาทา

พอจะให้ก็ให้ไป

ละตระหนี่ให้จรไกล

ไม่โกรธาแปรหน้าหนี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๓)

จ) แทรกเคียง คือ การใช้สระเดียวกัน ๒ คำโดยมีสระอื่นคั่นกลาง ๑ คำ
เช่นเดียวกับเทียบแอก แต่แทรกเคียงจะอยู่ต้นหรืออยู่กลางวรรค ดังตัวอย่าง

๑ ไม่...เข้าคำ
อย่าได้ฝ่าวาทิ

๑ ผู้ที่มีใจเบา
ว่าไรทำได้หุ

จะรู้คำพระบาลี

ดุชฎีจำคำครู

ว่าแต่เดาบี ได้ดู

บ่ ได้รู้มีใจจำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ ถ้าจะเจรจา
แต่ชื่ออย่าดีไป

อย่ามูสาว่าแกไข

อย่าทำให้ด่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

๑ ตั้งใจอย่าได้ละวาง
เยี่ยงอย่างให้ได้จริง

๑ ตั้งใจอย่าได้ไหวดึง
อย่างนึ่งเร่งจำรำพึง

๑ เล่าอ่านอย่าลานตะลึง
จนถึงที่อ่านอยู่เอง

๑ แจ้งจริงอย่านึ่งกริ่งเกรง
จงเร่งอ่านร่ำสำแดง

ถ่องเที่ยงที่ทาง

เอื้อนอ่านอ้างอิง

คะเนคะนึ่ง

บันลือบรรเลง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๗)

๑ คำกลางที่อย่างประมาณ

เขียนจารจะให้สูงค่า

ทั้งแก้ประการ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๐)

๑ ใช้ใช้ได้แต่ ก

บอกจริงทุกสิ่งสรรพ

ข ค ฃ ก็เหมือนกัน

มาผูกพันบันเป็นกลอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๑)

๑ ต่ำว่าจะให้ดี

ให้รู้ในลำน้ำ

ดีให้เล่าดีให้จำ

ให้เล่าซ้ำจำได้ดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

๑ จะไปไหนที่ใด

ทุกขาอย่ารู้มีให้เข้าได้แต่สุชีเดชะที่รู้คุณา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๕)

๑ ภิกษุมีศีลา

ใจเข้าให้อารีให้เข้าได้ทฤชฎี

ในโยคีมีวิริยา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๓)

ฉ) แทรกแยก การใช้สระเดียวกัน ๒ คำโดยมีสระอื่นคั่นกลาง ๒ คำ

ดังตัวอย่าง

๑ ถือเล่าเหล่าเฝ้าผู้ดี

อย่าเอาเฝ้าพาลา

หมู่เมธีโกมะนา

ครุชู่ว่าจำใจทำ

๑ ให้ดูหมู่เมธี

แต่เข้าเข้าก็พรับ ได้ดีมีใจจำ

เล่าบ่นรำไรรือ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

๑ พาลาเหล่าไม่ตี

อย่าให้เข้ามีใจที่วานี้ให้จรไกล

เสนาหาในพาลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๘)

ไม่เขียนไม่ขีด
คิดโตดโลดจิตร
 คืดคดปลดครุ

๑ กตกัต์กิดกิด
 อึงอุตสุดหู
 นังติดแต่ครุ
 จิตเจตว่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕๖)

ดุจเพชรมณี
คิตุยุดอุตศิษย์
 จิตเจตน์เมตตา

๑ จารีตครุดี
 เชิดโชติเวหา
 ดุจจิตบิดา
 บ่ มีเกลียดเดียดสอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕๗-๕๘)

๒.๒.๓. การเล่นเกมเสียงวรรณยุกต์ คือการนำคำที่ประกอบไปด้วยพยัญชนะ สระ และ ตัวสะกดอย่างเดียวกัน ต่างกันเพียงเสียงวรรณยุกต์ใช้ในที่ใกล้กัน การเล่นเกมเสียงวรรณยุกต์ทำให้เสียงของคำ มีระดับต่างกันเป็นเสียงสูงต่ำคล้ายเสียงทำนองดนตรี เพิ่มความไพเราะของบทกวีดียิ่งขึ้นดังตัวอย่าง

๑ คือ ข ข้ ขั หันหวน	๑๑ (สิบเอ็ด)จำนวน
ใคร่ครวญจงดีที่ทาง	
๑ เขียนไว้ให้ดูรู้พลาง	ข้อไว้คำวาง
คำกลางนั้นตั้งแต่ง ก	
๑ หั้ง จ ฎ ฏ ด ค	บ ป แล่ อ
ก็พอถ้วนแก้คำคง	
๑ ถ้าใส่ไม้ เอก โท ลง	คำกลางนั้นจง
อ่านส่งเสียงกว่าหน้าหลัง	
๑ ก กั กั จงฟัง	กลางส่งเสียงดัง
จงตั้งสติตรจำ	

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙)

๑ เหมือนว่า**สมอสมี**
 อย่างนี้ก็นำคำขาน

ถึง ห บ มี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๐)

๑ จัดใช้ให้ถูกโบราณ
ประมาณประมาณมากนัก

ปราษฎ์ปรีชาญาณ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๓)

๑ บินชบาตมาตราเกตุเนตร
 จิตรเจตน์มาศห่มุมิตร

กษัตริย์เกษตร

๑ สารทสุตรบุตรแลบพิตร
 อาทิตย์แลเท่จรงฉัตร

โสดโคตรพิชิต

๑ กวีชี้แจงอรรถ
 จัดใส่ใช้ ต สะกด

บอกอย่างบัญญัติ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๕)

๑ อาพาธพยาธิพิพิธ
 วิวิธอาราธน์อาวุธ

สุเมธสมิท

๑ เกลี้ยงโกรธ**พิโรธพิรุณ**
 สมมุติใส่ ฐ สะกด

โพธิญาณยงยุธ

๑ สิงหาคมอวาสโสฬส
 เอมรสบิตุเรศอากาศ

อัศวาดาบส

๑ อสรพิษมหัคคตินิวาส
 เชือกบาศว์ประหลาดวิเศษณ์

พนัสพินาศ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๖)

ประกอบประกบ

ประสพพาดพิด

ผูกพันบั่นรอน

๑ ประดิษฐ์คิดศัพท์

ประดับศัพท์ช่อน

สัมผัสสุนทร

ช้อนสลักกับ กน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๗)

খনوبখনব

ব প সগদ
সাঁহাঁরসার

খাঁরনজারখুবখাঁ

লিখিতসারসর

খেপাঁজখনবন**প্রকোবপ্রাকু**

সগদ প গ
ঢাঁংসাঁতঁতঁত্রোন

ৗ ঞেক গব ক্রবরর

জাঁকঞকমঁ গম জ

ৗ জিতজাঁতঁকঁজাঁঞক

তঁানুকতঁানঙ

ৗ তঁানেনতঁানানরর

বিররননাঁহাঁংতঁ

ৗ বতঁহাঁম ব হাঁহাঁসাঁ

জাঁকখনজাঁকঁখনতঁ

ৗ মঁঢাঁতঁবঁঢাঁঢাঁতঁ

তঁানননননননন

ৗ গলঁবঁাপ্ররর

মঁ গব নাঁনা

নননননননন

সাঁবনননননন

(নননননননননননন, ননন ৗৗ)

ৗ মাত্রনননননন

জাঁহাঁকঁরঁকঁরন

খোবতঁঢাঁতঁকঁর

তঁাঁঢাঁনসার

(নননননননননননন, ননন ৗৗ)

ৗ মঁ গব গাঁনন

নননননননন

ননন ব ঞঁকঁর

বঁোন গব জবল

(নননননননননননন, ননন ৗৗ)

জাঁনজাঁনজাঁনজাঁন

হাঁতঁতঁারংতঁারত্রোন

জাঁনজাঁনজাঁনজাঁন

নননননননন

তঁানঙনঙনঙনঙ

জাঁবাজাঁহাঁননন

(নননননননননননন, ননন ৗৗ)

– (ঞক) – (তো) ঞাঁরঁহাঁজঁতঁ

যঁওনননননননন

ঞাঁওননননননন

তঁানননননননন

๑ คำควรรหัสอากาศ
เขียน ร เข้าเรียงวาง

การรำการเรียน
เพื่อนร้านบ้านใกล้
ชวนกันสรรเสริญ

บนเรือนบนร้าน
ยื่นสรรพอาหาร
เหมือนถวิลจินดา

หมั้นรำหมั้นเรียน
เอาเพียนเรียนรู้
อย่าขอนปลอนหนี

อ่านกนชำนาน
จึงตั้งฟังก
ประสงค้จึงกล้า

อ่านจงว่องไว
อย่าพลั้งกังขา
อ่านจงตรงตรง

ทีฆราชาศีราภค์
ใช้เช่นต่างไม้ผัดผัน
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๐)

๑ การอ่านการเขียน
เป็นการเจริญ
ห่อนได้ฝ่าเกิน
เอ็นพรถ้วนต้น
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

๑ เชิญขึ้นไปอ่าน
ยื่นข้าวยื่นปลา
หวานมันสรรมา
เป็นบุญเป็นคุณ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

๑ หมั้นอ่านหมั้นเขียน
อย่าเชื่อนเปือนหนี
เป็นคู่ชีวิ
เหมือนคนพาลา

๑ ดูก่อนกุมาร
ชาญชินวิญญา
ทรงเรื่องเปื่องหน้า

ทั้งกน ทั้งก

๑ ฟังหยั่งตั้งใจ
อย่าซังพลั้งหลง

พะว่าพะวง

จึงคล้องจองดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

ร้องเปรี๊ยะเสียงใส

บ้างว่าไอ้ง

ช่างรำช่างเรียน

๑ เพื่อฝูงงูไป

บ้างดีบ้างเตียน

มึงตั้งแต่งเพียร

เป็นเสมียนข้างโรง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๐-๔๑)

เชิงตั้งเชิงตั้ง

เรียงแรงสำเนียง

หน้าคหลังซังมึง

รั้งดูทุรั้ง

ฝูงมึงรั้งแซง

แสงแรงข้างหญิง

๑ มึงฝูงกรู้งกริ่ง

อย่างไรไม่ถึง

ส่งเสียงอึ้งอึ้ง

ไอ้พี่แรงหญิง

๑ รั้งโง่รั้งง

ไม่เที่ยงไม่จริง

พี่แรงแห่งหญิง

สูงสิ่งสิ่งดำ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๑)

ฟังสั่งฟังสอน

เร่งอ่านเร่งเขียน

อย่างเอียงจังไร

๑ สุรวงศ์จ้องอ่อน

ฟังลงตรงใจ

เพียนเคร่งเล็งไป

ตั้งว่าอย่าเอา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๓)

เรื่องแสงเรื่องศรี

รู้จริงยิ่งดี

ทั้งปวงไม่เกิน

๑ วิชชาอย่างดี

เรื่องทั้งสรรเสริญ

เที่ยงทีเจริญ

โจงจ้วงลงแดน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๔)

ลีลาศผาดผั่น
เขียนกวดสวดกวด
สมุดเปล่าอย่าอ่าน
แฝงฝ่าเบียดเสียด
สวดสมุดเปล่า
จิตรคิดมาดเมียง

๑ คลาดเพลาฉั่น
ติดชิดกระดาน
อย่าปดอาจารย์
อาจสวดอวดเสียง
๑ อย่าบิดคิดเกี้ยว
สุดโสดสำเนียง
โอสวดอวดเสียง
คิดโดดหากัน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕-๔๖)

ไม่เขียนไม่ขีด

คิดโดดโลดจิตร
คิดคดปลดครู

๑ กตกัตกิดกิด
อิงอุตสุดหู
นั่งติดแต่ครู
จิตเจตว่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๖)

ข) การใช้กระสวนอักษรเดียวกัน แต่สลับตำแหน่ง ดังตัวอย่าง

๑ จงจำระบำทำนอง

ให้จงจังหวะ กระทรวง

อย่าได้ลำพอง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๘)

๑ ย ร ล ว เรื่องรอง

ทั้งพองพอถ้วน นิกร

พ ฮ ทั้งสอง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๙)

จะพันเช็ญใจ

ดลถิ่นฐานใด

ได้รื้นชื่นตา

๑ อยู่เป็นคนไซรั

พันภัยนานา

ทำนเช็ญเกริ่นหา

เห็นคุณกตัญญู

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๗)

๒.๓. ส่วนนวนโวหาร

โวหาร คือ ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารด้วยการเรียบเรียงอย่างมีวิธีการมีชั้นเชิง และมีศิลปะเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการ มี ๔ ประเภท ดังนี้

๒.๓.๑. บรรยายโวหาร เป็นกระบวนการแต่งที่มีเนื้อเรื่อง มีบทบาท ดำเนินเรื่องว่าใครทำอะไร ทำอย่างไร ที่ไหน และเมื่อไร บรรยายโวหารจึงใช้ในการเล่าเรื่อง ดังตัวอย่าง

" (ฝนทอง)อยู่บน	๑ (ฟองมัน) อยู่ต้น
เขียนสิ้นระยะ	อนุสนธิ์สารศรี
วิสรรชนีย์	นั่นและคือประ
ล้วนข้อคดี	ว่าไว้แต่ย่อ
วิธีสนใจ	ยังอยู่มากมี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการอธิบายวิธีใช้เครื่องหมายวรรคตอน ได้แก่ ฟองมัน ฝนทอง และวิสรรชนีย์ว่าแต่ละเครื่องหมายควรใช้อย่างไร

ถ้า - (ไม่ได้คู่)	๑ อ่านว่าตาตุ
ให้อ่านค่านั้น	มีอยู่คำใด
จะเขียนคำไข	กระชั้นพลันไฉ
แลคำว่าเป็น	พอให้รู้รา
ควรใส่ไม้ันั้น	๑ เหมือนคำว่าเห็น
แม้ไม่มีมา	ว่าเย็นนั้นา
	กระชั้นวาจา
	อ่านว่าซ้ำที่

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการบรรยายการใช้ไม้ได้คู่ ว่าเป็นเครื่องหมายที่ให้อ่านออกเสียงสั้น พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถฝึกอ่านได้อย่างถูกต้อง

๒.๓.๒. พรรณนาโวหาร คือข้อความสื่อสารที่ให้รายละเอียด หรือการอธิบายความอย่างถ้วนถี่ แต่ไม่มี การดำเนินเรื่อง เช่น พรรณนาเกียรติคุณ ความงาม สถานที่และภูมิประเทศ พรรณนาความรู้สึก ดังตัวอย่าง

๑ ข้าขอย่อ ชุติ	พระมุนีมีมหา
คุณกรุณา	แลปรีชาล้ำโลกีย์
๑ ปราณีมานำหมู่	ประชาสู่ศิवालัย
ไหว้ธรรมที่อำไพ	นำเวไนยละโลกีย์
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการพรรณนาที่แสดงถึงความยกย่องและเคารพบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม ที่ทำให้โลกมีความสงบสุข

๑ ข้าไหว้พระบิดา	ไหว้บาทาพระชนนี
คุณล้ำโลกีย์	ไม่มีที่จจะอุปมา
๑ บิดาแลชนนี	ไม่ได้มีที่โทษา
มีแต่กกรุณา	เสน่หาล้ำตราไตร
๑ ถ้ามใจโกรธา	แต่ว่าจรรำว่าไป
เสน่หาตราอยู่ใน	ใจบิดาและชนนี
๑ จะร่ำในคุณา	ก็ใหญ่กว่าปฐพี
ชะเลฎวารี	ก็มีเท่าพระคุณา
๑ พระเมรุเขาใหญ่	ก็มีได้อุปมา
มิเท่าพระคุณา	พระบิดาแลชนนี
๑ ไชโยเดชะข้า	ย่อชูคุณาใสเกศี
ให้ข้ามีสุชี	ในราตรีและทิวา
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔-๒๕)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการพรรณนาแสดงถึงการให้ความเคารพพ่อแม่ และบุญคุณของพ่อแม่ ที่ไม่อาจจะมีสิ่งใดแทนได้

๒.๓.๔. เทศนาโวหาร เป็นโวหารที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ชี้แจงเหตุผลที่ถูกต้อง อธิบายคุณโทษ หรือ กล่าวถึงข้อเท็จจริง จึงจำไว้เป็นคติสอนใจ ดังตัวอย่าง

๑ ดูรายพเยาว์	อย่าให้เขาครหา
มีใจจำวาจา	ผู้ใหญ่ว่าจำใส่ใจ
๑ ถ้าจะเจรจา	อย่ามูสาวาแก้ไข
แต่ชื่ออย่าดีไป	อย่าทำให้คำดี
๑ จะไปแลจะมา	ให้ไหว้ลาอย่าแซหะ
ถ้าอยู่ที่เยาว์มี	พ่อแม่พี่จงไหว้ลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการแนะนำให้เคารพผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มีอายุมากกว่าให้เป็นคนมีมารยาทไปมาลาไหว้

๒.๓.๕. สาทกโวหาร เป็นการยกตัวอย่าง หรืออุทาหรณ์ประกอบขยายข้อความที่อาจเข้าใจยาก หรือ เมื่อต้องการให้เข้าใจได้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

๑ อย่าแลแต่ตามเล่า	ว่าแต่เตาเปล่าเปล่าไป
ตาดูให้รู้นัย	เล่าจำให้แน่นตา
๑ ถือเล่าเหล่าเผ่าผู้ดี	หม่อมเอธิโกมะนา
อย่าเอาเผ่าพาลา	ครุชว่าจำใจทำ
๑ ให้ดูหม่อมเอธิ	บ่ ได้ดีมีใจจำ
แต่เข้าเข้าก็พรั่า	เล่าบ่นรำไม่รือ
๑ รู้สมัยบ่ ให้ว่า	ถึงเพลเข้ามามต่อ
ปกตีมี่ใจต่อ	ไม่ย่อท้อดุขฎิ
๑ ไม่ช้าเล่าช้าคำ	จะรู้คำพระบาลี
อย่าได้ผ่าวาทิ	ดุขฎิจำคำครุ
๑ ผู้ที่มีใจเบา	ว่าแต่เตาบ่ ได้ดู
ว่าไรทำไค้หู	บ่ ได้รู้มีใจจำ
๑ โลเลดูเล่ห์บ้า	พรั่ารำว่าบ่ จำคำ
ผู้ใหญ่มีไค้ย้า	ว่าเข้าคำบ่ นำพา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการสอนให้ผู้อ่านตั้งใจเรียน โดยยกตัวอย่างการเรียนของนักปราชญ์ ที่เมื่อมีเวลาก็เข้ามาเรียนหนังสือ ต่างจากการเรียนของคนพาลที่ไม่ได้สนใจในการเรียน

๒.๔. ภาพพจน์

๒.๔.๑. อุปมา เป็นภาพพจน์ที่เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่ได้โดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่ต่างกันอย่างเด่นชัดแต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายเป็นการแสดงการเปรียบเทียบเป็นต้นว่า เหมือน ราว รวากับ เปรียบ ดุจ ประดุจ ดัง ตั้ง เณก เช่น เพียง เพียง ประหนึ่ง ถนัด กล เล่ห์ ปี่มว่า ปาน ครุวนา ปูน ฟ่าง ละม้าย แม้น ดังตัวอย่าง

รำเรียนเขียนอ่าน	๑ ดูก่อนกุมาร
การไรไม่ดี	หว่านเข้าเอาผล
บ่นรอนผ่นปรน	ถ้ามีในตน
บั่นต้นลนไฟ	ให้พินสันดาน
โอนอ่อนมาได้	๑ เหมือนหนึ่งต้นไม้
ปรีชาชำนาญ	ไม่มีวิญญาน
	นำใช้ในการ
	วิจารณ์จำเนียร

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบคนความรู้ ก็เหมือนต้นไม้ที่โดนตัด โดนเผา ไม่สามารถออกผลผลิตได้

เล่นเร่เตร้อยู่	๑ อยู่ใกล้ผู้รู้
เหมือนมณฑุกะ	ไม่รู้อ่านเขียน
มาลาอาเกียรติ์	ในสระจำเนียร
	พาเหียรกลืนไกล

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบคนที่อยู่ใกล้ผู้มีความรู้ แต่ไม่รู้จักหาความรู้ใส่ตน เหมือนกบที่อยู่ในสระบัว แต่กลับไม่เคยได้เห็นความสวยงาม

ได้กลิ่นเกสร	๑ เหมือนหมูกมร
เรณูชูขึ้น	สัญจรบ่ นาน
มีกรรมลบาน	กล้ากลิ่นกลิ่นหวาน
	เฝ้าเกล้าเสาวคนธ์

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๖)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบคนที่รักเรียน แม่จะอยู่ไกลก็พยายามค้นหาความรู้ เหมือนผึ้งที่บินมาหาน้ำหวาน แม้ว่าดอกไม้จะอยู่ไกลก็ตาม

คร้านครันตันใจ	๑ เพียรเขียนเรียนไשר
จำขึ้นกลืนกิน	เหมือนคนกินยา
นานไปหนหน้า	ดาดดินวิญญา
	เห็นคุณว่าดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๙)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบคนที่ไม่อยากเรียนหนังสือเหมือนกันคนที่ต้องฝืนกินยาที่ขม แต่แม้ยาจะขมแต่ก็ช่วยรักษาอาการเจ็บป่วย เหมือนกับความรู้ที่จะให้คุณในกายภาพหน้า

ดุจเพชรมณี	๑จาริตครูดี
คิद्यุตถุคศิษย์	เชิดโชติเวหา
จิตเจตน์เมตตา	ดุจจิตบิดา
	บ่ มีเกลียดเดียดสอน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๗)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบครูที่ดีเปรียบเสมือน เพชรมณี ที่มีค่าคอยให้ความรู้แก่นักเรียน และเปรียบครูที่คอยห้ามปรามศิษย์ที่ไม่ดี ว่าเหมือนพ่อ ที่คอยสอนรู้มีเจตนาที่ดีต่อศิษย์

๒.๔.๒. อุปลักษณ์ เป็นภาพพจน์ที่นำเอาสิ่งที่แตกต่างกัน ๒ สิ่ง หรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง โดยใช้คำแสดงเปรียบเทียบว่า “เป็น” หรือ “คือ” ความหมายจึงลึกซึ้งกว่าอุปมา

เหมือน <u>เป็น</u> สะพาน	๑ คำสอนอาจารย์
หอนควรเมินหมิน	มรรคาโคจร
ควรแต่โอนอ่อน	ดิฉินคำสอน
	ผันผ่อนสอนตน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๕)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบคำสอนของครูเป็นดังสะพาน หรือทางเดินชีวิต ศิษย์ควรฟังคำสั่งสอนของครู

๒.๔.๓. อติพจน์ เป็นภาพพจน์ซึ่งมีข้อความกล่าวเกินจริงหรือเน้นความ กวีนิยมใช้ภาพพจน์อติพจน์เพื่อเน้นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร หรือเพื่อบอกให้ทราบว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นมีปริมาณมาก การกล่าวเกินจริงนี้ต้องเกินจนไม่อาจเป็นจริงตามคำพูดได้ ดังตัวอย่าง

๑ ข้าช้อยชูลี	พระมุนีมิมหา
คุณะกรรณา	แลปรีชาล้าโลกัย
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการกล่าวถึงความสามารถของพระพุทธเจ้าที่มีปรีชาความสามารถล้ำเหนือทั้งโลก

๑ ถ้ามี่ใจโกรธา	แต่วาจาร์ว่าไป
เสน่หาตราอยู่ใน	ใจบิดาและชนนี
๑ จะร่ำในคุณา	ก็ใหญ่กว่าปฐพี
ชะเลฎวารี	ก็มีเท่าพระคุณา
๑ พระเมรุเขาใหญ่	ก็มีได้อุปมา
มิเท่าพระคุณา	พระบิดาแลชนนี
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔-๒๕)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นการกล่าวถึงพระคุณของพ่อแม่ที่ใหญ่กว่าปฐพี ทะเล แม่น้ำ หรือแม้แต่ภูเขาก็ก็น่าเทียบได้

๒.๔.๔. สัญลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้คำอื่นแทน คำที่ใช้เรียกนั้นเกิดจากการเปรียบเทียบและ ตีความซึ่งใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป อาจเป็นคำ ๆ เดียว ข้อความ บุคคลในเรื่อง เป็นเรื่อง เฉพาะตอน หรือเรื่อง ๆ หนึ่งก็ได้ สัญลักษณ์ที่นิยมใช้มี ดังตัวอย่าง

๑ <u>พชร</u> มณี	๑ จาริตครุฑี
คิตยุดคุดศิษย์	เชิดไซติเวหา
จิตเจตน์เมตตา	ดุจจิตบิดา
	บ่ มีเกลียดเดียวสอน
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๗)

จากบทประพันธ์ข้างต้นปรากฏคำว่า “พชรมณี” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่มีค่า

๒.๔.๕. ปฏิทรรศน์ คือการใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายตรงข้ามหรือขัดแย้งกัน
 มากล่าวเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจนดังตัวอย่าง

๑ <u>ไม่....เข้าคำ</u>
อย่าได้ผ่าวาที	จะรู้คำพระบาลี
ดุชฎีจำคำครู
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)
จะอ่านอันใด
๑ คำ <u>ต่ำ</u> จงจำคำไข
จงใช้ให้ส่งสำเนียง	คำต่อที่เคียง
ห นำ <u>ต่ำ</u> ผัน
วิสรรชนีย์
๑ เอมาวางข้างหน้าเรียง
มีเสียงก็ <u>สูง</u> จงกัน	คำ <u>สูง</u> จงคำ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๐)
๑ เช่นว่าบุหงาปะหงัน
ให้หันผัน <u>สูง</u> วาที	สุรสีหนาท
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑๕)
๑ คำ <u>ต่ำ</u> ถ้า <u>สูง</u> มี
อยู่ที่ข้างหน้าจงจำ	ย่อชุกุณาไสเกศี
<u>ในราตรี</u> และ <u>ทิวา</u>
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๕)
๑ <u>ไม่ต้อง</u> หา ห มานำ
ที่ <u>ต่ำ</u> ให้ <u>สูง</u> วาที	ในเพลง <u>คำ</u> และ <u>เข้า</u>
อย่า <u>รู้</u> เง่า <u>เศร้า</u> ไสยา
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๖)
๑ ไชโยเดชะ <u>ข้า</u>
ให้ <u>ข้า</u> มี <u>สุข</u> ซี	
๑ ขอให้มี <u>วิริยา</u>
อย่า <u>มี</u> <u>ปริชา</u> เวลา	

๑ ให้ข้ามน้ำใจ
เข้าคำจำเพลา

วิมาลาไสศรีทธา
ยอคุณาใส่เกศี
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๖)

๑ เพลาคำแลเข้า
ระลึกภาวนา

ให้เข้าใจมีสัตยา
พระอรหันทิกโณ
(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๗)

๒.๔.๖. นัยพาดพิง เป็นภาพพจน์ซึ่งใช้ในการอ้างอิงอย่างสั้น ๆ ในบุคคล สถานที่หรือ เหตุการณ์ซึ่งคาดว่ามีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักดีในหมู่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ถ้าท่านเขียนไว้

ท่านว่าอย่าอ่าน

คำควรล้นดี

แต่พอให้เป็น

ถ้าใครใครรู้

เพียรเรียนค้นหา

๑ - (การ์นต์) นีไซร์

ที่ใดก็ดี

สรรพสารบัญญัติ

มีในจินดา

๑ เขียนไว้ให้เห็น

คำสอนกลอนมา

ให้ดูสารา

จินตามณี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕)

จากบทประพันธ์ข้างต้นมีการกล่าวถึง หนังสือจินตามณี เป็นหนังสือที่นักเรียนควรอ่าน ควรศึกษา ซึ่งผู้เขียนต้องการจะบอกว่าสิ่งที่ตนกล่าวมานั้นล้วนพบเจอได้จากหนังสือ จินตามณี ให้นักเรียนไปอ่านไป ศึกษา

๒.๔.๗. สัทพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงดนตรีเสียงร้องของสัตว์ หรือเลียนเสียงกิริยาอาการต่าง ๆ ของคน การใช้ภาพพจน์ประเภทนี้ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียน จะช่วยสื่อให้ผู้รับสารรู้สึกเหมือนได้ยินเสียง โดยธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ และเห็นกิริยาอาการของสิ่งนั้น ๆ ด้วย

ร้องเปรี้ยวเสียงใส

บ้างว่าไอ้ง

ช่างรำช่างเรียน

๑ เพื่องฝูงจูงไป

บ้างติบ้างเตียน

มึงตั้งแต่งเพียร

เป็นเสมียนช่างโรง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๐-๔๑)

มึงร้องบ่ได้

อิงคะนึ่งส่งเสียง

ไอไต้งตุ่มะริง

๑แต่หนังสือไทย

ไอไค้งโป้งโหยง

เปรี้ยวเปรี้ยวช่างโรง

มึงฝูงกรู้งกรู้ง

เชิงดุ้งเชิงดิ่ง

เร่งแรงสำเนียง

หน้าคลังซังมึง

อย่างไรไม่เห็นถึง

ส่งเสียงอิง

ไอพิ้งแรงหญิง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๒)

จากบทประพันธ์ข้างต้นมีการกล่าวถึง เป็นการเลียนเสียง ความดังของการสวดหนังสือ

๓. คุณค่าด้านสังคม

๓.๑. ประเพณีและวัฒนธรรม

๑.๑. การไหว้ผู้ใหญ่

ดังตัวอย่าง

๑ จะไปแฉะมา
ถ้าอยู่ที่เยาว์มี

ให้ไหว้ลาอย่าแซหะ
พ่อแม่พี่จงไหว้ลา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์มีการพูดถึง การไหว้ ให้ผู้ที่อายุน้อยกว่าไหว้พ่อแม่หรือพี่ผู้ที่มีอายุมากกว่าสะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเคารพผู้ใหญ่

๓.๒ ความเชื่อ

๓.๒.๑. ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

ดังตัวอย่าง

๑ ขอเดชะพระศิริ
หริมหิมา
๑ สุราสุรไตร
มเหศรมี
๑ ขอราคะโทสะ
มารยาแลสาไถ
๑ คุณะมีอาทิ
สติและปรีชา

พระอาทิไธธาตา
เจ้าสุราลัยศุลี
เทพไทในราศี
ให้ช้านั้นฤภัย
หม่อมหะนิรไกล
อย่าได้มีปีศา
คือหิริวิริยา
กษมาอย่าไกล

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวนมัสการเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ประกอบไปด้วย พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อด้านเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู

๓.๒.๒. ความเชื่อเรื่องการนิพพานและการขึ้นสวรรค์

ดังตัวอย่าง

ควรถวิลจินดา	๑ กุมารถ้วนหน้า
จำให้มันแม่น	ยื่นคำอาจารย์
ได้สวรรค์นิพพาน	เป็นแก่นเป็นสาร
	มันเหมือนใจตน
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่อง สวรรค์ และนิพพาน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อว่าสวรรค์นิพพานนั้นมีอยู่จริง

จะคลแดนสถาน	๑ ในกาลสิ้นปรมาณ
คุณกตัญญู	พิมานแมนบน
ขึ้นสวรรค์ชั้นบน	หนุนชูปะภูิสันธ์
	พันพันจตุรา
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่อง สวรรค์ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อว่าสวรรค์นั้นมีอยู่จริง และหากมีความกตัญญู ผลบุญนั้นก็จะช่วยให้ได้ขึ้นสวรรค์

ซัดซัดสันทัด	๑ รุ้รปฏิบัติ
เสด็จสู้อมติ	ทางบาทบพทจร
ขาดชาติมรณ	อัมมฤทธิ์ติตร
	เบ็ดเสด็จทั้งปวง
ศิษย์สุดประมาณ	๑ ฤทธิ์เดชนิพพาน
ตัดชาติชรา	ประเสริฐฐเลิศล่วง
รื้อสัตว์ตัดห่วง	พยาธิขาดบ่วง
	เกลศว์ฐาน
	(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๘)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องการตัดห่วงตัดกิเลส เพื่อให้ถึงซึ่งการนิพพานสะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อว่า การปฏิบัติธรรมตัดห่วงตัดกิเลสจะช่วยให้สามารถไปถึงซึ่งการนิพพานได้

๓.๒.๓. ความเชื่อเรื่องบุญ บาป และกรรม

ดังตัวอย่าง

เป็นเค้าเป็นมูล	๑กตัญญูไพบุลย์
ไว้คุณอาจารย์	ในการกุศล
บันดาลกุศล	ในสันดานตน
	ถาวรวัฒนา
ตำบลดนไกล	๑ แม้อยู่แม่ไป
ยอคุณอาจารย์	ไกรนกล่นมา
.....	บนเคียรวันทา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องกุศลหรือบุญที่ได้จากความกตัญญู แม้ไปอยู่ที่ได้ผลบุญจากความกตัญญูก็จะช่วยให้รอดปลอดภัย สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อว่าเมื่อทำบุญทำกุศลแล้ว จะช่วยเหลือเราในภายภาคหน้า

๓.๓. คำนิยม

๓.๓.๑. ธรรมเนียมการประพันธ์

ดังตัวอย่าง

๑ ข้าข่อยอ ชูลี	พระมุนีมีมหา
คุณกรุณา	แลปรีชาล้ำโลกย์
๑ ปรานีมานำหมู่	ประชาสุคีวัลย์
ไหว้ธรรมที่อำไพ	นำเวไนยละโลกีย์
๑ ข้าไซรัก็ไหว้พระ	อริยะเจ้ากูชี
ร่ำฆ่าหมู่วราศี	บาปี่กระทำกรรม
๑ ใครพ้อใครด่าว่า	บ่ นำพาพ้อใจจำ
กระลีและกระล่ำ	ภระระนำนิราคลา
๑ ข้าขอเดโชชัย	วรไตรใส่เศศา
ข้าผู้รจนา	ภัยพาราอย่ายายี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๑)

๑ นะโมข้าจะไหว้	วรไตรรัตนา
ใส่ไว้ในเกศา	วรบาทมณี
๑ คุณาวรไตร	ข้าใส่ไว้ในเกศี
เดชะพระมุนี	ขออย่ามีที่โทษา
๑ ข้าข้อยอชูลี	ใส่เกศีให้วันทา
พระเจ้ากรรณา	อยู่เกศอาอย่ามีภัย
๑ พยาธิโรคา	อย่าได้มายายีใจ
สุชินิรภัย	นิสิริวัฒนา
๑ ข้าไหว้อาจารี	ยอชูลีพระอุปชฌาย์
ได้ให้โอวาทา	ให้ข้ารู้พระธรรม

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์ แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ มีการใช้ธรรมเนียมการประพันธ์ตามแบบฉบับของไทย คือ มีการกล่าวคำไหว้ครู หรือการประณามพจน์ ซึ่งถือเป็นค่านิยมที่สำคัญในการแต่งคำประพันธ์ประเภท กลอนสวด

๓.๓.๒. ค่านิยมเรื่องการศึกษา

ดังตัวอย่าง

๑ - (การันต์) นีไซร์	
ถ้าท่านเขียนไว้	ที่ใดก็ดี
ท่านว่าอย่าอ่าน	สรรพสารบัญชี่
คำควรล้นดี	มีในจินดา
แต่พอให้เป็น	๑ เขียนไว้ให้เห็น
ถ้าใครใครรู้	คำสอนกลอนมา
เพียรเรียนค้นหา	ให้ดูสารา
	จินดามณี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕-๔๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่อง หนังสือจินดามณี สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้น นิยมเรียนจากหนังสือจินดามณี

๓.๓.๓. ค่านิยมในการปฏิบัติตนกับพระสงฆ์

ดังตัวอย่าง

อย่าเหลือบเคลือบว่า

ขอรับบรรพชา

เรียบรอบขอบใจ

จบทบใจแน่

ประสบพบหน้า

เรียนรู้เทียบใจนวล

อย่าวิ้วาบกลับ

ราบเรียบเทียบฉับ

อย่าฝับกลับลง

อย่าวิ้วับกลับ

ราบเรียบเทียบใจ

ฝับนับว่าเถร

๑ รอบคอบขอบท่า

พระบรรพชาใหม่

ขอบเข้ารับให้

แบบนี้ บ่ มิควร

๑ สพพบพระแก่

อย่าฉับกลับปรวน

อย่ากลับหับหวน

นับในว่าสงฆ์

๑ พบเณรมารับ

จับทับให้ตรง

นับนับว่าสงฆ์

นับว่าสามเณร

๑ เณรแก่มารับ

นับว่าตาเถร

อย่าฉับกลับเอน

บุญยุบยอบลง

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๕๐-๕๑)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องปฏิบัติตนกับพระสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นพระพระบรรพชาใหม่ พระแก่ หรือสามเณร ก็ควรให้ความเคารพ

๓.๔. สภาพความเป็นอยู่

ดังตัวอย่าง

๑ ข้าไหว้อาจารี

ได้ให้โอวาทา

๑ คำว่าจะให้ดี

ให้รู้ในลำน้ำ

ยอชูลีพระอุปัชฌาย์

ให้ข้ารู้พระธรรม

ดีให้เล่าดีให้จำ

ให้เล่าข้าจำได้ดี

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงการไหว้ครู ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ ที่คอยสอนธรรม ค่อยด่าว่า ตักเตือนศิษย์ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นพระเป็นครูผู้สอนให้ความรู้แก่เด็ก ๆ

การรำการเรียน	๑ การอ่านการเขียน
เพื่อนร้านบ้านใกล้	เป็นการเจริญ
ชวนกันสรรเสริญ	ห่อนได้ฝ่าเกิน
	เอ็นพรถ้วนต้น
อ่านไหนได้นั้น	๑ การอ่านชาฎขยัน
ครั้นชาฎการอ่าน	ห่อนมีที่จน
เพียรร้านบ้านคน	บันดาลดผล
	รื่นรมบ่นหา
บนเรือนบนร้าน	๑ เชิญขึ้นไปอ่าน
ยื่นสรรพอาหาร	ยื่นข้าวยื่นปลา
เหมือนถวิลจินดา	หวานมันสรรมา
	เป็นบุญเป็นคุณ

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๓๔)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงคุณประโยชน์ของการอ่าน ซึ่งหากใครสามารถอ่านหนังสือได้คล่อง ก็จะมีคนอยากให้ไปอ่านหนังสือให้ฟังที่บ้าน คนในบ้านนั้นก็เลยจัดหาอาหารมาต้อนรับอย่างดี สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นผู้คนยังเข้าไม่ถึงการศึกษามากนัก มีเพียงไม่กี่คนที่สามารถอ่านหนังสือได้

๑ อย่าแลแต่ตามเล่า	ว่าแต่เตาเปล่าเปล่าไป
ตาคุให้รู้นัย	เล่าจำให้แน่นตา
๑ ถือเล่าเหล่าเผ่าผู้ดี	หมู่เมธีโกมะนา
อย่าเอาเผ่าพาลา	ครูชู่ว่าจำใจทำ
๑ ให้ดูหมู่เมธี	บ่ ได้ดีมีใจจำ
แต่เข้าเข้าก็พรั	เล่าบ่นรำไม่รีรอ
๑ รู้สมัยบ่ ให้ว่า	ถึงเพลเข้ามাত่อ
ปฤดีมีใจต่อ	ไม่ย่อท้อดุขฎี
๑ ไม่....เข้าคำ	จะรู้คำพระบาลี
อย่าได้ฝ่าควาที่	ดุขฎีจำคำครู

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๒-๓)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเด็กที่มีความขยันเข้ามาเรียนหนังสือกับเด็กที่ขี้เกียจ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้นหากใครต้องการที่จะเรียนหนังสือ จะต้องมาเรียนที่วัดเท่านั้น

อุตสำหรับปฏิบัติ	๑ บุตรศิษย์อยู่วัด
มิดมิดเข้ากุฏิ	อย่าขาดคลาดคลา
สีฟันจัดหา	จุดชุดเพลิงมา
	น้ำอย่าขาดสถาน
อย่าอ้อค้ด	๑ คีลาเกสัช
จัดจงสุดเสร็จ	ขัดจิตอาจารย์
อย่าเวียดเกียจคร้าน	ตลอดเว็จถาน
	ให้ขัดตัดเดือน

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเด็กที่มาอยู่วัด เมื่อเวลาค่ำจะต้องเข้ากุฏิเพื่อจุดไฟ และจัดเตรียม ยาสีฟัน น้ำ และยา ให้พระอยู่เสมอสะท้อนให้เห็นว่าสังคมในสมัยนั้น หากเด็กคนไหนมาเรียนที่วัดจะต้องอาศัยอยู่กับพระ และคอยดูแล

ลีลาศผาดผัน	๑ คลาดเพลานัน
เขียนกตสวดกต	ติดชิดกระดาน
สมุดเปล้าอย่าอ่าน	อย่าปดอาจารย์
แฝงฝาเบียดเสียด	อาจสวดอวดเสียง
สวดสมุดเปล้า	๑ อย่าบิดคิดเกียจ
จิตรคิดมาดเมียง	สุดโสดสำเนียง
	โอสวดอวดเสียง
เดินโดดโลดทะยาน	คิดโดดหากัน
ดุ้นพินกวาดกวัด	๑ คาคบาตรอาจารย์
เพื่อนศิษย์สะกิดกัน	ทอดท่าทำกัน
	เปิดปิดผัดผัน
	เถ็ดลอดสอดฝา

(แบบเรียนมาตราตัวสะกด, หน้า ๔๕-๔๖)

จากตัวอย่างคำประพันธ์เป็นการกล่าวถึงเด็กที่มาอยู่วัด หลังพระฉันอาหาร จะเป็นเวลาเรียน จะต้องมาเรียนหนังสือ และอ่านหนังสือ พร้อมกัน

ส่วนที่ ๓

เนื้อหาเชิงอรรถ

ตอนที่ ๑

กาพย์ยานี ๑๑ (หน้าที่๑)	๑ ข้าขอย่อชูลี คุณกรุณา ๑ ปรานีมานำหมู่ ไหว้ธรรมที่ ๕ อำไพ ๑ ข้าไซร้รักไหว้พระ รำฆ่าหมู่รำคี ๑ ใครพ้อใครด่าว่า ๔ กระลีและ ๑๐ กระลำ ๑ ข้าขอ ๑๓ เดโชชัย ข้าผู้ ๑๔ รจนา	พระ ๑ มุณีมีมหา แล ๒ ปรีชาล้ำ ๓ โลภภัย ประชาสู่ ๔ ศิวาลัย นำ ๖ เวไนยละ ๗ โลภภัย อริยะเจ้ากูชี ๘ บาปี้กระทำกรรม บ นำพาพอใจจำ ภะระนำ ๑๑ นิรา ๑๒ คลา วรไตรใส่เกศา ภัย ๑๕ พาราธอย่า ๑๖ ยายี
----------------------------	---	--

๑ มุณี ความหมาย น. นักปราชญ์, ฤๅษี, พระสงฆ์

๒ ปรีชา ความหมาย น. ปัญญาสามารถ, ความรอบรู้จัดเจน

๓ โลภภัย ความหมาย ว. ดู โลก, โลก

๔ ศิวาลัย ความหมาย น. ที่ประทับของพระศิวะ

๕ อำไพ ความหมาย (๑)ว. งาม (๒)ว. สว่าง, สุกใส

๖ เวไนย ความหมาย น. ผู้ควรแนะนำสั่งสอน ผู้ฟังตัดได้สอนได้

๗ โลภภัย ความหมาย ว. เกี่ยวกับโลก, ทางโลก, ธรรมดาโลก, ของโลก, ตรงข้ามกับ โลกุตระ

๘ บาปี้ (มค. ปาปิสก. ปาปิน) ความหมาย น. คนมีบาป, คนมีความชั่ว

๙ กระลี ความหมาย (๑)น. สิ่งร้าย, โทษ (๒)ว. ร้าย

๑๐ กระลำ ความหมาย น. โทษใหญ่, ความฉิบหาย,

๑๑ นิรา ความหมาย (๑)ก. ไปจาก (๒)ว. ไม่มี

๑๒ คลา ความหมาย (๑)ก. เดิน, เคลื่อน (๒)ก. คลาด

๑๓ เดโชชัย ความหมาย น. ความชนะด้วยอำนาจ

๑๔ รจนา ความหมาย (๑)ก. ตกแต่ง ประพันธ์ (๒)ว. งาม.

๑๕ พารา ความหมาย น. ความเบียดเบียน ความทุกข์

๑๖ ยายี ความหมาย ก. เบียดเบียน รบกวน

(หน้าที่๒)	๑ ข้าขอคารวะ ไหว้ครุผู้กวี	๑๗ บิดุระ ๑๘ ชนนี้ ขอข้ามีเดโชชัย
	๑ เดชะพระเดชา ข้าขอนิราไกล	พระ ๑๙ จุฑาธิปไตย ทุรภัยอย่าพาธา
	๑ ขอเดชะพระศิริ ๒๒ หริมหิมา	๒๐ พระอาทิไท ๒๑ ธาดา เจ้า ๒๓ สุราลัย ๒๔ ศุลี
	๑ สุราสุรไตร ๒๕ มเหศรมี	เทพไทในราศี ให้ข้านั้นฤภัย
	๑ ขอ ๒๖ ราคะ ๒๗ โทสะ มารยาแลสาไถ	หมู่ ๒๘ โมหะนิรไกล อย่าได้มี ๒๙ ปีทา
	๑ คุณะมีอาทิ สติและปรีชา	คือ ๓๐ หิริวิริยา ๓๑ กษมาอย่าไกล
	๑ ข้าขอพรรณนา ไม้ แ- แล ไม้ ไ-	แต่ ก กา มาแกไข ไม้ ไ- โ- อย่าโลเล

๑๗ บิดุ ความหมาย น. พ่อ

๑๘ ชนนี้ ความหมาย น. หญิงผู้ให้กำเนิด แม่

๑๙ จุฑาธิปไตย ความหมาย น. พระเจ้าแผ่นดิน

๒๐ พระอาทิพุทธะ คือ พระพุทธเจ้าที่พบในคติความเชื่อของพุทธศาสนมหายานบางกลุ่ม ไม่พบในฝ่ายเถรวาท โดยเชื่อว่าอาทิพุทธะเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์แรก กำเนิดขึ้นพร้อมกับโลก อยู่ในโลกชั่วนิรันดร์ เป็นพระผู้สร้างสรรพสิ่งในโลก และเป็นแหล่งกำเนิดของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ประทับบนพรหมโลกชั้นออกนิภุทธ์ มีสถานะเสมอปรมาตมในศาสนาฮินดู

๒๑ ธาดา คงความหมาย น. ผู้สร้าง ผู้ทรงไว้ พระพรหมผู้สร้างตามหลักศาสนาพราหมณ์

๒๒ หริ ความหมาย (๑)น. ชื่อพระนารายณ์. (๒)ว. สีขมมัน สีเหลืองอมแดง สีเขียว

๒๓ สุราลัย ความหมาย น. ที่อยู่ของเทวดา, สวรรค์

๒๔ ศุลี ความหมาย น. พระอิศวร

๒๕ มเหศวร ความหมาย น. ผู้เป็นใหญ่, เทพเจ้าผู้ใหญ่ มักหมายถึง พระอิศวร, พระเจ้าแผ่นดิน

๒๖ ราคะ ความหมาย น. ความกำหนัดยินดีในกามารมณ์, ความใคร่ในกามคุณ

๒๗ โทสะ ความหมาย น. ความโกรธ, ความฉุนเฉียว

๒๘ โมหะ ความหมาย น. ความหลง, ความเขลา, ความโง่

๒๙ ปีทา ความหมาย ก. เบียดเบียน, บีบคั้น, รบกวน, เจ็บปวด

๓๐ หิริ ความหมาย น. ความละอายใจ, ความละอายบาป

๓๑ กษมา ความหมาย น. ความอดกลั้น, ความอดโทษ

- ๑ - -า แล - -า
 - -า แลไม้ -
- ๑ อย่าแลแต่ตามเล่า
 ตาดูให้รู้นัย
- (หน้าที่๓) ๑ ถือเล่าเหล่าเผ่าผู้ดี
 อย่าเอาเผ่า ^{๓๓}พาลา
- ๑ ให้ดูหมู่เมธิ
 แต่เข้าเข้าก็พรั่า
- ๑ รู้สมัยบ่ให้ว่า
 ปฤติมีใจต่อ
- ๑ ไม่ช้าเล่าช้าคำ
 อย่าได้ฝ่าวาที
- ๑ ผู้ที่มีใจเบา
 ว่าไร้ทำได้หู่
- ๑ โลเลดูเล่าห้บ้า
 ผู้ใหญ่มิได้ย้า
- ๑ ดูรา ^{๓๕}ยุพเยาว์
 มีใจจำวาจา
- ๑ ถ้าจะเจรจา
 แต่ชื้ออย่าดื้อไป
- ๑ จะไปแลจะมา
 ถ้าอยู่ที่เยาว์มี
- (หน้าที่๔) ๑ ริร่าทำแต่ย่อ
 ถ้าดีมีปรีชา
- ๑ พิธีพรรณนา
 ดูแลให้แน่ใจ
- ๑ - - มีที่คะเน
 เล่าดูเล่าห้จำใส่ใจ
 ว่าแต่เดาเปล่าเปล่าไป
 เล่าจำให้แน่ตา
 หมู่ ^{๓๒}เมธิโกมะนา
 ครูชู่ว่าจำใจทำ
 บ่ ได้ดีมีใจจำ
 เล่าบ่นร่าไม่รีรอ
 ถึงเพลาเข้ามาต่อ
 ไม่ย่อท้อ ^{๓๔}ดุชฎี
 จะรู้คำพระบาลี
 ดุชฎีจำคำครู
 ว่าแต่เดาบ่ ได้ดู
 บ่ ได้รู้มีใจจำ
 พรั่าร่าว่าบ่ จำคำ
 ว่าช้าคำบ่ นำพา
 อย่าให้เขาครหา
 ผู้ใหญ่ว่าจำใส่ใจ
 อย่างสุสาว่าแก้ไข
 อย่าทำให้ด่าตี
 ให้ไหวลาอย่าแซหนี
 พ่อแม่พี่จงไหวลา
 แม่ ก ข แล ก กา
 ไตร่ตาครูรู้ทั่วไป
 แต่ ก กา มาแก้ไข
 จำให้ได้ในวาจา

^{๓๒} เมธิ ความหมาย น. นักปราชญ์

^{๓๓} พาลา ความหมาย (๑)ว. อ่อน เด็ก รุน. ชั่วร้าย เกเร เกะกะ (๒)ก. หาเรื่องทำให้วุ่นวาย หาเรื่องทำให้เดือดร้อน (๓)น. คนชั่วร้าย คนเกเร

^{๓๔} ดุชฎี ความหมาย น. ความยินดี, ความชื่นชม

^{๓๕} ยุพเยาว์ ความหมาย น. หญิงกำลังสาวสวย นางงาม

	<p>" (ฝนทอง)อยู่บน เขียนสิ้นระยะ วิสรรชนีย ล้วนข้อคดี วิธีสนใจ</p>	<p>๑ (พองมัน) อยู่ต้น ๔๔อนุสนธิ์สารศรี นั่นและคือประ ว่าไว้แต่ย่อ ยังอยู่มากมี</p>
	<p>ถ้า ๔ (ไม่ไตคู่) ให้อ่านคำนั้น จะเขียนคำไซ</p>	<p>๑ อ่านว่าดาตุ มีอยู่คำใด กระชั้นพลันไ พอให้รู้รา</p>
	<p>แลคำว่าเป็น ควรใส่ไม้สั้น แม่นยำมีมา</p>	<p>๑ เหมือนคำวาเห็น ว่าเย็นนี้ กระชั้นวาจา อ่านว่าซ้ำที่</p>
	<p>ถ้าท่านเขียนไว้ ท่านว่าอย่าอ่าน คำควรล้วนดี</p>	<p>๑ - (การันต์) นี้ไซรั ที่ใดก็ดี สรรพสารบัญญัติ มีใน ๔๕จินดา</p>
	<p>แต่พอให้เป็น ถ้าใครใครรู้ เพียรเรียนค้นหา</p>	<p>๑ เขียนไว้ให้เห็น คำสอนกลอนมา ให้ดูสารา จินตามณี</p>
<p>(หน้าที่๖)</p>	<p>สิ้นสารอนุสนธิ์ กุมารเรียนร่า ตำริวิธี</p>	<p>๑ จะว่าให้จน กลอนกนไม่มี ให้จำวาจ มีในแม่ กน</p>

๔๔ อนุสนธิ ความหมาย น. การต่อเนื่อง การสืบเนื่อง

๔๕ จินตามณี ความหมาย น. ชื่อตำราแบบเรียนหนังสือไทยโบราณ เช่น จินตามณีฉบับพระโหราธิบดีแต่งในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จินตามณีฉบับไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ในรัชกาลสมเด็จพระบรมโกศ จินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทแต่งในสมัยรัตนโกสินทร์

รำเรียนเขียนอ่าน	๑ ดูก่อนกุมาร
การไรไม่ดี	หวานเข้าเอาผล
บั่นรอนผ่อนปรน	ถ้ามีไนตน
	ให้พันสันดาน
	๑ เหมือนหนึ่งต้นไม้
บั่นต้นลนไฟ	ไม่มีวิญญาณ
โชนอ่อนมาได้	นำใช้ในการ
ปรีชาชำนาญ	วิจารณ์จำเนียร
	๑ อยู่ใกล้ผู้รู้
เล่นเร่เตร่อยู่	ไม่รู้อ่านเขียน
เหมือน ^{๔๖} มณฑุกะ	ในสระ ^{๔๗} จำเนียร
^{๔๘} มาลา ^{๔๙} อาเกียรณ์	พาเที่ยวกลั่นไกล
	๑ บ่ ไต่กล้ากลั่น
กลั่นเรณูรีน	ขึ้นชูฟูใจ
^{๕๐} ผกาเกสร	ขจรหล่นไป
ที่ถิ่นอาศัย	บ่ ได้ปรีดี
	๑ ผู้มีปัญญา
อยู่ไกลโคลคลา	มาเรียนคัมภีร์
วิจารณ์ใจจำ	รู้คำบาลี
ไม่เนิ่นนานปี	มีปัญญาญาณ
	๑ เหมือนหมู่ ^{๕๑} ภมร
ได้กลั่นเกสร	สัจจรบ่ นาน
(หน้าที่๗) เรณูชูขึ้น	กล้ากลั่นกลั่นหวาน
มี ^{๕๒} กระมลบาน	เฝ้าเกล้า ^{๕๓} เสาวคนธ์

^{๔๖} มณฑุกะ ความหมาย น. กบ (สัตว์)

^{๔๗} จำเนียร ความหมาย ว. นาน ช้า

^{๔๘} มาลา ความหมาย น. ดอกไม้ ดอกไม้ที่จัดแต่งขึ้นตามโครงรูปต่าง ๆ

^{๔๙} อาเกียรณ์ ความหมาย ว. เกล็ดกลั่น เกล็ดกลาด

^{๕๐} ผกา ความหมาย น. ดอกไม้

^{๕๑} ภมร ความหมาย น. แมลงผึ้ง, แมลงภู่

^{๕๒} กระมล ความหมาย น. บัว

^{๕๓} เสาวคนธ์ ความหมาย น. ของหอม, เครื่องหอม, กลิ่นหอม.

ภาพย้งบั้ ๑๖	๑ อ่าน กน จนลันประสงค์ จ่านจต้งใจฟ้ง	จะเพียรเขียน กง
	๑ เร่งครวญเร่งไครใจหวัง	เบือ้งตันหนหลัง
	อย่าพล้งอย่าเพี้ยนเขียนพลง	ถ่องเที่ยงที่ทาง
	๑ ต้งใจอย่าได้ละวาง	เอื้อนอ่านอ้างอิง
	เยียงอย่างให้ได้จริง	
	๑ ต้งใจอย่าได้เหวติง	
	อย่านึ่งเร่งจ่ารำฟ้ง	
	๑ เล่าอ่านอย่าลานตะลึง	คะเนคะนึ่ง
	จนถึงที่อ่านอยู่เอง	
	๑ แจ้งจริงอย่านึ่งกรึงเกรง	บันลือบรรเลง
	จเร่งอ่านร่าสำแดง	
	๑ คำควรวถวนถึชี้แจ้ง	อย่าได้กลางแคลง
	แถลงให้รู้ดูพลง	
	๑ อย่าเตาเปล่าไปไซ้ทาง	จ้งหวะได้วาง
	อ่านอ้างอย่าอ่ากล้ากลืน	
	๑ ฟ้งกลอนสอนสั่งว่าอย่าฝืน	แข็งแข่งคาขึ้น
	ย้งย็นดำริติตรอง	
	๑ จงจ่าระบำทำนอง	อย่าได้ล่ำพอง
(หน้าที๘)	ให้จองจ้งหวะกระทรวง	
	๑ กลั่นกลอนสอนสั่งทั้งปวง	อย่าหลงง่วงง
	ในท่วงในที่ที่เรียง	
	๑ อย่าฟ้งแต่ค่าน้ำเสียง	จงจ่าสำเนียง
	อย่างเยียงย้งมีนองเนียง	
	๑ ผดุงไว้หวังให้ ^{๕๔} ประเทือง	ปรีชาลือเลื่อง
	ฟ้งเฟืองให้รู้ดูเชิง	
	๑ จุงใจให้ซึ้นรึนเรึง	หลงหลังระเรึง
	บันเทิงบรรเทาอาวรณ์	
	๑ จะว่าแต่ก่งประจกกลอน	เรียงคำร่าสอน
	จะซ้อนจะทำคำไย	

^{๕๔} ประเทือง ความหมาย ก. เพิ่มพูน, เสริม, ทำให้ดีขึ้น, ทำให้รุ่งเรืองขึ้น, ส่งเสริม, เพิ่มเติม

๑ จะแกลงแต่งกลอนสอนใน จงให้มีใจใคร่ครวญ	อย่างอื่นขึ้นไป
๑ หนังสือสั้นในจำนวน ประมวลไว้ให้แม่นยำ	ประมาณขบวน
๑ แต่ ก จน ฮ จงจำ แจ้งจำวิธีที่ทาง	๔๔(สี่สิบสี่)คำ
๑ แบ่งบั้นป็นเป็น ^{๕๕} ไตรยางค์ จะวางไว้ลงจงฟัง	คือสูงต่ำกลาง
๑ ข ฉ ถ ฐ ทั้ง สอนสั่งว่าสูงสำเนียง	ผ ผ ท่านหวัง
๑ ส ศ ช ทั้ง ห ต่อเคียง นี้เสียงก็สูงเหมือนกัน	๑๑ (สิบเอ็ด)คำเพียง
๑ ถ้าไล่ - (เอก) - (โท) สองอัน ให้ผันอย่าง ^{๕๖} ทางโคศวร	อาจารย์ท่านสรร
๑ คือ ข ช่ ชั หันทวน ใคร่ครวญจงดีที่ทาง	๑๑ (สิบเอ็ด)จำนวน
๑ เขียนไว้ให้ดูรู้พยางค์ คำกลางนั้นตั้งแต่ง ก	ข้อไว้คำวาง
๑ ทั้ง จ ฎ ฏ ต ค ก็พอถ้วนแก้คำคง	บ ป แล่อ
๑ ถ้าใส่มั้ เอก โท ลง อ่านส่งเสียงกว่าหน้าหลัง	คำกลางนั้นจง
๑ ก กั กั จงฟัง จงตั้งสติตริจำ	กลางส่งเสียงดัง
๑ ผันสูงกลางอย่างต่ำ คือคำ ค ค ชง	๒๔ (ยี่สิบสี่)ซ้ำ
๑ ช ช ฉ ญ ฐ ต ง พ ฟ ภ ม	ณ ท ธ น

^{๕๕}ไตรยางค์ ความหมาย น. ๓ ส่วน, ใช้เป็นชื่ออักษร ๓ หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ

^{๕๖}ทางโค คือ ชื่อเรียกไม้เอก ซึ่งกล่าวไว้ใน จินตามณี ฉบับที่ ๑ และ ๒ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ

	๑ ย ร ล ว เรืองรอง	พ ฮ ทั้งสอง
	ทั้งผองพอล้วน ^{๕๗} นิกร	
	๑ ผ่อนผันหันให้ชูงอน	เช่นงา ^{๕๘} กฤษร
	อันซ้อนอันชูคู้คอน	
(หน้าที่๑๐)	๑ คือ ค ค่ ค้ ผันผวน	จงให้ใคร่ครวญ
	ขบวนควรจำใส่ใจ	
	๑ คำต่ำจงจำคำไซ	จะอ่านอันใด
	จงใช้ให้ส่งสำเนียง	
	๑ เอามาวางข้างหน้าเรียง	คำต่อที่เคียง
	มีเสียงก็สูงจูงกัน	
	๑ เช่นว่า ^{๕๙} บุหงา ^{๖๐} ปะหงัน	ห นำต่ำผัน
	ให้หันผันสูงวาที	
	๑ คำต่ำ ถ้าสูงมี	วิสรรชนีย์
	อยู่ที่ข้างหน้าจงจำ	
	๑ ไม่ต้องหา ห มานำ	คำสูงจูงคำ
	ที่ต่ำให้สูงวาที	
	๑ เหมือนว่า ^{๖๑} สมอ ^{๖๒} สมี่	ถึง ห บ มี
	อย่างนี้ก็นำคำขาน	
	๑ คำกลางที่อย่างประมาณ	ทั้งเก้าประการ
	เขียนจารจะให้สูงคำ	
	๑ พึงให้วิจารณ์ใจจำ	จะเอา ห นำ
	เช่น ต่ำ บ่ ต้องวาจา	

^{๕๗} นิกร ความหมาย น. หมู่ พวก

^{๕๘} กฤษร ความหมาย น. ช้าง

^{๕๙} บุหงา ความหมาย น. ดอกไม้, ดอกไม้ที่ปลูกด้วยเครื่องหอม ต่าง ๆ แล้วห่อด้วยผ้าโปร่ง

^{๖๐} ปะหงัน ความหมาย น. ดอกลำเจียก

^{๖๑} สมอ ความหมาย (๑)น. หิน. ของหนักที่ล่ามโซ่หรือเชือกอยู่กับเรือเวลาจอดเรือใช้ทอดลงไปใต้น้ำให้เกาะพื้นเพื่อไม่ให้เรือเคลื่อนไปที่อื่น (๒) น. ชื่อไม้ต้นหลายชนิดในสกุล (๓)น. ลูกฝ้าย

^{๖๒} สมี่ ความหมาย (๑)น. คำเรียกคนถูกไล่สีกจากพระ เพราะต้องอาบัติปาราชิก บุคคลที่เป็นสมี่จะบวชอีกไม่ได้ตลอดชีวิต (๒) น. ต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ในพิธีปลีภูกนธ์ของพราหมณ์

	๑ ควรใช้ไม้ * (จัตวา)	หนึ่งชื่อ ^{๖๓} ตินกา
	สัญญาทั้งสองพร้อม	
	๑ คำจำแลว่าวังจี้	จูงนำวาจี้
	ให้มีเสียงสั่งกังวาน	
(หน้าที่๑๑)	๑ ถัดวันแต่ล้วนแก่นสาร	สั่งสอนกุมาร
	ให้อ่านให้จำดำรง	
	๑ พรรณนา กกา กน กง	ตั้งใจจำนง
	สิ้นลงจงจำคำสอน	
กาพย์ยานี ๑๑	๑ แยก กก ยกยักแยก	เช่นแผนกแต่ กน กลอน
	แยกยกใช้อักษร	ผูก ^{๖๔} พากย์พ่อนผันกลอนไป
	๑ แจกออกบอกทารก	จักแจก กก ยกคำไข
	เอา ก กา มาแทรกใส่	นึกตรึกไว้อย่าใครหลง
	๑ หากเห็นเป็นแผนก	หากให้แปลกจาก กน กง
	จักอ่านจัก ^{๖๕} จารลง	จักแจกจงจำสำคัญ
	๑ ไขใช้ได้แต่ ก	ข ค ฌ ก็เหมือนกัน
	บอกจริงทุกสิ่งสรรพ	มาผูกพันบั่นเป็นกลอน
	๑ บอกไว้ให้ประจักษ์	ที่แยกยกใช้อักษร
	ยังเยาว์ปัญญาอ่อน	แรกฝึกสอนเร่งฟังสาร
	๑ ^{๖๖} หน้า मुख ^{๖๗} รุจิเรข	เรียนรู้เลขสุขสำราญ
	^{๖๘} ไพศาลฤดูแล	^{๖๙} คัคณานต์บริจาค
	๑ ยุกเข็ญแลเป็นโรค	บริโรคเป็นพรรคพากย์
(หน้าที่๑๒)	ชคชน ^{๗๐} ชลมารค	พญานาคอัคนี

^{๖๓} ตินกา คือ ชื่อเรียก ไม้จัตวา ซึ่งกล่าวไว้ใน จินตามณี ฉบับที่ ๑ และ ๒ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ

^{๖๔} พากย์ ความหมาย น. คำพูด, ภาษาทำนองเสียง ซึ่งร้องเมื่อเวลาเล่นโขน หนัง หรือละคร

^{๖๕} จาร ความหมาย ก. เขียนอักษรด้วยเหล็กแหลมลงบนใบลาน เรียกว่า จารใบลาน.

^{๖๖} หน้า मुख ความหมาย น. ส่วนของอาคารที่ยื่นเด่นออกมาทางหน้า

^{๖๗} รุจิเรข ความหมาย ว. มีลายงาม, มีลายสุกใส

^{๖๘} ไพศาล ความหมาย ว. กว้างใหญ่

^{๖๙} คัคณานต์ ความหมาย น. ฟ้า, ท้องฟ้า, ส่วนแห่งฟ้า

^{๗๐} ชลมารค ความหมาย น. ทางน้ำ เช่น กระบวนเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค

<p>๑ หมู่ ^{๗๑}มฤคแลปรีโยค ^{๗๔}โหมชนคนบาถ</p>	<p>ทั้ง ^{๗๒}พิโยค ^{๗๓}พยัคฆิ เมฆหมอกมี ^{๗๕}โอมอันภก</p>
<p>๑ จำแนกแจกออกแต่ย่อ พืงเห็นเป็นบันทิก</p>	<p>รักษัรู้ต่อจงตรงตริก สำเหนียกนิกสำนักรู</p>
<p>๑ แกรรักษักรักร่าเรียน หมั่นมักรักษักรู้</p>	<p>พืงพากเพียรศึกษาดู ยังมีอยู่มากมูลมวล</p>
<p>๑ แม่ กก จนสิ้นไซร์ แมกกจักผันผวน</p>	<p>– (เอก) – (โท) ใส่บ่ บังควร บ่ แปรปรวนแปลกสำเนียง</p>
<p>๑ ใช้ได้แต่ไม้ – (ตรี) แม่ กก ยกยกเรียง</p>	<p>– (จัตวา) มีที่สงเสียง ก็พอเพียงพรรณนา</p>
<p>กาพย์ฉบับ ๑๖ ๑ สิ้น กก แล้วยก กต มา อุตสำหมันจำกำหนด</p>	<p>ติดต่อสารา สัมผัสฟัดบท</p>
<p>๑ คัดคำจำแนกแจกกต เร่งจดเร่งจำใส่ใจ</p>	<p>คิดคัด ^{๗๖}อรรถใหม่</p>
<p>๑ ประดิษฐ์ลิขิตข้อไข จัดเสริ่งจำคำสอน</p>	<p>๑ ^{๗๗}กุลบุตรอุตสำหถาวร</p>
<p>(หน้าที๑๓) ๑ ^{๗๗}กุลบุตรอุตสำหถาวร ^{๗๘}สุนทร ^{๗๙}มธูรส</p>	<p>โสถตั้งพืงกลอน</p>
<p>๑ แม่ กต สังกตกำหนด แต่บททีว้า ^{๘๐}สาธาธณ</p>	<p>ใช้ ด สะกต</p>

^{๗๑} มฤค ความหมาย น. สัตว์ป่ามีกวาง อีเก้ง เป็นต้น ถ้าเป็นตัวเมีย

^{๗๒} พิโยค ความหมาย ก. พลัดพราก จากไป

^{๗๓} พยัคฆิ ความหมาย น. เสือโคร่ง

^{๗๔} โหมชะ ความหมาย ว. เปล่าใช้ไม่ได้, ไม่มี แก่นสาร, ไม่เป็นประโยชน์, โง่

^{๗๕} โอม ความหมาย น. หัวงน้ำ ในพระพุทธรศาสนาหมายถึงกิเลสที่ทวมทับจิตใจของหมู่สัตว์ มี ๔ อย่าง คือ ๑. กาโหมชะ = โอมชะ คือ กาม ๒. ภโวมชะ = โอมชะ คือ ภพ ๓. ทิฏฐโอมชะ = โอมชะ คือ ทิฏฐิ ๔. อวิชโอมชะ = โอมชะ คือ อวิชชา

^{๗๖} อรรถ ความหมาย น. เนื้อความ เช่น แปรโดยอรรถ, คำที่ยังไม่ได้แปลความหมาย เช่น คำอรรถ

^{๗๗} กุลบุตร ความหมาย น. ลูกชายผู้มีตระกูล

^{๗๘} สุนทร ความหมาย ว. งาม, ดี

^{๗๙} มธูรส ความหมาย (๑)น. น้ำผึ้ง รสหวาน อ้อย (๒)ว. ไพเราะ

^{๘๐} สาธาธณ ความหมาย ว. ต่ำ, เลว

๑ จัดใช้ให้ถูกโบราณ	ปราชนัญปรีชาญาณ
ประมาณประมาณมากนัก	
๑ คือ จ คือ ช ประจักษ์	ด ต สองวรรค
ยกยักแต่พอควร	
๑ ส ศ ช ใสในขบวน	กำหนดจำนวน
พอล้วน ๑๕ (สิบห้า) อักษร	
๑ จำแนกแจกอรรถจัดกลอน	คืออุทาหรณ์
ผันผวนเร่งจำคำขาน	
๑ ^{๘๑} ปัจจุสมัยปัจจยกาล	ปีศาจอาชญา
^{๘๒} พจน์รสแลนิจจาเท็จ	
๑ ประดุจทจริตเสด็จ	กาศเกยจกิจเสร็จ
เผด็จเขบ็จขบวน	
๑ จะใช้แทน ด คือควร	ประมาณประมาณ
แต่ล้วนให้จำขานาญ	
๑ ประโยชน์เอม ^{๘๓} โษษฐ์อาหาร	^{๘๔} บงกชคชสาร
^{๘๕} ชวัลสรพรเพชรรัตน์	
๑ ^{๘๖} อนุชค ^{๘๗} ภุช ^{๘๘} เภาสัจ	ชลชชวัช
แลชชะโภช ^{๘๙} ดาบส ^{๙๐} พรต	

(หน้าที่๑๔)

^{๘๑} ปัจจุสมัย ความหมาย น. เวลาเข้ามิด^{๘๒} พจน์ ความหมาย น. คำพูด, ถ้อยคำ.^{๘๓} โษษฐ์ ความหมาย น. ริมฝีปาก^{๘๔} บงกช ความหมาย น. บัว^{๘๕} ชวัล ความหมาย ว. สว่าง, รุ่งเรือง, โพล่งขึ้น^{๘๖} อนุช ความหมาย น. ผู้เกิดทีหลัง, น้อง, น้องชาย^{๘๗} ภุช ความหมาย (๑) น. แขน งวงข้าง มุม (๒) ก. ขต, งอ, ม้วน. (๓)ว. ไค้ง^{๘๘} เภาสัจ ความหมาย น. ยาแก้โรค^{๘๙} ดาบส ความหมาย น. ผู้บำเพ็ญตบะคือการเผากิเลส ฤๅษี^{๙๐} พรต ความหมาย น. กิจวัตร การปฏิบัติ มรรยาท เขตแห่งความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี การสมาทานหรือประพฤติตาม
ลัทธิศาสนา การจำศีล

นักปราชญ์ ^{๑๑} สาโรช ^{๑๒} วานิช	^{๑๓} ยชโยปวีต
ทั้งคิซแลวิชาจารย์	
๑ ใช้ ช แทน ด ควรการ	ปราชญ์ผู้ชำนาญ
^{๑๔} บรรหารให้เห็นวาที	
๑ ^{๑๕} รชชัญนาง ^{๑๖} นาฏสตรี	พิฆาตราวี
^{๑๗} ตรีภูมกุฎปรากฏ	
๑ โปรดปรานล้าน ^{๑๘} โกฏิกำหนด	ใช้ ฎ สะกด
แจงบทให้เห็นเป็นกลอน	
๑ ฎ ฐ ทั้งสองสังหรณ์	แทน ค ด อักษร
แต่ห่อนบ่ เห็นลิขิต	
๑ แผลงเป็นชญาประดิษฐ์	เป็นสันสกฤต
วิจิตร ^{๑๙} วิธวาที	
๑ แต่ ฐ แทน ค บ่ มี	ประเสริฐเศรษฐี
วาทีจงจำใส่ใจ	
๑ หนึ่ง ฑ นี้ยังสงสัย	แทน ค ก็ใช้
เช่นใช้ บ่ ยลอย่างมี	
๑ แต่ ฒ แทน ด วาที	ใช้ข้อคดี
สารศรี ^{๑๐๐} พิพัฒน์อรธไช	
๑ หนึ่ง ด สะกดบทใด	ใคร่ครวญควรใส่
ที่ในสาราสามัญ	

^{๑๑} **สาโรช** ความหมาย น. พืชที่เกิดในสระ หมายถึง บัว, ดอกบัว

^{๑๒} **วานิช** ความหมาย น. พ่อค้า

^{๑๓} **ยชโยปวีต** ความหมาย น. สายเครื่องหมายวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ สวมจากซ้ายไปขวา สายมงคล สายธูรา หรือ สายธูร่าของพราหมณ์

^{๑๔} **บรรหาร** ความหมาย ก. เฉลย กล่าวแก้ ตรัสสั่ง

^{๑๕} **รชชัญ** ความหมาย ว. รกยุง รกอย่างป่าทึบ

^{๑๖} **นาฏ** ความหมาย น. ผู้พ้อนรำ, ภาษาไทยใช้เป็นเพศหญิง นิยมใช้เรียกหญิงทั่วไปก็ได้.

^{๑๗} **ตรีภูม** ความหมาย น. ชื่อเขา ๓ ยอดในไตรภูมิ โบราณเรียกว่า ผาสสามเส้า

^{๑๘} **โกฏี** ความหมาย น. ชื่อมาตรานับ เท่ากับ ๑๐ ล้าน

^{๑๙} **วิธ** ความหมาย ว. ต่าง ๆ กัน

^{๑๐๐} **พิพัฒน์** ความหมาย น. ความเจริญ

(หน้าที่๑๕)	๑ จักเขียนชื่อคำร่าพัน	แต่พอดต่อกัน
	สำคัญจงฟังสังเกต	
	๑ บินทบาทมาตราเกตุเนตร	กษัตริย์เกษตร
	จิตรเจตน์มาศหมุ่มมิตร	
	๑ สารทสูตรบุตรแล ๑๐๑บพิตร	๑๐๒โสตโคตรพิชิต
	อาทิตย์แลเทวีจรงฉัตร	
	๑ กวีชี้แจงอรรถ	บอกอย่างบัญญัติ
	จัดใส่ใช้ ต สะกด	
	๑ ๑๐๓รฎยาสามารถ ๑๐๔โอสถ	๑๐๕ภูวนาถไภวียนรถ
	สะกดใช้ ถ อักษร	
	๑ อภิวัตพทุทธบาทบวร	๑๐๖วิพยาธ
	บทกลอนประมาท ๑๐๗โกมุท	
	๑ อธยาศรัทธาบริสุทธิ์	ก กะ โคมุท
	อยู่ธยาทาทายาท	
	๑ ๑๐๘ไตรเพท ๑๐๙พิทยาปราสาท	๑๑๐สุรัสสีหนาท
	๑๑๑โอวาทอุบาทว์เปิดปิด	

๑๐๑ บพิตร ความหมาย น. พระสงฆ์ใช้เรียกเจ้านายหรือขุนนางผู้ใหญ่. ว. บริสุทธิ์, สะอาดควรนับถือ

๑๐๒ โสต ความหมาย น. หู, ช่องหู, กระแส, สายน้ำ.

๑๐๓ รฎยา ความหมาย น. ทางเดิน

๑๐๔ โอสถ ความหมาย น. ยาแก้โรค ยารักษาโรค เครื่องยา ในราชาศัพท์ใช้ตลอดจนถึงยาสูบและบุหรี่

๑๐๕ ภูวนาถ ความหมาย น. พระเจ้าแผ่นดิน

๑๐๖ วิพยาธ ความหมาย น. พินัยธรร อดมนุษย์พวกหนึ่ง อยู่เชิงเขาพระสุเมรุ เป็นพวกมีวิชาอาคม จำแลงตัว เหาะเหินเดินอากาศได้

๑๐๗ โคมุท ความหมาย น. เตือนที่ ๑๒ แห่งจันทรคติ, บัวแดง.

๑๐๘ ไตรเพท ความหมาย ความรู้ ๓ อย่าง เป็นชื่อคัมภีร์แสดงลัทธิไสยศาสตร์ดั้งเดิมของพราหมณ์ ได้แก่ ฤคเวท ยชุรเวท สามเวท

๑๐๙ พิทยา ความหมาย น. ความรู้

๑๑๐ สุรัสสีหนาท ความหมาย น. พระคำรัสอันเป็นที่น่าเกรงขามของคนทั้งปวงเหมือนเสียงของราชสีห์เป็นที่น่าเกรงขามของสัตว์ทั้งปวง, เสียงตวาดของนักรบเพื่อให้เป็นที่เกรงขามของข้าศึก

๑๑๑ โอวาท ความหมาย น. คำแนะนำ คำตักเตือน คำกล่าวสอน

	๑ สมุทรบุคคล ^{๑๑๒} ธนิต	ประสาทประสิทธิ
	^{๑๑๓} มหิทธิฤทธิ์ ^{๑๑๔} เนสาท	
	๑ ^{๑๑๕} เนาวนิตเป็นโจทยวิวาท	ผูกพยาบาท
	^{๑๑๖} พิณพาทย์และ ^{๑๑๗} น้ำพระพิพัฒน์	
	๑ ใส่ทะลักรือสังกัต	พรรคพาคหากจัด
(หน้าที่๑๖)	แจ้งอรรถจัดไว้ให้คิด	
	๑ ^{๑๑๘} อาพาธ ^{๑๑๙} พยาธิต ^{๑๒๐} พิพิธ	^{๑๒๑} สุเมธ ^{๑๒๒} สมิท
	วิวิธอาราธน์อาวุธ	
	๑ เกลี้ยงโกรธพิโรธพิรุณ	โพธิญาณยงยุธ
	สมมุติใส่ ฐ สะกต	
	^{๑๒๓} สิงหาสน์อาวาส ^{๑๒๔} โสฬส	^{๑๒๕} อศวาตบส
	เอมรศ ^{๑๒๖} ปัตตุเรศอากาศ	

^{๑๑๒} **ธนิต** ความหมาย ว. เสียง, เสียงหนัก, เป็นพวกพยัญชนะในภาษาบาลีและสันสกฤตซึ่งเป็นพวกเสียงหนัก คือ ตัว ข ฃ ฉ ฐ ฑ ฒ ณ ฐ ฎ และ ฬ รวม ๑๑ ตัว

^{๑๑๓} **มหิทธิ** ความหมาย ว. มีฤทธิ์มาก

^{๑๑๔} **เนสาท** ความหมาย น. พรานป่า เงามป่า ชาวประมง โจร

^{๑๑๕} **เนาวนิต** ความหมาย น. นพนิต, เนยชั้นชนิดหนึ่ง

^{๑๑๖} **พิณพาทย์** ความหมาย น. เครื่องประโคมวงหนึ่ง มีกำหนดตั้งแต่ ๕ ขึ้นไป คือตะโพน ปี่ ซอด้วง ระนาด กลอง, บางทีเรียกปี่พาทย์

^{๑๑๗} **น้ำพระพิพัฒน์สัตยา** คือ น้ำที่ดื่มในเวลาถวายสัตย์ต่อพระเจ้าแผ่นดิน

^{๑๑๘} **อาพาธ** ความหมาย ก. เจ็บป่วย (ใช้แก่ภิกษุสามเณร)

^{๑๑๙} **พยาธิต** ความหมาย น. ความเจ็บไข้

^{๑๒๐} **พิพิธ** ความหมาย ว. หลากอย่าง, ต่างอย่าง, ต่าง ๆ กัน

^{๑๒๑} **สุเมธ** ความหมาย น. คนมีปัญญาดี, นักปราชญ์

^{๑๒๒} **สมิท** ความหมาย ว. สำเร็จพร้อม สมบูรณ์ สัมฤทธิ์

^{๑๒๓} **สิงหาสน์** ความหมาย น. ที่นั่งของผู้เป็นดั่งราชสีห์ คือบัลลังก์พระแท่นที่ประทับ

^{๑๒๔} **โสฬส** ความหมาย ว. สิบหก น. พรหมโลก ๑๖ ชั้น เป็นที่อยู่ของเทพชั้นรูปพรหม ถือกันว่าเป็นที่อันบรมสุข

^{๑๒๕} **อศว** ความหมาย น. ม้า

^{๑๒๖} **ปัตตุเรศ** ความหมาย น. พ่อ

๑ อสรพิษมหัศจรรย์ ^{๑๒๗} นิवास	^{๑๒๘} พนัสพินาศ
^{๑๒๙} เชือกบาศร์ประหลาดวิเศษณ์	
๑ สุพรรณมาศ ^{๑๓๐} โกเมศ	^{๑๓๑} ทศทิศประเทศ
ทุเรศนิราศราตรี	
๑ ^{๑๓๒} นฤเบศ ^{๑๓๓} นเรศรัศมี	สุรัศม์สวัสดิ์
อัศนีและเพริศเลิศยศ	
๑ ^{๑๓๔} ทั้งนี้ปราษฎ์แกลังกล่าวบท	ศ สะกด
กำหนดจดจำสारा	
๑ ^{๑๓๕} ไรเศศพระ ^{๑๓๖} กฤษณ์ปริศนา	^{๑๓๗} บำราศริษยา
^{๑๓๘} เชษฐาทำโทษ ^{๑๓๙} ประทุษฐ์	
๑ ^{๑๔๐} รากษสบุษยามนุษย์	ราชภูรบุษ
บุษบา ^{๑๔๑} โองาส ^{๑๔๒} ราชตรี	
๑ ^{๑๔๓} ปฤษฎางค์ทฤษฏี	^{๑๔๔} ทาสทาสี
^{๑๔๕} กฤษฏีดุษณีประดิษฐ์อิชฐาน	

^{๑๒๗}นิवास ความหมาย น. ที่อยู่อาศัย ที่พัก

^{๑๒๘}พนัส ความหมาย น. ป่า.

^{๑๒๙}เชือกบาศ ความหมาย น. เชือกที่ทำเป็นบ่วงผูกปลายไม้คั่นจามสำหรับคล้องเท้าช้าง

^{๑๓๐}โกเมศ ความหมาย น. ดอกบัว บัว

^{๑๓๑}ทศทิศ ความหมาย น. ทิศทั้ง ๑๐ คือ ทิศทั้ง ๘ ทิศเบื้องบน ๑ ทิศเบื้องล่าง ๑

^{๑๓๒}นฤเบศ ความหมาย น. พระราชา

^{๑๓๓}นเรศ ความหมาย น. พระราชา

^{๑๓๔}กฤษณะ ความหมาย น. ชื่อพระนารายณ์อวตารปางที่ ๘

^{๑๓๕}บำราศ ความหมาย ก. หายไป จากไป พრაกไป ปราศจาก

^{๑๓๖}เชษฐา ความหมาย น. พี่

^{๑๓๗}ประทุษฐ์ ความหมาย ว. ชั่ว ร้าย

^{๑๓๘}รากษส ความหมาย น. ยักษ์, ฝิเสื่อน้ำ, เป็นชื่อพวกอสูรเลว มีนิสัยดุร้าย ชอบเที่ยวตามป่า ทำลายพืชและกินคน

^{๑๓๙}โองาส ความหมาย (๑) น. แสงสว่าง ความสุขใส ความเปล่งปลั่ง (๒) ก. ส่องแสง

^{๑๔๐}ราชตรี ความหมาย น. แผ่นดิน โลก

^{๑๔๑}ปฤษฎางค์ ความหมาย น. อวัยวะเบื้องหลัง ส่วนหลัง

^{๑๔๒}ทาสทาสี ความหมาย น. ชี้อ่า, บ่าว, ไพร่

^{๑๔๓}กฤษฏี ความหมาย น. รูป

(หน้าที่๑๓)	๑ พระโษษฐ์กาษฐาการ เขียนอ่านวิจารณ์จำรรณ	นักปราชญ์บรรหาร
	๑ เพศตรัสพิสดุสวัตตี สาหสนมัสการ	โอรส ^{๑๔๔} จำรัส
	๑ สลด ^{๑๔๕} โคลกแสดงสาร จะอ่านจะจารประจง	สะกด ^{๑๔๖} พจมาลย์
กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘		๑ ก กา กน กง จงจำเจใจ อ่าน กบ ต่อไป ฉบับให้ควรจำ
	กก กต หมดลง เล่ากตหมดจบ ยลแบบแบบใน	๑ บทแบบระเบียบ เรียงเรียบเทียบคำ บรรจบลำนนำ ลำดับกับกลอน
	ระบอบทำเนียบ เก็บกลอนสอน กบ ประดับกับคำ	๑ ประดิษฐ์คิดศัพท์ ประดับศัพท์ซ้อน สัมผัสสุนทร ซ้อนสลับกับ กน
	ประกอบประกบ ประสพพาดพิด ผูกพันบั่นรอน	๑ กง กก กต กบ กระทบปะปน ตลบ ^{๑๔๗} ยุบล
	เก็บมาประจบ ตั้งแต่แม่ กบ สืบสานนุสนธิ	นิพนธ์วาจา
(หน้าที่๑๘)		

^{๑๔๔} จำรัส ความหมาย ว. จรัส, สว่าง, รุ่งเรือง

^{๑๔๕} โคลก ความหมาย น. สุภาษิต, บทประพันธ์ ภาษาสันสกฤต ๔ บาท เป็น ๑ บท เรียก โคลกหนึ่ง, คำสรรเสริญยกย่อง, คำขับร้องสรรเสริญที่เป็นบทกลอนชื่อเสียง, เกียรติยศ.

^{๑๔๖} พจมาน ความหมาย น. คำพูด.

^{๑๔๗} ยุบล ความหมาย น. ข้อความ เรื่องราว

	๑ กลับว่า ๑๔๘ปรารภ
খনอบখনบ	แม่ กบ นีนา
บ ป สะกด	แบบบทบัญญัติ
สำหรับสารา	สืบมาแต่ ๑๔๙บรรพ์
	๑ พ ภ สองศัพท์
บทแบบฉบับ	บังคับเสกสรร
สะกดแทน บ	ก็ได้เหมือนกัน
แบบเบื้องแบ่งปัน	เร่งหมั่นสอบสอน
	๑ มาตรฐานแทนได้
เขียนจารชูปใช้	จงให้ใคร่ครวญ
ลิขิตสารศรี	ชอบที่แต่ควร
เข็ญจขบวน	ถ้าวินสาธ
	๑ ศัพท์ว่าปรารภ
เทพไท ๑๕๐ไตรภพ	ทำนบนิกร
มิตรภาพอาภัพ	เสพย์ทรัพย์กายภักกลอน
๑๕๑สินธพ ๑๕๒อัศตร	๑๕๓ราฟณ์รอนชีพนา
	๑ ๑๕๔มหรสพ
๑๕๕มหรณพ	อพยพวาจา
(หน้าที่๑๙)	๑๕๖ธาตุโขภกสารา
สุลาภหลงโลก	๑๕๗อาศรม ๑๕๘ศุภกร
๑๕๗นพดลเวหา	

๑๔๘ ปรารภ ความหมาย ก. เอ่ย,เปรย,กล่าวถึง,เอ่ยถึง

๑๔๙ บรรพ์ ความหมาย ว. ก่อน ที่แรก เบื้องต้นตะวันออก

๑๕๐ ไตรภพ ความหมาย น. ไตรภูมิ,ตรีภพภพทั้งสาม คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ

๑๕๑ สินธพ ความหมาย น. ม้าพันธุ์ดีที่เกิดในลุ่มแม่น้ำสินธุ

๑๕๒ อัศตร ความหมาย น. ม้าดี

๑๕๓ ราฟณ์ ความหมาย. ชื่อเรียกทศกัณฐ์ ,ยักษ์

๑๕๔ มหรสพ ความหมาย น. การเล่นรื่นเริงมีโขนละครเป็นต้น

๑๕๕ มหรณพ ความหมาย น. ทะเลใหญ่, ห้วงน้ำใหญ่

๑๕๖ ธาตุโขภก ความหมาย น. ความกำเริบของธาตุ ได้แก่ธาตุทั้ง ๔ ในร่างกายไม่ปรกติ มีอาหารเสีย เป็นต้น

๑๕๗ นพดล ความหมาย น. พื้นฟ้า

๑๕๘ อาศรม ความหมาย น. ที่อยู่ของนักพรต

๑๕๙ ศุภกร ความหมาย ว. ที่ทำความเจริญ ที่เป็นมงคล

	ประกอบปรากฏ	๑ แม่ กบ กำหนด
	สะกด พ ภ	แบบบทสุนทร
	แต่งสัตย์ตัดรอน	แทน บ อักษร
กาพย์ยานี ๑๑	๑ แจก กบ ครอบอรรถ	บ่อน กบ จบลง
	จักแจกแม่ กม จง	จนเจนจัดใจจำนง
	๑ จิตจัดคัดจำแนก	ให้ตำรงตำริตรอง
	ทำนุกตามทำนอง	จำนงแจกให้พืดจง
	๑ ดำเนินตำนานอรรถ	แบบละบองบทยานี
	วิจารณ์ให้จงดี	ตำแหน่งพืดจัดวาที
	๑ แม่ต้นปนประสม	จำวาจีให้แน่นอน
	รวมอรรถจัดอักษร	^{๑๖๐} สาธก กม สมทบทกลอน
	๑ แจก กม จำกัต์ใช้	แบ่งบั้นรอนสอนกุมาร
	คือ ม ท่านบรรหาร	สะกดไม่มาก ^{๑๖๑} สาธารณ
	๑ หนึ่งนฤคหิต	จักสอนอ่านจงสนใจ
(หน้าที่๒๐)	เปลี่ยนแปล น แทน ม ได้	หมู่ ^{๑๖๒} บัณฑิตลิลิตไช
	๑ คือคำว่าประชุม	เช่นนี้ใช้อย่างนง
	นฤคหิตสถิตบน	แลชุมนุมพระจุมพล
	๑ แม่ต้นคั้น ยน ปะ	ให้ฟัง ^{๑๖๓} ยลเยี่ยงอย่างมี
	กิ กิ กุ กะ นี้	เป็นรัศมีอยู่สี่
	๑ แม่ กก กับ กต กบ	คำคงที่มีแปรปรวน
	เหล่านั้นจักผันผวน	ที่แจกจบครบจำนวน
	๑ บทห้าม บ ให้ใส่	บ บังควรล้วน ^{๑๖๔} ฆาฏคำ
	จักผวนจักผันทำ	- (เอก) - (โท) ไชรีให้จดจำ
		ย่อแปลกคำสำเนียงอัป

^{๑๖๐} **สาธก** ความหมาย ก. ยกตัวอย่างมาอ้างให้เห็น

^{๑๖๑} **สาธารณ** ความหมาย (๑) ว. ต่ำ, เลว (๒) ว. ชั่วช้า เช่น ดังกากาจชาติข้าสาธารณ จะประมาณหมายหงส์พงศ์พระยา (อิเหนา) บางทีใช้เข้ากับคำ ชั่วช้า เป็น ชั่วช้าสาธารณ (๓) ว. ทั่ว ๆ ไป เช่น ของสาธารณ

^{๑๖๒} **บัณฑิต** ความหมาย น. ผู้ทรงความรู้, ผู้มีปัญญา, นักปราชญ์, ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาซึ่งมี ๓ ชั้น คือ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เรียกว่า บัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต, ผู้มีความสามารถเป็นพิเศษโดยกำเนิด เช่น คนนี้เป็นบัณฑิตในทางเล่นดนตรี

^{๑๖๓} **ยล** ความหมาย ก. มองดู

^{๑๖๔} **ฆาฏ** ความหมาย (๑) น. การฆ่า, การทำลาย (๒) ก. ตี

- ๑ ไม่ผิดบัญญัติว่า
ตามแบบบทฉบับ
- ๑ คำควรหันอากาศ
เขียน ร เข้าเรียงวาง
- ๑ แต่งนามตาม ^{๑๖๗}สำเนียง
เขียนคำพอสำคัญ
- (หน้าที่๒๑)
- ๑ ^{๑๖๘}หิริญ ^{๑๖๙}สุพรรณมี
^{๑๗๐}อนันต์ ^{๑๗๑}บรรพชา
- ๑ โจษจรรย์พรรณโณภาส
- ชื่อหันอากาศบังคับ
ตามตำหรับ ^{๑๖๕}ไตร ^{๑๖๖}เวทางค์
ที่ขมราชสิทธิรังค์
ใช้เช่นต่างไม่ผิดผัน
หากร้องเรียกว่า ร หัน
จงจำมันอย่าเคลื่อนคลา
^{๑๗๐}อรรถนี้และภรรยา
^{๑๗๓}ขรรค์^{๑๗๔}มรรคา^{๑๗๕}ภรรดาครรรค์
สรรพศาสตร์ไอศวรรย์
- ^{๑๗๖}๑ หนังสือมาถึงท่านเจ้าบุญอยู่บ้านบางจานเที่ยวเขตหมาแทบทุกวันแล้ว
- ๑ หนังสือมาถึงคุณสมุห์บุญช้อยู่บ้านบางจานเขาลือว่าเขียนหนังสือด้นัก
เที่ยวแกลหาอยู่บ้านหัวสะพานที่ เทียวเฉโกโง
- ๑ หนังสือมาถึง ท่านพระยาเพชร ราชบุรีผู้เป็นใหญ่ ในกรุงพระมหานครผู้รู้ทั้งฟ้า
เกษมศรีพระบารมี ฌคุณตียเจ้าชา ผู้มีศรีเป็นนะ

^{๑๖๕} ไตร ความหมาย (๑)ว. ไกร, ยิง, (๒) ก. กำหนด, นับ, ตรวจ. ไตร (๓) ว. สาม

^{๑๖๖} เวทางค์ ความหมาย น. วิชาประกอบการศึกษาพระเวทมี ๖ อย่าง คือ ๑. ศึกษาวิธีออกเสียงคำในพระเวทให้ถูกต้อง ๒. ไวยากรณ์ ๓. ฉันท ๔. โยติส คือ ดาราศาสตร์ ๕. นิรุกติ คือ กำเนิดของคำ และ ๖. กัลปะ

^{๑๖๗} สำเนียง ความหมาย ก. ฟัง, คอยเอาใจใส่, กำหนดจดจำ

^{๑๖๘} หิริญ ความหมาย น. เงิน, บางแห่งว่า ทอง ก็มี แต่โดยทั่วไปหมายถึง เงิน

^{๑๖๙} สุพรรณ ความหมาย น. ทองคำ

^{๑๗๐} อรรถ ความหมาย น. เนื้อความ

^{๑๗๑} อนันต์ ความหมาย ว. ไม่มีสิ้นสุด, มากล้น

^{๑๗๒} บรรพชา ความหมาย (๑) น. การบวช (๒) ก. บวช

^{๑๗๓} ขรรค์ ความหมาย น. ศัสตราวุธชนิดหนึ่ง มีคม ๒ ข้าง ที่กลางใบมีดทั้งหน้าและหลังเป็นสันเล็กคล้ายคมรูปหอกด้ามสั้น

^{๑๗๔} มรรคา ความหมาย (๑) น. ทาง (๒) น. เหตุ, ใช้คู่กับ ผล ว่า เป็นมรรคเป็นผล (๓) น. ในพระพุทธศาสนา เป็นชื่อแห่งโลกุตรธรรม คู่กับ ผล มี ๔ ชั้น คือ โสตาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตมรรค

^{๑๗๕} ภรรดา ความหมาย น. ผัว

^{๑๗๖} เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

ตอนที่ ๒

กาพย์ยานี ๑๑	๑ นะโมข้าจะไหว้	วรไตร ^{๑๗๗} รัตนา
(หน้าที่๒๒)	ใส่ไว้ใน ^{๑๗๘} เกศา	วรบาทมุนี
	๑ คุณาวรไตร	ข้าใส่ไว้ใน ^{๑๗๙} เกศา
	เดชะพระมุนี	ขออย่ามีที่ ^{๑๘๐} โทษา
	๑ ข้าขอยอชูลี	ใส่เกศให้บัวบาทา
	พระเจ้าผู้กรุณา	อยู่เกศาย่ามีภัย
	๑ ^{๑๘๑} พยาธิ ^{๑๘๒} โรคา	อย่าได้ ^{๑๘๓} ยายีใจ
	^{๑๘๔} สุขี ^{๑๘๕} นिरภัย	นินสิริวัฒนา
	๑ ข้าไหว้ ^{๑๘๖} อาจารย์	ยอชูลีพระ ^{๑๘๗} อุปชฌาย์
	ได้ให้โอวาทา	ให้ข้ารู้พระธรรม
	๑ คำว่าจะให้ดี	ดีให้เล่าดีให้จำ
	ให้รู้ในลำน้า	ให้ประธานภคิ
	^{๑๘๘} ๑ ถิ่นฐานนันทร	คุณกตัญญู
	แน่นหนุณคำชู	ภคากถาร
	เล่าซ้ำจำได้ดี	
	๑ ข้าไหว้พระบิดา	ไหว้บาทาพระชนนี
	คุณล้ำโลกี	ไม่มีที่จะอุปมา
	๑ บิดาและชนนี	ไม่ได้มีที่โทษา
	เห็นคุณกตัญญู	อย่าเหินเมินหนี

^{๑๗๗}รัตนา ความหมาย น. แก้ว

^{๑๗๘}เกศา ความหมาย (๑) น. หัว (๒) น. ผม

^{๑๗๙}เกศี ความหมาย (๑) น. หัว (๒) น. ผม

^{๑๘๐}โทษา ความหมาย น. โทษ.

^{๑๘๑}พยาธิ ความหมาย น. ความเจ็บไข้

^{๑๘๒}โรคา ความหมาย น. โรค

^{๑๘๓}ยายี ความหมาย ก. เบียดเบียน, รบกวน

^{๑๘๔}สุขี ความหมาย (๑) น. ผู้มีความสุข (๒) ว. สบาย

^{๑๘๕}นिरภัย ความหมาย ว. ไม่มีภัย, แคล้วคลาดจากภัยอันตราย

^{๑๘๖}อาจารย์ ความหมาย น. ผู้มีจรรยา, ผู้ทำตามคติแบบแผน

^{๑๘๗}อุปชฌาย์ ความหมาย น. พระเถระผู้เป็นประธานการบวชกุลบุตรในพระพุทธศาสนา

^{๑๘๘}ไม่สามารธรูปประเภทของบทประพันธ์ได้

	๑ เคียดค้นกตัญญู	เป็นปิ่นอินทรี
	เป็นพินัยินที่	
(หน้าที่๒๓)	๑ ข้าช้อยอชูลี	พระมุนีมีมหา
	คุณะกรรณา	แลปรีชาล้าโลกีย์
	๑ ปราณีมานาหมู่	ประชาสู่ ^{๑๘๘} คิวลัย
	ไหว้ธรรมที่ ^{๑๙๐} อำไพ	นำเวไนยละโลกีย์
	๑ ข้าไซร์ก็ไหว้พระ	อริยเจ้ากุชี
	ราคาหมู่ราศี	บ่ ^{๑๙๑} บาปีกระทำกรรม
	๑ ใครพ้อใครด่าว่า	บ่ นำพาพอใจจำ
	<u>กระลีและกระลำ</u>	ภะระน่านิราคลา
	๑ ข้าขอเดโชไชย	วรไตรใส่เกศา
	ข้าผู้ ^{๑๙๒} รจนา	ภัยพาทออย่ายัย
	๑ ข้าขอการวะ	บิตุระชนนี
	ไหว้กรุงสนชัยศรี
	^{๑๙๓} นโมมนโม ถ้ามีใจโกรธา นโมพุทธานะ หนังสือมาถึง	
	๑ มีแต่กรรณา	เสนหาล้าตราไตร
	ถ้าใจโกรธา	แต่ว่าจรรว่าไป
	๑ เสนหาตราอยู่ใน	แต่ว่าจรรว่า
	เสนหาตรึงอยู่ใน	แสนเป็นที่จะเป็นที่พึงพิงนั้นด้วย
กาพย์ยานี ๑๑		
(หน้าที่๒๔)	๑ นะโมข้าจะไหว้	วรไตรรัตนา
	ใส่ไว้ในเกศา	วรบาทมุนี
	๑ คุณาวรไตร	ข้าใส่ไว้ในเกศี
	เดชะพระมุนี	ขออย่ามีที่โทษา

^{๑๘๘} คิวลัย ความหมาย (๑) น. ที่ประทับของพระศิวะ (๒) น. ที่อยู่นั่นเกษมสุข

^{๑๙๐} อำไพ ความหมาย (๑) ว. งาม (๒) ว. สว่าง, สุกใส

^{๑๙๑} บาปี ความหมาย น. คนมีบาป, คนมีความชั่ว

^{๑๙๒} รจนา ความหมาย (๑) ก. ตกแต่ง, ประพันธ์ (๒) ว. งาม

^{๑๙๓} ไม่สามารถระบุประเภทของบทประพันธ์ได้

- ๑ ข้าข้อยอชูลี
พระเจ้ากรรณา
- ๑ พยาธิโรคา
สุชินิรภัย
- ๑ ข้าไหว้อาจารย์
ได้ให้โอวาทา
- ๑ คำว่าจะให้ดี
ให้รู้ในลำน้ำ
- ๑ ข้าไหว้พระบิดา
คุณาลำโลกี
- ๑ บิดาแลชนนี
มีแต่กรรณา
- ๑ ถ้ามีใจ ^{๑๙๕}โกรธา
เส่นหาตราอยู่ใน
- ๑ จะรำในคณา
ชะเลฎวารี
- (หน้าที่๒๕) ๑ พระเมรุเขาใหญ่
มิเท่าพระคณา
- ๑ ไชโยเดชะข้า
ให้ข้ามีสุชี
- ๑ ก ข นะโมไทย
อย่าได้มีโมหา
- ๑ อย่าได้มีมารา
ให้คงรู้แน่นแนไป
- ๑ ผู้ใดแลสุรู้
ให้แพ้แก่วาจา
- ๑ ให้ข้าชานีใน
- ใส่เกศีไหว้ ^{๑๙๔}วันทา
อยู่เกศาย่ามีภัย
อย่าได้มายายีใจ
นิสิริวัฒนา
ยอชูลีพระอุปชฌาย์
ให้ข้ารู้พระธรรม
ดีให้เล่าดีให้จำ
ให้เล่าข้าจำได้ดี
ไหว้บาทาพระชนนี
ไม่มีที่จะอุปมา
ไม่ได้มีที่โทษา
เส่นหาถ้ำตราไตร
แต่วาจากรำว่าไป
ใจบิดาและชนนี
ก็ใหญ่กว่า ^{๑๙๖}ปฐพี
ก็มีเท่าพระคณา
ก็มีได้ ^{๑๙๗}อุปมา
พระบิดาแลชนนี
ยอชुकณาใส่เกศี
ในราตรีและทิวา
ขอจำได้ในมนา
ให้ข้ารู้แน่นแนใจ
เข้า ^{๑๙๘}ปีทายายีใน
ให้จำได้ในอักขรา
จะต่อสู้อภัยปรา
ให้ข้าเจ้ามีไชโย
ไตรปิฎกสละธรรมโม

^{๑๙๔} วันทา ความหมาย ก. ไหว้, แสดงอาการเคารพ

^{๑๙๕} โกรธา ความหมาย ก. โกรธ

^{๑๙๖} ปฐพี ความหมาย น. แผ่นดิน

^{๑๙๗} อุปมา (๑) น. สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ, มักใช้เข้าคู่กับ อุปไมย ในประโยค (๒) ก. เปรียบเทียบ

^{๑๙๘} ปีทา ความหมาย ก. เบียดเบียน, บีบคั้น, รบกวน, เจ็บปวด

	ลือชาแต่เอโก	ใครจะโทษอย่าให้มี
	๑ จะไปไหนทีใด	ให้เข้าได้แต่สุชี
	ทุกขาอย่ารู้มี	เดชะที่รู้คุณา
	๑ ขอให้พระชนนี	มีสิริใสโสภา
	อย่ารู้แก่ชรา	มีโศกาถาวร
	๑ บิดาข้าพระเจ้า	อย่ารู้เศร้าเท่าเกศ
	ให้มีแต่สุชี	นิรภัยมีไชโย
	๑ เดชะข้าพระเจ้า	เล่า ก ข และนะโม
	โกศา ^{๑๙๙} ถาวร	อุตะโมโธภาส
	๑ ขอให้มีสุชี	แกทาสีแลทาสา
	พี่ป่าแลน้ำอา	อยู่สุขชินิรภัย
	๑ ไชโยเดชะข้า	รู้คุณาวรรไตร
(หน้าที่๒๖)	ให้ข้าปรีชาไว	อย่าให้มีปรีชาเฉา
	๑ ขอให้มิวิริยา	ในเพลาค่ำและเช้า
	อย่ามีปรีชาเขลา	อย่ารู้เง่าเศร้าไสยา
	๑ ให้ข้าอุตสาห์เล่า	อย่ารู้เมาโมมูหา
	โลเลอย่ามีมา	อย่าให้ข้าไว้เวไป
	๑ ^{๒๐๐} เฉโกไอ้เปล่าเปล่า	อย่ารู้มีที่ในใจ
	โง่งง่าข้าเศร้าใน	อย่าได้มีที่โทษา
	๑ อย่าให้ข้าโลเล	อย่าไว้เวใจพาลา
	ให้ข้ามีอุตสาห์	อย่าให้ครุณ้ำน้ำใจ
	๑ ให้ครุยอปรีชา	โทมนาเดโชชัย
	ให้ข้ารู้ที่ไป	ในวิชาล้ำโลก
	๑ ให้ข้าจำได้แน่	แม่ ก ข ข ชี ซี
	จ จา แล จี จี	ฉ ฉี แล ฉี แน่นไป
	๑ รู้แท้แน่อักษรา	วาจาย้าขำนิใน
	ไม้เอและไม้ไอ	ให้เข้าใจจำได้ดี
	๑ ให้ครุมีปรีดา	^{๒๐๑} มุกุตา ใจปราณี
	โกรธาอย่าให้มี	ให้แต่กรุณา

^{๑๙๙} ถาวร ความหมาย น. ผู้มั่นคง

^{๒๐๐} เฉโก ความหมาย ว. ฉลาดแกมโกง, ไม่ตรงไปตรงมา, โฉก ก็ว่า

^{๒๐๑} มุกุตา ความหมาย น. ความเป็นผู้มีใจอ่อน, ความอ่อนหวาน, ความละมุนละม่อม

๑ ให้ข้ามีน้ำใจ
เข้าคำจำเผลา

๑ ระลึกในคุณา
คุณาอาจารย์

๑ ขอให้ข้าอยู่ใน
ให้ใจ.....

วิมาลาไสศรีทธา
ยอคุณาใส่เกศี
พระบิดาและชนนี
ในราตรีและทิวา
วระไตรรัตน์า
พระบิดาแลชนนี

๒๐๒ หนังสือมาถึง กรุงศรี ตริ

(หน้าที่๒๗)

เมื่อน้อยเรียนวิชา ใหญ่มาหาทรัพย์ เขาจึงนับว่า ตีในโลก

เป็นทำเนียบมา แต่แรกตั้งฟ้า เป็นธรรมดาโลก เป็นยศโยค โอคฆะสงสาร แต่บุ
ราณมา

๒๐๓ ๑

ให้ใจใสศรีทธา

๑ ให้อยู่ในศิลา

ถือแท่นในใจ

๑ ให้ข้าอุตล่ำให้

ตำหนิอย่ามีมา

๑ ผู้ใด ๒๐๕ อนาคตา

.....

๑ ให้ผ้าให้แพรสี

มิให้ย่อท้อใจ

กาพย์ยานี ๑๑

๑ เพลาคำแลเข้า

ระลึกภาวนา

๑ ขอให้มัสติ

อย่ามีประมาโท

๑ ให้มีแต่กรุณา

ให้ใจข้าอารี

๒๐๔ อจลา อย่าได้ไหว

วรพุทธวิสัย

๑ อย่าสละละศิลา

อดิเรกทานา

อย่าให้ข้ามัจฉริ

อย่าได้แปรหน้าหนี

ข้าวปลามีทาให้ไป

ที่ดีดีไม่เอาโลย

มิบิดิต่อทานา

ให้เข้าใจมีสตัยา

พระอรหันทิกโณ

ตำริโนพระธรรมโม

ใจโมโหอย่ารู้มี

แกทาสาแลทาสี

ต่อพีป่าแลน้ำอา

๒๐๒ เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

๒๐๓ ไม่สามารถระบุประเภทของบทประพันธ์ได้

๒๐๔ อจลา ความหมาย น. แผ่นดิน

๒๐๕ อนาคตา ความหมาย ว. ไม่มีที่พึ่ง, กำพร้า, ยากจน, เชิญใจ

(หน้าที่๒๘)	๑ จะอยู่ในที่ใด อย่าได้เสวนา	ขอให้ไกลหมู่พาราณ แก้ตัวข้าอย่าทฤษฎี
	๑ ผู้ใดใจพาลา ใจเขลาเมาโกรธ	ไม่ศรัทธาต่อ ^{๒๐๖} ชินสีห์ มิได้ถือ ^{๒๐๗} ไตรสรณะ
	๑ ทำได้ก็ทำไป ไม่อยู่ในศีลา	ไม่ได้มีใจกรุณา แปรหน้าหนีพระสัทธรรม
	๑ น้ำใจ ^{๒๐๘} กักขฬหา ว่าไรไม่ได้จำ	ไม่ได้มาย่อท้อทำ ไม่ถือคำพระมุนี
	๑ ^{๒๐๙} หิริโหดตปปะ มีแต่ใจ ^{๒๑๐} ราวี	แต่ขณะไม่ได้มี ทำแต่กรรมระยำไป
	๑ พาลาเหล่าไม่ดี อย่าให้ขำมีใจ	ที่วานี้ให้จรไกล เส่นหาในพาลา
	๑ ^{๒๑๑} นรชาติกวี ให้เข้าได้ไปมา	ที่ใจดีมีปรีชา เสวนาแลพาที่
	๑ ปลูกขอวิสัย ที่ดีแลไม่ดี	ให้รู้ไปในบาลี รู้ถึ้แก้แค้นหัตยา
	๑ ให้เข้าได้อยู่ใกล้ ได้ไหวได้บูชา	ที่มีไตรรัตนา ได้เสวนาพระสัทธรรม
	๑ บิดาแลมารดา ใจข้าอย่าได้พาล้า	ขอให้เข้าได้อุปลัมภ อย่าได้ทำที่โทษา
	๑ ให้มีคารวะ คารวะพระมารดา	อุปการะแก่บิดา ในทิวาแลราตรี
	๑ ใจข้าอย่าได้เว อย่าให้มีราศี	เตร่เร็วไปที่ไม่ดี ที่ไม่ดีอย่าได้ทำ
	๑ ผู้แลผู้แลเฒ่า • ๆ	

^{๒๐๖} ชินสีห์ ความหมาย น. นามพระราชชา, พุทธศาสนิกชนแก่นำมาเป็นนามพระพุทธรเจ้า, พระพุทธรูปองค์หนึ่งสร้างขึ้น

^{๒๐๗} ไตรสรณะ ความหมาย น. "ที่พึ่ง ๓" คือ พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์

^{๒๐๘} กักขฬหา ความหมาย ว. หยาบคายมาก

^{๒๐๙} หิริโหดตปปะ ความหมาย น. ความละอายบาปและความเกรงกลัวบาป ความละอายใจ

^{๒๑๐} ราวี ความหมาย ก. รบ เช่น ยกทัพไปราววิชาศึก, รบกวานหรือระรานโดยใช้กำลังรังแกเป็นต้น เช่น อันธพาลชอบราววิชาชาวบ้าน, (ปาก) สู้กัน, ตะลุมบอนกัน, เช่น นักเรียนกำลังราววิชา

^{๒๑๑} นรชาติ ความหมาย น. คน, หมู่คน

(หน้าที่๒๙)	ข้อมูลสูญหาย	
(หน้าที่๓๐)	ข้อมูลสูญหาย	
(หน้าที่๓๑)	ข้อมูลสูญหาย	
(หน้าที่๓๒)	ข้อมูลสูญหาย	
(หน้าที่๓๓)	๑ สุราแลเมรัย ให้ทำแปรหน้าหนี ๑ ให้ข้าแน่นาใน อุปถัมภ์ญาติกา ๑ มิได้ ^{๒๑๒} มัจฉริย กรุณาผู้ต่ำไร้ ๑ ภิกษุมิสีลา ใจข้าให้อาริย ๑ ให้ข้าพระพุทธเจ้า เส่นหาพระธรรมา ๑ อย่างมี ^{๒๑๔} โกสัชชะ ให้ข้าปริดาใน ๑ ^{๒๑๕} โลโกแล ^{๒๑๖} โทโส ขอให้ไกลมนา กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ ขำนาญชาญเซน หากลอนบ่อน กน ประพันธ์ฉันท์ไว้ ใหญ่ชาญอ่าน กน เป็นนั่นป็นสอน	อย่าให้ใจข้าปรีดี อย่าได้มีเมาสุรา วรพทุโรวาทา พอจะให้ก็ให้ไป ละครระหนี่ให้จรไกล ไมโกรธาแปรหน้าหนี ให้ข้าได้ทฤษฎี ใน ^{๒๑๓} โยคีมิวิริยา วรสีไนไตรปิฎกา อย่าได้ละสละไกล วิริยาให้ไหว วรธรรมทานา แลโมโหลามกา ใจบาปอย่าเนาใน ๑อ่าน ก กา เจน อ่าน กน ปนไป ๑.....กน ยนไน แต่ล้วนจะสอน ยินยลกกลลอน เป็นบ่อนพ่อนไป

^{๒๑๒} มัจฉริย ความหมาย นใน คนตระหนี่

^{๒๑๓} โยคี ความหมาย น. นักบวช, ผู้มีความเพียร, ผู้ฝึกฝนในธรรม

^{๒๑๔} โกสัชชะ ความหมาย ความเกียจคร้าน

^{๒๑๕} โลโก ความหมาย ความโลภ

^{๒๑๖} โทโส ความหมาย น. ความโกรธ ความฉุนเฉียว

(หน้าที่๓๔)

รำเรียนเขียนอ่าน
 ครั้นไม่รู้อ่าน
 สอนอ่านอ่าน ได้

การรำการเรียน
 เพื่อนร้านบ้านใกล้
 ชวนกันสรรเสริญ

อ่านไหนได้นั้น
 ครั้นชาญการอ่าน
 เพียรร้านบ้านคน

บนเรือนบนร้าน
 ยืนสรรพอาหาร
 เหมือน ^{๒๑๙}ถวิลจินดา

เพื่อเรียนวิชา
 ท่านได้เป็นครู
 อย่าเงินทารุณ

ให้มีสันดาน
 รู้แม่นแทนคุณ
 จะเพียรเรียนรู้

(หน้าที่๓๕)

กมลสันดาน
 ฟันเพื่อนคุณครู
 วิชาอันดี

๑ ตุกรกุมาร
 อย่าคร้านดาลใจ
 เพียรบ้าน ^{๒๑๗}ไฮไฟ
 เพื่อนกันสรรเสริญ

๑ การอ่านการเขียน
 เป็นการเจริญ
 ห่อนได้ฝ่าเกิน
^{๒๑๘}เอ็นพรถ้วนต้น

๑ การอ่านชาญขยัน
 ห่อนมีที่จน
 บันดาลดลผล
 รื่นร่นบ่นหา

๑ เชิญขึ้นไปอ่าน
 ยืนข้าวเย็นปลา
 หวานมันสรรมา
 เป็นบุญเป็นคุณ

๑ กุมารถ้วนหน้า
 อย่าต่วนหวนหวน
 ควรรู้พระคุณ
 รู้คุณท่านครู

๑ อย่าเป็นคนพาล
 เป็นคนกตัญญู
 ท่านผู้เป็นครู
 ได้ถ้วนถ้วนดี

๑ ครั้นเป็นคนพาล
 ร้อนรานราศี
 กตัญญูห่อนมี
 เรียนได้ฤณา

^{๒๑๗} ไฮไฟ ความหมาย ก. เยาะเย้ย พุดให้เขาอาย

^{๒๑๘} เอ็น ความหมาย ก. พุด เรียก เรียกกร้อง กล่าวถ้อยคำ อื่น

^{๒๑๙} ถวิล ความหมาย ก. คิด, คิดถึง.

(หน้าที่๓๖)

ทำใจอ่อนน้อม
 ท่านเตือนให้เขียน
 คุณพันล้านฟ้า

อย่าเปื้อนเชื่อนหนี
 อ่อนเศียรวันทา
 ทำใจให้แน่น

ล้วนสอนให้ดี
 ไม่ควรชุนแค้น
 ควรรื่นชื่นบาน

เหมือนเป็นสะพาน
 ท่อนควรเมินหมื่น
 ควรแต่โอนอ่อน

กมลสันดาน
 ควรตีควรดำ
 ล้วนให้เป็นผล

ควรถวิลจินดา
 จำให้มันแม่น
 ได้สรวรรคนิพพาน

เป็นเค้าเป็นมูล
 ไว้คุณอาจารย์
 บันดาลกุศล

๑ หมั่นจำคำสอน
 อย่าหย่อนโกรธา
 ให้เรียนวิชา

แผ่นหล้าดินแดน

๑ แม้นท่านดำดี
 หมั่นเฝ้าหมั่นแทน
 อย่าสวนควรแค้น

หน้ารื่นชื่นบาน

๑ แม้นท่านดำดี

คุณพันประมาณ
 ต่อแทนอาจารย์
 จำคำท่านสอน

๑ คำสอนอาจารย์
 ๒๒๐ มรรคาโคจร

ดิฉินคำสอน

ผันผ่อนสอนตน

๑ ธรรมดาอาจารย์

หมั่นสอนผ่อนปรน

ควรว่าควรบ่น

เอ็นดูกุมาร

๑ กุมารถ้วนหน้า

ยื่นคำอาจารย์

เป็นแก่นเป็นสาร

มันเหมือนใจตน

๑ กตัญญู ๒๒๑ ไพบูลย์

ในการกุศล

ในสันดานตน

ถาวร ๒๒๒ วัฒนา

๒๒๐ มรรคา ความหมาย น. ทาง

๒๒๑ ไพบูลย์ ความหมาย น. ความเต็มเปี่ยม ความเต็มที่

๒๒๒ วัฒนา ความหมาย น. ความเจริญ ความงอกงาม

(หน้าที่๓๗)

ตำบลหนองไถล
 ยอคุณอาจารย์

.....

สาครวาริ
 ผ่านภัยยัน
 จะพ้นภัยยัน

จะ ^{๒๒๖}ดล แดนสถาน

คุณกัตถุญ
 ขึ้นสวรรค์ชั้นบน

จะพ้นเชษฐใจ
 ดลถิ่นฐานใด
 ได้รื่นชื่นตา

ดลไหนไม่จน
 เพื่อนร้านบ้านไถล
 เชิญชวนกินอยู่

เห็นคลานเข้าเฝ้า

.....

ประทาน ^{๒๒๙}โภคี

๑ แม้อยู่แม่ไป

ไถลรณกล่นมา
 บนเคียววันทา

.....

แม่ดลชลที

ภักดิ์ ^{๒๒๓}พิศาล^{๒๒๔}มหันต์กัณดาร

มาบ้านเรือนตน

๑ ในกาล ^{๒๒๕}สิ้นปราณ^{๒๒๗}พิมาน แมนบนหนุ่นชู ^{๒๒๘}ประภูสนธิ

พ้นพ้นจตุรา

๑ อยู่เป็นคนไซรี

พ้นภัยนานา

ท่านเชิญเกรินหา

เห็นคุณกัตถุญ

๑ อันรู้คุณคน

มีคนชื่นชู

ใครเห็นเอ็นดู

ห่อนเชิญเพื่อนหนี

๑ แม้นท่านเป็นเจ้า

โอนอ่อนปรานี

บัญญัติ

ถิ่นถ้านันดร

^{๒๒๓}พิศาล ความหมาย ว. กว้างใหญ่, ไพศาล ก็ใช้^{๒๒๔}มหันต์ ความหมาย ว. ใหญ่ มาก^{๒๒๕}สิ้นปราณ ความหมาย ก. ตาย^{๒๒๖}ดล ความหมาย น. พ้น, ขึ้น^{๒๒๗}พิมาน ความหมาย น. ที่อยู่หรือที่ประทับของเทวดา^{๒๒๘}ประภูสนธิ ความหมาย ก. เกิดในท้อง ถือกำเนิด^{๒๒๙}โภคี ความหมาย (๑) น. ผู้บริโภค (๒) น. งู, นาค (๓) น. คนมั่งมี, คนมีสมบัติ (๔) น. นายบ้าน

	แน่นหนุณค้ำชู เพื่อนแหนห่อนเหิน ๒๓๐ สารพันถาวร	๑ คุณกัตัญญ โภคาถาวร เจริญเอ็นพร ถึถ้วนล้วนดี
(หน้าที่๓๘)	ข้อมูลสูญหาย	
(หน้าที่๓๙)	เห็นคุณกัตัญญ เคียนคั่นกัตัญญ เป็นพินยีนที คร้านครันตันใจ จำชินกลืนกิน นานไปหนหน้า หมั้นรำหมั้นเรียน เอาเพียนเรียนรู้ อย่าซอนปลอนหนี อ่านกนขำนาน จึงตั้งฟังกง ประสงค์จึงกล้า อ่านจงว่องไว อย่าพลัง้งกัขา อ่านจงตรงตรง จำนงจงหวัง ยิ่งอ่านยิ่งคล้อง ได้สองอย่างนี้	๑ กุมารถ้วนผู้ อย่าเหินเมินหนี เป็นปิ่นอินทริย์ เขียนเรียนวิชา ๑ เพียรเขียนเรียนไชร้ เหมือนคนกินยา ดาลตันวิญญา เห็นคุณว่าดี ๑ หมั้นอ่านหมั้นเขียน อย่าเียนเป็อนหนี เป็นคู่ชีวี เหมือนคนพาลา ๑ ตุก่อนกุมาร ชาญชินวิญญา ทรงเรื่องเป็องหน้า ทั้ง กน ทั้ง กง ๑ ฟิงหยั่งตั้งใจ อย่าซังพลัง้งหลง พะว้าพะวง จึงคล้องจงดี ๑ ดำรงอย่าพลัง้ง อย่างรู้ท่วงที ทำนองยิ่งดี จึงถึงสรรเสริญ

หนังสือไม่คล่อง	๑ ได้ทั้งทำนอง
คงได้สิ่งหนึ่ง	ค้ำค้ำเกินเกิน
ยิ่งทำนองเงิน	อย่าฟังสรรเสริญ
	เบี่ยงเลียงอักษรา
	๑ ทูริงทั้งสอง
ถึงสำเนียงก้อง	ก้องไม่เข้ายา
ดังเซง ^{๒๓๑} กระแสง	ไม่แจ้งอักษรา
ส่งเสียงจ้ำจ้ำ	ดังไม่ต้องการ

^{๒๓๒}เดือน ๑ ๒ ๓ ๔ ผู้รู้จะมีลาภ จะมีอันตราย ข้าศึกจะมาในปีมะแม ดังเรากล่าวมานี้แล
ปีวอกนากให้น้ำ ๒ ตัว ฝนหัวปีทราภายหลังน้ำจะเข้าบาง เดือน ๙ ๑๐

ไอโป่งสำเนียงฉาน

โด่งดังตั้งครวญ	๑ ถึงสำเนียงนวล
ยุงยุงรุงรัง	^{๒๓๓} หึ่งหวลต่างต่าง
ชื่อโป่งข้างฉาง	ฟังไม่กระจ่าง
	ตั้งลือห่างไกล
หน้าชิง ^{๒๓๔} ขมึง ถึง	๑ ถึงจะตั้งปึง
เพื่อนฝูงทั้งปวง	หอนทางโยไฟ
ไม่รู้หนังสือไทย	ท้วงอิงคะนึ่งไป
	ตั้งชื่อข้างเสมียน
ร้องเปรี๊ยะเสียงใส	๑ เพื่อฝูงจูงไป
บ้างว่าไอ้ง	บ้างติบ้างเตียน
ช่างรำช่างเรียน	มึงตั้งแต่งเพียร
	เป็นเสมียนข้างโรง

(หน้าที่๔๑)

^{๒๓๑} กระแสง ความหมาย น. เสียงเพราะมีกังวาน เช่น จิ้งจิ่งนโม ชุ่มเสียงใหญ่โต กระแสงแจ่มใส

^{๒๓๒} เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

^{๒๓๓} หึ่ง ความหมาย ว. เสียงดังเช่นนั้นอย่างเสียงฆ้อง เสียงผึ่งหรือแมลงภูเป็นต้นบิน

^{๒๓๔} ขมึง ความหมาย ก. ชิงตา

มิ่งร้องบ่ได้
อิงคะนึ่งส่งเสียง
ไอไต้งตุมะริง

เชิงคู้งเชิงคี้ง
เริงแรงสำเนียง
หน้าคลังซังมิ่ง

ริงคุดุริง
ฝุงมิ่งริงแขง
เสงแรงข้างหญิง

ทะลอลิงวิ้งมอง
คำของครุสัง
ท้อย้งฟุงดำ

^{๒๓๗}หนังสือ หนังสือมาถึง

(หน้าที่๔๒)

บ้างว่าไอ้ง
ข้างร่าข้างเรียน

มิ่งร้องบ่ได้
อิงคะนึ่งส่งเสียง
ไอไต้งตุมะริง

๑ แต่หนังสือไทย
ไอไค้งโป้งโหยง
เปรี๊ยะเปรี๊ยะข้างโรง
.....ไม่พบ.....

๑ มิ่งฝุงกรู้งกริ่ง
อย่างไครไม่ถึง
ส่งเสียงอึ้งอึ้ง
ไอไต้งแรงหญิง

๑ ริงโง้งริงง้ง
ไม่เที่ยงไม่จริง
ฟิ่งแรงแห่งหญิง
สูงสิงสิงดำ

๑ เริงแรงแข่งลอลง
ตั้งก้องระบำ
มิ่งไม่ฟิ่งจำ
^{๒๓๕}กระด้าง ^{๒๓๖}กลางแคลง

หนังสือแนวมาถึงหนังสือ

๑ บ้างตีบ้างเตียน
มิ่งตั้งแต่งเพียร
เป็นเสมียนข้างโรง

๑ แต่หนังสือไทย
ไอไค้งโป้งโหยง
เปรี๊ยะเปรี๊ยะข้างโรง
มิ่งฝุงกรู้งกริ่ง

^{๒๓๕} กระด้าง ความหมาย (๑) ว. ค่อนข้างแข็ง หมายถึงสิ่งที่มีลักษณะไม่อ่อน, ไม่นิ่มนวล (๒) ว. ซัดแข็ง หมายถึง กิริยาวาจาไม่อ่อนตาม เช่น มีกิริยากระด้างขึ้น

^{๒๓๖} แคลงกลาง ความหมาย ก. แคลงใจ, ไม่แนใจหรือวางใจลงไปได้เพราะออกจะสงสัย, คลางแคลง ก็ว่า, บางทีก็พูดสั้น ๆ ว่า แคลง

^{๒๓๗} เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

	๒๓๘ เชิงคู้้งเชิงคู้้ง เร่่งเร่่งสำเนียง หน้าคหลังช้งมึง	อย่างใครไม่เห็นถึง ส่งเสียงอึ้งๆ ไอพั้งเร่่งหญ้ง ๑ ร้งง้งร้งง้ง
	ร้งคทุล้ง ฝุงมึงร้งแ่ง เสงเร่่งข้างหญ้ง	ไม่เที่ยงไม่จรง พั้งเร่่งแ่งหญ้ง สูงสึงสึงดำ ๑ เร่่งเร่่งแ่งลอง
	ทะลวงลึงวึงมวง คำของครุส้ง ท้อย่งพุงดำ	ตั้งกองระบำ มึงไม่พ้งจำ กระด้างคกลางแกลง ๑ มึงแ่งแ่งหุ
(หน้าที่๔๓)	คำส้งของครุ ท้งใจมึงกล้า มึงจ้งง้งเร่่ง	มึงไม่ ^{๒๓๙} ยำแ่ง ท้งหน้ามึงแ่ง ท้งปวงปองภัย ๑ สุรวงค์จ้งอ่อน
	พ้งส้งพ้งสอน เร่่งอ่านเร่่งเขียน อย่างเย่ียงจ้งไร	ฝ้งลงตรงใจ เพ่ียนเคร่่งเล่่งไป ตั้งว่าอย่าเอา ๑ จงหวังหย้งทรวง
	ช้งส้งท้งปวง ส้งไต่ว่าอย่า อย่างเย่ียงอย่างเขา	อย่าพ้งดูเบา จ้งนงจ้งเอา กระด้างคางแ่ง ๑ เย่ียงอย่างพาลา
	ร้งร้งโทษา ฝุงกระด้างกลาง ต้อดดำต้อดแ่ง	ตีดำเร่่งเร่่ง อย่างที ^{๒๔๐} สำแดง ไม่ห่างวางตา

๒๓๘ ไม่สามารถระบุประเภทของคำประพันธ์ได้

๒๓๙ ยำแ่ง ความหมาย ก. คร้าม, กลัว

๒๔๐ สำแดง ความหมาย ก. แสดง, ทำให้เห็นปรากฏ, เช่น สำแดงฤทธิ์ สำแดงเดช ปีศาจสำแดงตน

(หน้าที่๔๔)

ฟังคำสั่งสอน
จึงไม่ชิงช้า
สั่งสอนวิชา

ไม่เกียจเปลี่ยนเสียง
หญิงรู้วิชา
จึงเป็นสูงสี

^{๒๔๑}อาหยังยังมี
เพื่อนฝูงทั้งแขวง
คงกรุณาตน

วิชาแต่งให้
ชั่งเงินชั่งทอง
ยังยั้งจงแฝง

มั่งคั่ง^{๒๔๒}ศฤงคาร
เร่งเร่งกำลั้ง
ถึงไหนคงมี

เรื่องแสงเรืองศรี
รู้จริงยิ่งดี
ทั้งปวงไม่เกิน

สอนสั่งทั้งป็น
ครูสอนสั่งพร่ำ
ซึ่งสิ่งใดแทน

๑ ตั้งใจจงอ่อน
แห่งองค์ครูบา
หวังตั้งกรุณา
ซึ่งสิ่งดีดี

๑ จึงคงรู้เที่ยง
กังขาราคี
สั่งอย่างดีดี
แข็งแรงแต่งตน

๑ วิชาอย่างดี
คงตั้งแต่งผล
แหล่งกลางทางบน
อย่าพึ่งกลางแคลง

๑ ไปแหล่งแห่งใด
ได้ผลแข็งแรง
สิ่งของค่าแพง
แต่งยังอย่างดี

๑ ถึงซึ่งที่ฐาน
มงคลสุขี
แต่งตั้งให้อย่างดี
แต่แต่งเจริญ

๑ วิชาอย่างดี
เรื่องทั้งสรรเสริญ
เที่ยงทีเจริญ
โจงจ้วงลงแดน

๑ ครูซึ่งธรรม
บ่ มีหวงแทน
ยิ่งล้ำดแดน
ห่อนกว้างขวางพัน

^{๒๔๑} อาหยัง ความหมาย ว. งาม, สุภาพ, มีชื่อเสียงดี

^{๒๔๒} ศฤงคาร ความหมาย น. ความรัก, ความกำหนัด, เครื่องประดับอัน ยั่วชวนใจ, สมบัติ

(หน้าที่๔๕)

เร่งอ่านเร่งเขียน
แม่กงตรงได้
จ่านงจงผัน

ประตืดจิตรตรง
เขียนกด สวดกด
ให้สุดเสร็จได้

อุตส่าห์ปฏิบัติ
มีตมิตเข้ากุฎี
สีฟันจัดหา

อย่า^{๒๔๔}อึดคัด
จัดจงบสุดเสร็จ
อย่าเวียดเกียดคร้าน

^{๒๔๗}หนังสือท่านพระยาสุรินทลือชัยอภัยภักดีภาพุทธมุนีว่าราช

ติดบาตร ^{๒๔๘}บรรพชิต
มิตรจิตรสนิท
อย่าชิตติดเพื่อน

๑ เร่งฟังเร่งเรียน
เร่งเรียงหิงหัน
ทั้งเรื่องเนื่องกัน
ตั้งกดปลดไป

๑ สุดเสร็จแม่กง
ระมัดตัดใจ
กำหนดคบไป

ประสิทธิปรารภณา

๑ บุตรศิษย์อยู่วัด
อย่าขาดคลาดคลา
จุดชุดเพลิงมา
น้ำอย่าขาดสถาน

๑ ^{๒๔๓}คิลานเภสัช
ขัดจิตอาจารย์
ตลอด^{๒๔๕}เว็จ^{๒๔๖}ถาน
ให้ขัดตัดเดือน

๑ เพลลาถัดตกิจ
อย่าบิดติดเชื่อน
อย่าคิดบิดเชื่อน
กอดรัดหัดถา

^{๒๔๓} คิลานเภสัช ความหมาย น. ยาปรุงสำหรับคนไข้ (ใช้สำหรับพระสงฆ์)

^{๒๔๔} อึดคัด ความหมาย ว. ขัดสน ผิดเคือง ยากจน

^{๒๔๕} เวจ ความหมาย น. ที่ถ่ายอุจจาระ

^{๒๔๖} ถาน ความหมาย น. ส่วนของพระสงฆ์

^{๒๔๗} เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

^{๒๔๘} บรรพชิต ความหมาย น. นักบวชในพระพุทธศาสนา

	๒๔๙ <i>อย่าพูดจู้จี้</i> <i>ประโยชน์สิ่งไร</i> <i>คิดขัดหทัย</i>	<i>อาจอวดครุบา</i> <i>รีดรัดจัดหา</i> <i>ผิดจิตอาจารย์</i>
(หน้าที่๔๖)	ลีลาศผาดผัน เขียนกตสวดกต สมุดเปล่าอย่าอ่าน แฝงฝาเบียดเสียด สวดสมุดเปล่า จิตรคิดมาดเมียง	๑ <i>คลาดเพลาฉันทัน</i> <i>ติดขัดกระดาน</i> <i>อย่าปดอาจารย์</i> <i>อาจสวดอวดเสียง</i> ๑ <i>อย่าบิตคิดเกี้ยว</i> <i>สุดโสดสำเนียง</i> <i>โอสวดอวดเสียง</i> <i>คิดโดดหากัน</i> ๑ <i>คาดบาตรอาจารย์</i> <i>ทอดท่าทำกัน</i> <i>เปิดปัดผัดผัน</i> <i>เล็ดลอดสอดฝา</i> ๑ <i>เล็ดลอดสอดดู</i> <i>ดอดตัดลัดมา</i> <i>มุขมิดกิริยา</i> <i>เล่ากตปลดครุ</i> ๑ <i>กตกัตกิดกิด</i> <i>อิงอุตสุดหู</i> <i>นั่งติดแต่ครุ</i> <i>จิตเจตว่าดี</i> ๑ <i>มันคิดผิดผิด</i> <i>ยิดยุดฉุดชี</i> <i>ศีลสั่งไม่มี</i> <i>อย่าคิดเยี่ยงมัน</i>
	เดินโตดโลดทะยาน ดุ้นพินกวาดกวัด เพื่อนศิษย์สะกิดกัน ตระบัดเห็นครุ นั่งรัดบัตจิต ซัดสุดเสียงกล้า ไม่เขียนไม่ขีด คิดโดดโลดจิตร คิดคดปลดครุ	
(หน้าที่๔๗)	ไอ้ชาติทุจริต ๒๕๐ <i>สบล สะบัด</i> <i>อุบาทว์ชาตินี้</i>	

๒๔๙ ไม่สามารถระบุประเภทคำประพันธ์ได้

๒๕๐ **สบล** ความหมาย ก. เปลี่ยนถ้อยคำเพื่อเน้นให้คนเชื่อโดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษตนหรือให้ภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดกับตนถ้าหากตนไม่ปฏิบัติตามหรือไม่เป็นไปอย่างที่พูดไว้

อย่าบิดคิดพ้อ ปฏิบัติให้สนิท มาตรฐานติดกัน	๑ อาจารย์ดุจพ่อ ให้เคียดเคียดฉน ประชิตติดพัน ญุดหญุดอย่าไป
อย่าบัตลัดสี่ อู่สำห้เฝ้ากุฎ ชิตเขียนให้ได้	๑ หยุดอยู่กุฎ แวดเวียดเสียดไกล นั่งหญุดขุดไป ดุจจิตจินดา
ปรารภนาหามิตร สำเร็จเสรีจคิด ยึดติดคิดว่า	๑ จาริตบุตรศิษย์ ประสทธิวิชา จงจิตเจตนา ดุจเพชรมณี
ศิษย์ปัญญาโหด ศิษย์ติดชาติปราชญ์ ครูสันทัดดี	๑ ครูดีสุดโสด ห่อนคิดภักดี อย่าผาดผัดหนี ยึดยอดวิชา
ดุจเพชรมณี คิดยุดญุดศิษย์ จิตเจตน์เมตตา	๑ ๒๕๑ จาริตครูดี เชิดโชติเวหา ดุจจิตบิดา บ่ มีเกลียดเคียดสอน
อย่าคิดทุจจริต ติดไปปฏิบัติ เกิดสวัสติ ๒๕๒ สถาพร	๑ ใครเป็นบุตรศิษย์ มิตรจิตสาธรณ์ แจ้งอรรถจัดสอน สถิตินิจรันต์
จะโปรดโอวาท ตัดลัดสงสัย ดุจจเวียดวงจันทร์	๑ พระครูชาติปราชญ์ ๒๕๓ อนุศาสน์ เศรษฐัน ๒๕๔ ไพโรจน์ โชติฉน โอภาสเมศร

๒๕๑ จาริต ความหมาย น. ประเพณีที่ถือสืบต่อกันมานาน

๒๕๒ สถาพร ความหมาย ว. ยืนยง, มั่นคง

๒๕๓ อนุศาสน์ ความหมาย (๑) น. การสอน (๒) น. คำชี้แจง

๒๕๔ ไพโรจน์ ความหมาย ว. รุ่งเรือง, สุกใส

ชัดชัดสั้นทัด	๑ รู้รสปฏิบัติ
เสด็จสู่อมิต	ทางบาทบพจร
ขาดชาติมรณ์	อัมมฤทธิ์ติศร
	เบ็ดเสร็จทั้งปวง

^{๒๕๕}หนังสือท่านท้าวพระยาสุรินทฤไชภัยภริยาพาหนังสือท่านจ้าวแจ็กเล็กไม่หยอก

	๑ ฤทธิ์เดชนิพพาน
ศิษย์สุดประมาณ	ประเสริฐเลิศล่วง
ตัดชาติชรา	พยาธิชาติบ่วง
รื้อสัตว์ตัดท่วง	^{๒๕๖} เกลศ วัฏฏาน
^{๒๕๗} จะศิษย์สำเร็จ	เหตุหยุดอาจารย์
เทศนาปฏิบัติ	แจ้งจัดอรรถสาร
ประสิทธิ์นิพพาน	ให้ตลอดปลอดไป
(หน้าที่๔๙)	๑ บุตรศิษย์ ^{๒๕๘} กุลบุตร
ตั้งจิตบริสุทธิ์	อย่าทรุดสุดใจ
โอวาทนุศาสน์	อย่าปราศราศีไกล
จะปลอดรอดได้	ศิษย์เสร็จจินดา
อย่าเขียนมิตจด	๑ สำเร็จแม่กต
ยกกรนอนบ	ศิษย์เสร็จปรารถนา
จะเทียบเปรียบว่า	เก็บกบเถิดรา
ชอบ ^{๒๕๙} กอบร ศรีทธา	ให้สดับรับบุญ
รีบรวบควมฉับ	๑ สัปประทุษสัพพา
จิปปังเห็นคุณ	เป็นทรัพย์นับทุน
	ครบสรรพการบุญ
	อย่าเหลือบเคลือบแคลง

^{๒๕๕} เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

^{๒๕๖} เกลศ ความหมาย น. กิเลส

^{๒๕๗} ไม่สามารถระบุประเภทของคำประพันธ์ได้

^{๒๕๘} กุลบุตร ความหมาย น. ลูกชายผู้มีตระกูล

^{๒๕๙} กอบร ความหมาย ก. ประกอบ

(หน้าที่๕๐)

รอบคอบอย่าขาด
ระงับทับใจ
กำเริบ ^{๒๖๐}เคลือบแคลง

อย่าเหลือบเคลือบว่า
ขอรับบรรพชา
เรียบรอบขอบใจ

จบทบใจแน่
ประสบพบหน้า
เรียนรู้เทียบใจนวล

อย่าวิ้ววากลับ
ราบเรียบเทียบฉับ
อย่าฝับกลับลง

อย่าวิ้วอับกลับ
ราบเรียบเทียบใจ
ฝับนับว่าเถร

ปลอบจิตประสาท
แนบแถบแอบรัก
นับนับว่าสงฆ์

๑ ทรัพย์สรรพใส่บาตร
จบทบจัดแจง
อย่าเหลือบเคลือบแฝง
รีบดับฉับไว

๑ รอบคอบขอบท่า
พระบรรพชาใหม่
ขอบเข้ารับให้
แบบนี้ บ่ มิควร

๑ สพบพระแก่
อย่าฉับกลับปรวน
อย่ากลับทับทวน
นับในว่าสงฆ์

๑ พบเถรมารับ
จับทับให้ตรง
นับนับว่าสงฆ์
นับว่าสามเณร

๑ เถรแก่มารับ
นับว่าตา ^{๒๖๑}เถร
อย่าฉับกลับเอน
บุญ ^{๒๖๒}ยุบยอบ ลง

๑ ^{๒๖๓}สัปปุรุษ เทียบบาตร
^{๒๖๔}ราบเรียบ เทียบตรง
ชอบกลับใจปลง
สรรพเสพออย่าแคลง

^{๒๖๐}เคลือบแคลง ความหมาย ว. สงสัย, แคลงใจ, ระแวง

^{๒๖๑}เถร, เถร-, เถระ ความหมาย น. พระผู้ใหญ่ ตามพระวินัยกำหนดว่า พระมีพรรษาดังแต่ ๑๐ ขึ้นไป เรียกว่า พระเถระ

^{๒๖๒}ยุบยอบ ความหมาย ก. น้อยลง, จนลง, ชัดสนลง

^{๒๖๓}สัปปุรุษ ความหมาย น. คนที่เป็นสัมมาทิฐิ, คฤหัสถ์ผู้มีศรัทธาในพระศาสนา, คนที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

^{๒๖๔}ราบเรียบ ความหมาย ว. ราบเสมอกัน

๒๖๕ ระบุบอบ ชอบบที่
สบพบกุศล
บุญสรรพกลับแข็ง

นับว่าพระเจ้า
ให้ระงับกลับกลบ
บุญยับยอบลง

(หน้าที่๕๑)

๑ กลับนับแบบนี้
อย่า ๒๖๖ เหลือบ เคลือบแฝง
กับผลรวบแรง
เหตุนับว่าสงฆ์
๑ ครั้นสบพบหน้า
รีบเรียบปลง
นับนับว่าสงฆ์
.....

๒๖๗ ๑ นี่แลพระนงอาพระเชษฐายัง
อยู่เมืองพิพดาระลิเข้าห้องใน
พระหลานนี้ขึ้นทุกขไม่สุขใจ
ก็หญิงหายไม่วายปราน
จนมีลูกจนโตรโหราน

อยู่ไม่สูญหายเป็นองค์สุมารา
ไอ้พระไอยกาที่อยู่ไป
สิ้นอารัยแล้วนะแก้วตายังคอย
ไอ้พระหลานกลอยไม่เห็นหน้า
ฉันเป็นทุกข์ถึงพระไอยกาไม่รู้หาย

ไอ้หล่อนจำ ๑ ฉันจะลาไปก่อนแม่แต่ซ้อนหักมุกฉันจะขอลาไปบวชเสีย
ฉันจะลาไปบวช แม่บวชปลาตุกเชิญไปสำราญเถิดแม่บ้านดอกบุก
ไปแล้วย่ากลับมาแลแม่ม้าหมากรุก

(หน้าที่๕๒) ๑ ไอ้หล่อนที่ฉันจะลาไปก่อนแล้วแม่เกษ แม่แก้วมิ่งมิตินิดใส่บ่คอยอยู่เถิด
พี่น้องจะจนใจอย่าอาลัยพี่น้องไปไม่โทษ สามปีเลยพี่น้องไม่ทิ้งนะน้องอาจจะได้
ไม่โทษหนังสือมาถึงคุณอาอยู่

๑ หนังสือมาถึงสมเด็จพระเจ้ามหาจักรพรรดิอยู่เมืองหงสาวดีเมืองมอญ

๑ ไอ้ น้อง ไอ้ น้อง ข้าขอยายย่อนป็นิวบวรขึ้นเกศ

หนังสือมาถึงองค์สมเด็จพระเจ้ามหาจักรพรรดิอยู่เมืองหงสาวดีเมืองมอญ

๒๖๕ ระบุบอบ ความหมาย (๑) น. แบบอย่าง, ธรรมเนียม, เช่น ทำถูกระบอบ (๒) น. ระเบียบการปกครอง

๒๖๖ เหลือบ ความหมาย ก. ใช้ประกอบกับคำอื่นหมายความว่า ซ้ำเลื่อง เช่น เหลือบตา เหลือบแล เหลือบดู เหลือบเห็น

๒๖๗ เนื้อหาในส่วนนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเขียนเพิ่มเติมขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแบบเรียนมาตราตัวสะกด

ภาคผนวก

ศูนย์ข้อมูลศิษย์และวารสารมหาวิทยาลัยเกษรบุรี

Handwritten text in Thai script on aged, stained paper. The text is arranged in several lines and includes various characters and symbols, some of which are obscured by dark ink blotches. The script appears to be a form of historical Thai or Burmese writing.

หน้าที่ ๑

๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐

๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐
 หัวครุณกรวิ ราชไมตรีไชย เสด็จพระเสด็จ พระราชพิธีไทย ๓
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย

๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕

๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย
 หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย หัวไมตรีไชย

๗๑ ไคว่กวน ไฟฝอย ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ อยู่กัน ๖๖๖ อยู่กับ อะนุชิตาณัติ เขียนขึ้นระยะ
นับและคือประ วิสันชะนี้ ก่อแต่ทข้อ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ อยู่มา กี่ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
ทำไม่ตาย ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
ถ้าให้รัก ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖

๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖

๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

หระหระทรวง ◦ กถันกถนตอปลงทงบง อภาทัง ◦ งงว่ง ไนทวงไนทักที่ :
เวียง อภาทังแท่งค้ำน้ำเลี้ยง จงทักน้ำเลี้ยง สุธ่างยังมีบองเนือง ยุคองไวทวงให้ :
ประเทือง ปกหรือเลี้ยง ฟุงเพื่องโหระคุเรีง ขุนใจให้ขึ้นเรีง ทงทงละเค็ง :
ปิ่นเพ็งบงเทอชอมนม จะว่าแต่ทงประจง กลอน เวียงถ้ำกลอน จะซ้อบ

ระหัดไวย ◦ จมกตงแก่กถนกลอนไน อย่างขึ้นขึ้นไป ใให้ใใใใววววน ◦
หนงลือกลนไนท่นวน ประภฏชบรณ ประณ ไวให้แม่นย่ำ แต่ท่นชงทัก ๕๕
คำ แ่งท่วักที่ทง แพงบ่นป็นเป็น ไวรอข่งค คือสงค้ำกตง จะวาง
ไวทงพง ◦ ขาขบถทง ผฝท่นทวง ลอนถงวักทงค้ำเมียง

๑ ลักษทั้งหกล้อเดียว ๑๑ คำเที่ยงนี้เลี้ยงก็สูงเกินจน ๑ ถ้าได้ ๑๒ ลงอื่น
๑ ลากายท่าขันธ์ ให้ผืนหย่างทางโคตรครว คือ ๑๖ หันทวน ๑๑ ทวน ๑
๑ ไค่วความขงคี่ที่ทง ๑ เขียนไว้ให้ตรรกสง ๑ ทักคำวาง คำกลางนั้นตั้งตง ก
๑ ทงรอกุคต ปบเสื่อ ก็ล่ทวนแก้คำตง ๑ ถ้าได้ ๑๒ ลง คำกลาง

๑ นนง ถ่านตั้งเลี้ยงกว่าหน้าหลัง ๑ ก ก ก ฟ ฟ กกลางตั้งเลี้ยงทง
๑ พกตงลต คี่ทวทำ ๑ ผนตงกลางหย่างคำ ๑ ๑ ๑ คำ คี่คำคตทง ๑ ๑
๑ ฉนททท ฉนททท พฟอม ยวตวเวืองวอง ๑ พทท พทททท ทงตงท
๑ ทวนนักร ๑ ผ่นผนหันให้ทงอน เว้นจากทวนร ๑ ฉนททททททททท

๑ คือ ๓๓๓ ๓๓๓๓ ๓๓๓๓๓ ๓๓๓๓๓๓๓ ๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๑ คำทั้งจงทำใจ
 จะอ่านอันใด จงใจให้ยั้งคำเหนียง ๑ เสาหลังข้างหน้าเวียง คำคือที่เคียง
 มีเสียงก็สูงจงกม ๑ เข้าว่าบหงาประหงษ์ หน้าคำณ ให้หน่นยสูงวาท
 ๑ คำคำภาสูงมี วิสันชะมี อยู่ที่ข้างหน้าจงทำ ๑ ไม่ต้องหาหน้า คำสูงจงก

๑ ที่ทำให้สูงวาท ๑ เหมือนว่าละมีละมี มีงหบมี อย่างนี้ก็นำคำทน ๑ คำกลางที่
 อย่างประมาณ ทั้งแก่ประการ เขียนทวยจะให้สูงก ๑ พึงให้วิทวนใจทำ จะหาหน้า
 เข้าตำบลของวาท ๑ ควบไซไม้ + หนึ่งชื่อคีนก สฎกตงสองพวงมี
 คำจาแลววิงจี ๑ จงนำวาท ให้มีเสียงดังกังวาน ๑ ถิ่นวันแต่ล้วนเกนลาว

ข้อนี้คงบอก
 ...เข้าว่าบหงา...

ตั้งคนกุมาร ให้ท่านให้ทำทวง ○ พรวร: กตทกนทง ตั้งให้ทำทวง ลีน
ตั้งให้ทำทวง ○ แยกกักขกขกแยก เช่นแผ่นนคแต่กนกลอน แยกยกไซ้
ลคชว ผูกทกยผอนผนกลอนไป ○ แยกออกบวททวท จากแจกถักปักถักใจ
เสกคามแขมกลไล นักถักไวระตไคหลหลทง ○ ทากเห็บเห็บแผ่นนท ทากไทไปตททท
กบกก จากอ่าบจากทบถง จากแจกทงทำถักคณ ○ ไซ้ไซ้ไทแต่ ก จากมกเหมือนปกน
บวทจิงทกตั้งถรวพ มาผูกพขบขบเป็นนกลอน ○ บวทให้ประจก ที่แยกยกไซ้ถกษ
ยงเขวปีฏอวบ แรกฝึกกลอนเรียงฟงทว น่านชวเวา เรียงนุสเสชชกักภณ ไท
คทกทกทก นคณนบวทค ○ ยุตกเจมูเตเป็นเวค บวทคเป็นพรวททคย

ชก:ชนโลมารวค พว:ภษาภาคอรวคปี่ ๑ หน้บ:ภูคแลปวเยค ทั้งพิยคท:ยักขี
เมขบคบคปี่ เมขหมอกมิโษนฏก ๑ ทัพเนกแภคอคแต่ยอ วัภษี
ค้อรงควองศรวัท ติงเห็นเป็ยทัก ^{ขี้}สำเนียบกหนึ่กสำนักร ๑ แวกรคขีจกรำเวียน
ทีงทกเพ็ยนคักษาระดู ทุมขหมกรคขจกรู ๑ ยงมิชยูกนุกนถวน ๑ แม็ก

กนถนใช้ ๑ ได้ขขงควน แม็กคักคณฉวน ขแปรปวณแปลกค้ำเขยั้ง ๑
ไซโคแต่ไม ๑ + มีทักคั้งได้ขง แม็กกยยกยกรเวียง ก็กล่าวเพ็ยพวณ ๑ คั้นกคได้
ยกกคณค คักก่อทก ๑ อชห้หมั่มทักคั่นง ๑ คคค้ำทำแบกแจกคัก สำฝกฝักบก
เม็วคเม็วทำได้ ๑ ประกษรคักจกช้อใจ คคคคอรคใหม่ ๑ จกได้จกทำคักคอง

โรงเรียน

กบฏวอฮ์ฮเตวณ โดคตวงฟงกลอง สิบขิมมฤชิต ๑ แแม่กตงเกกคัหยัง
ไซคตกรกฎ แต่บตที่วอฮเตวณ จคไซให้ถุกบมณ ปภษปฤทณณ ประมาณประ
มอนมกนั๊ก ๑ คีวจคี่ขประจก คคตองวรวค ยกยักแต่บัตถว ๑ ลคชไล่ใน
โนษะบวณ กำหนดรูกำนวน ภถวัน ๑ ลคษ ๑ ทำแนกแวงกอรรคจกกลอง

คี่ชุกทหวน ผนผอนเว้งจำค้ำทน ๑ ปี่จตุลไถ่มปี่โจยษษคน ปี่ลคชากทหญ
ทนมรกกยแถษนิจคาเท็ด ๑ ประศุขจจวิถเลคจ กษษเร้งเกยจกจลจจ เมคชเวบ
จษะบวณ จิตเทบคชี่ควณ ประมาณประษณ แถลวณให้ทำห้บณ ๑ ประยศ
ชนธมชคกอาทว บังกษคัรชชะลา ย ชัษวณปลมวเทษษเพชษะรัตน ๑ จษษ

คำภุชเวตศรายุวิราช เลขวิภาดาบภว ๐ นักปราชญ์วิชาอักษรวิ
คิวิวิทนาย ไชยภนตควรวารณ ๐ ประภุสัทนาย ปันทูลุโหเห็นวาทิ ๐
วิภุชเวตศรายุวิราช เลขวิภาดาบภว ๐ นักปราชญ์วิชาอักษรวิ
คิวิวิทนาย ไชยภนตควรวารณ ๐ ประภุสัทนาย ปันทูลุโหเห็นวาทิ ๐
วิภุชเวตศรายุวิราช เลขวิภาดาบภว ๐ นักปราชญ์วิชาอักษรวิ
คิวิวิทนาย ไชยภนตควรวารณ ๐ ประภุสัทนาย ปันทูลุโหเห็นวาทิ ๐

๐ แต่ก่อนบเห็นลิจิต แผลงเป็นชัฏะประคิษย์ เป็นสังขกฤษย์ วิจิตรวิวิทติ ๐ แต่
จุแทบคบทมิ ประเดอรุเดอรุ กัทนทำไดโ ๐ ทนึ่งที่บับยงลงโดย แทนกก็ใช้
เขียนใช้บยับนทงมมี ๐ แต่ณแทบคบทมิ โขวิอคะถิ ศวศิริพิพทวคอรรวใจ ๐
หนึ่งคต:กฤษบตโค ไควควมัยควมัยได ที่ในสภทตมณ ๐ จกเจียนขอคำภัพรรณ ๐

แต่ถือถือกัน สำคัญพึงฟังสิ่งเกิด ๑ ปินทะ:บาตระ:มาตม:เกตุ:เนตร กระษัตริ:พระ:
เชตร์ จิตร:เจตร:มาศ:ห่ม:นิกร ๑ สาท:รส:ทว:บตว:แลบ:พิกร โสทว:โกศ:พิชิต ขาทิ:คย:
แล:เทษ:ย:งน:คร ๑ กร:วี:ชี:แผล:อรร:ภ ขอก:อย่าง:บุญ:บุญ:ดี จด:ไร:ใส่:ไซ:พิชิต:ระ:ภฏ ๑ วั:
ยาล:า:มา:ภ:โธ:ธ:ถ ฤ:ระ:นาถ:เกวียน:นร:ภ ๑ ๓:ค:ภ:โธ:ระ:ธ:ภ:ษ ๑ อ:วิ:วา:ท:ภ:ษ:บา:ท:ข:ว

วิท:ะ:ยา:ภ บ:ท:ภ:ณ:น:ป:ระ:มา:ท:โก:ฆ:ท ๑ อธิ:ยา:ท:วิ:ท:ภ:ษ:วิ:ธ:ท:ธิ กิ:ภ:ก:ะ:น:ท อ:ยะ:ท:ะ:ยา:
ท:ยา:ศ:ภ ๑ ไค:ร:เพ:ท:พิ:ธ:ะ:ยา:ป:ภ:ลา:ท ^๑โฆ:มา:ท:อ:น:ท:ว:เป็:ท:น:ท ๑ ส:น:ภ:บ:ท:ค:ล:ท:ะ:นิ:ท:ภ =
ป:ระ:ภ:ท ป:ระ:ภ:ท:ป:ระ:ภ:ท:ธิ ๑ ๓:ห:มิ:หิ:ท:ธิ:ภ:ษ:น:เ:ภ:ภ ๑ แภ:นิ:ท:เป็:น:วิ:ท:ภ:ษ:ท ๑ ๓:ค:
พ:ะ:ยา:ภ ๑ ๓:ค:ภ:ท:ภ:ษ:เ:ภ:ภ ๑ ๓:ค:ภ:ท:ภ:ษ:เ:ภ:ภ ๑ ๓:ค:ภ:ท:ภ:ษ:เ:ภ:ภ ๑

นี่พิมพ์จาก ๑ กลับว่าปลารบ จะนอบขะนบ แม็กบขี้นาบปลารบ
แบบฉบับที่พ ห่าปลารบ ลีขมแต่ขี้น ๑ พกตองครท บทพข
ฉบับ บังคนเลกกร สะกนุแทนขื่อ ก็ได้เหมือนกัน แบบเบื่องแม้งขี้น
เว้งหมั้นสรปลอน ๑ มทรแม้งแทนได้ เจียมทารขบไว้ จงให้ใครควน

ลีจิตสารศรี ชอบที่แต่ควน เขียรขะบรณ ถักวนสาร ๑ ครอบทว่าปลารบ
สะกนุแทนขื่อ ก็ได้เหมือนกัน แบบเบื่องแม้งขี้น เทบฟ้โตโตรภาพ ทานฟ
นิกร นิตรภาพยิตภพย เสรพยทพยกลอน ลินทพลัดคร ๑
(ภพพยพิพิขบ) ๑ มวิทรครป ~~.....~~ สลักกลึงโลก ๓
ภาพนรอนสีฟน

ศิษย์หลวง นบพิศนเวหา ชาติวิเศษกร แหม่กับกมหนิง ประภอบปรกัฏ
แบบบ่ทลุนทร ลักฎพลา เทบบ้อกษร แต่งลัดดีกรวน ขอนกขบลง ะ
๖ แรกกับครบอรวม นนจนวคไทงาน จักแรกแม่กมสังจง ให้จ่างตัววิกลณ ะ
๑ จิตริคคิตำแนก - ำนงแนกให้พิทง ำนุกตามทำนง แขนบะบลง

บทฎณิ ๑ ^{ภวณน}คำเขียนคำ~~ภวณน~~ ำแห่งปกจิดวาที วิหารนให้จงดี ำมาจีให้แน
นสน แหม่ต้นป่บประลณ ำธกมมณขทกลอน รวนอรวมจิดอกษร ะ
แบ่งบ่บรอนกมาร ๑ แรกกับมกตไ้ ลักฎไม้มากล่ำทณิน คื่อมื่อทำรบขทษร
จิดลอนำนวังสกนใจ ๑ ำหนึ่งนุกุทิด ำบ่บ่ทิตยลิจิตใจ แลี่ยนแบลนแทน

มือใด ^{เช่นนี้} ^{ใช่อย่างนั้น} ^{คือคำว่าประจักษ์} ^{แด่ขั้นพระจิตอัน} ^{นฤคหิตลัทธิอัน} ๕

ให้ทั้งมืดเหยียงอย่างมี ◉ ^{แม่ทับคันย่นปะ} ^{เป็นวกละมื่ออยู่สิ้น} ^{ก็ ก ฤ กะนี้}

กำลังที่มีแปรปรวน ◉ ^{แม่กักกับกักกับ} ^{ที่แจกขบควับท่า} ^{เหล่าหนั้นจากผ่นผวน}

ข้อ ^{ซึ่งคว} ^{ขันธ์} ^{ผล} ^{พิศ} ^{คา} ◉ ^{บพณ} ^{แม่กักกับกักกับ} ^{ที่แจกขบควับท่า} ^{เหล่า}

หนั้นจากผ่นผวน ◉ ^{ธา} ◉ ^{กา} ^{กา} ^{กา} ^{กา} ^{กา} ^{กา}

บพณข้อให้ไว้ ◉ ^{ไรให้ตัดทำ} ^{จากผวนจากผ่นทำ} ^{ข้อแปลกกำลังนี้ขบ}

◉ ^{ไม้ผิดขณูติว่า} ◉ ^{ชี้หนจากคชงคช} ◉ ^{ตามแบบชทกระบ} ^{ตามทำหริบไตรททาง}

◉ ^{คำควนหนชากค} ◉ ^{ชันระชาละกริงค} ^{เขียนร้อยเข้าเรียงวาง} ◉ ^{ใจเช่นตางไม้ผ่นผ่น}

◉ ^{แต่ง} ^{คัม} ^{ตาม} ^{ที่} ^{เขียน} ^{ทา} ^ก ^อ ^{ลับ} ^{คั่น} ^{จึง} ^{ทำ} ^{นั้น} ^น ^น ^น ^น ^น ^น ^น ^น ^น ^น

กลา • หิวญุดพรวณมี อรรคบุรีเสถียรบรรณ อະนันทบัพพะช ธรรมะบรรณ

พินทการวม • โศตวรรษพรวิมลภาษ สรรพะสาตราโศตวรรษค

• หนังสืออนาถถึงท่านทวณนยูภานบงการเทียวเขตทนาเมษทกวันแก้วคณ

• หนังสืออนาถถึงกษณะมตบับจี อยู่นานบงการทวีนวาเซียบันถึงอิทินก

เทียบแกลทหาย ขอบทานหัวตูปานที เทียบวนิกอง ๑ ๓

๑ หนังสือ หบ ท หนังสือจากท ย ๓พระแก้วระกส พระพุทศติคณ

๙ หนังสืออนาถถึง ทารพระญาเพช ราชบริผู้เป็นใหญ่ โขนกรองพระน:

ทานนกรวิผู้รงทัก กระจแลนคี่พระบ่อระมี ฌกนคัยเทศา ผู้มิสิเป็น

๑ ท ๑ ทำข้อข่อยชูลิ พระนุญนิมิตทา คณะภวภูณ แลปะภพจกั
โกลิทย ปภปิภานาหมุ ประหลัดลิภโกลิ ไหว้ธรรมพิภังโกลิ นาด
โฆยภลิลิถิย ทำข่อยช่อยพระ ขะนิย:ชาภุจิ ภพทหมุภคิ ขบขอิ
ภระทักกั ไครวอไครวท้าว บัฒนัทภอไคทัก กะภักไคภระทัก ภวะ
นัฒนัทภคทัก ทำข่อยช่อยชอ วะไคโรลัภคทัก ทำข่อยช่อยชอ โภยท

ทภขภยอิ ทำข่อยช่อยชอ บิฑุระ:ชะ:บ:ชิ ไหว้ทรง กุระจณ:ชอเดชะ
๑ นิม นิม! ถาหมุโกลิภคทัก เก นิมพุทธาย นอ นนช. ชนังสิอภคิ
สิแกภคทัก เสนทลัคทภโกลิ กะภักโกลิ แดภทท้าวไป เสนทคทัก
ยุ โยใน แดภททัก เสนทคทักยุเน แดภททักยุเน ฟิงฟิงนัปะค

นิมิตต์วิหิต วระไตรวรรคตนา โสวัณโนเกตา วระบาทมุนี กุณาวรีโศดา
ที่โสวัณโนเกษ เกษประมุขี ฆ้องข่านิมิตต์โทษ ๑ จักข้อมือขูลี โสวัณโนเทศา
พระเชษฐภคินี อปเทศาอนุโยช ๐ พงศาวดาร เวชชาติโกวินีโยช สุนันโยช นิล
พระชเลศนา ๐ ที่ไหวชกกริช ย่อหลักพระอะปะศ โทหิโธวาท โหหารพระดำ : ๗
ทวารวิหิต ที่ให้เล่นที่ให้ทให้รับเล่นให้เล่นที่ทให้ ๐ ที่ไหวพระจิต : ๗

ไหวบาทพระชะนะนิ กุณวลัทธิ โฉมมีทีระอะปะนา นิตกแลชะนะนิ โฉ
โกมิตที่โทษ มิแกควนา เลนทลัทธิ ๐ ทมิโธวาท แกวททมิไป
เลนทททอยินโยช โฉมิตกแลชะนะนิ ๐ จะกนินกุนา ที่ใหญ่กวปะละท : ๗ . ~
พระเชษฐภคินี ๑ . ๗ . ~
๑๒๓๕๕๕ พระเมรุทให้ไห้ทให้

◦ กสิเทพพระกณ ◦ พระเมรุเทใหญ่ กสิเทอปะนง มีเทพระกณ พระวิ
กนแลระนนิ ◦ โทโยเครท ย่อคุณโลโลกษ ◦ ให้ทมิลสิ ◦ โนภคินน : ๑
ทิท ◦ กษนิมีโต ช่งทโคในมะนอ อชโคมิเมท ◦ ให้ทริแนแนต ◦ อช : ๑
โคมิเมท ◦ เทชทชชชีโน ให้ชรแนแนไป ให้ทโคในอะระน ◦ สโคแลลระ : ๑
ระกอชโหอะปะน ◦ ให้แพแกวท ให้ททมิโยโย ให้โททชมิโย โคร

ปีตะระระธาม ฤชคแอกอิก โครระนทอชโคสิ ◦ ธิปไนทโค ให้ทโค : ๑
แลลสิ ทกทอช่าริมี เภระที่ระคุณ ◦ ขอให้พระระนะณิ สิริสิโลโลก อช
จูกะระก มิโลกทวสิ ◦ ะปิตททพระเท ชนรุตเทเทเกนิ ให้มิแลลสิ นิระโกมิโยโย
๑ : ๑ เภระทพระเท เภกชเลนนิม โลกทวสิ อชมิออสก ◦ ขอให้มิลสิ แภท
ชริแลทช พินแลนัท อชรินิระโก ◦ โทโยเครท ฐุณนาระโก ให้ทชริทอวย ๑ : ๑

ขอให้สิทธิวิริยา ในเพศกัมและเชศ อย่างมีปริท : ๒๓
อย่างมีเชลโงยา ○ ให้ทำอุส่าเส่า อย่างมีเมอเมมทา โด่เล่อย่างมีมา อย่างให้ทักวิเวไป
○ โฉกโงเปลา ๆ อย่างมีสิทักโงโง โงงำซังโงโง อย่างได้สิทักโงยา ○ อย่าง
ให้ทักโงเล อย่างให้เวโงพลา ให้ทักสิอูส่า อย่างให้กรแพ่งโง ○ ให้กรย่อปรีท
โงฟงเลโงโง ให้ทักสิไป โงชลาโงเลสิ ○ ให้ทักได้แ่ง แม่กรกร

๗

ทกแลสิ ○ นนแลสิแ่งแ่งไป ○ ทกแ่งอะชะท ○ ทกข่าทักโง ○ โงเเวละ
โง ○ โงเทโงทักโง ○ โงกรสิปรีท ม่ทกโงปกรนิ ○ โงรธอข่าโงสิ
โงแกกรณ ○ โงทักสิโงโง วิม : ละโงสิทท่' เชศกำทำเพลลา ขอกรณโงเกสิ
ระกโงกรณ พระบิทแลชลนิกรณชกรนิ ในกรสิแลสิท ○ ขอให้ทักอยู่ใน วรร : โกรรท
ณ โงทัก ทักสิอูมาสิ พระบิทแลชลนิ กรง ๗๓ โงในกรสิแลสิทักโง

เมื่อน้อยเรียนวิชา ใฝ่หาหาทวข ทั่วจึงนับว่า คือในโลก เป็นทำเขียนมลา

แก่เวรกรรม ความเป็นคนโลกย์ เป็นยี่เยี่ยง อดชะตงสาร แก่บุญมลา

ให้ใกล้ตา • อดระลาชตาโตไท้ • ให้อยู่ในคิตา อดระลาชตาโตไท้ อดระลาชตาโตไท้ อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

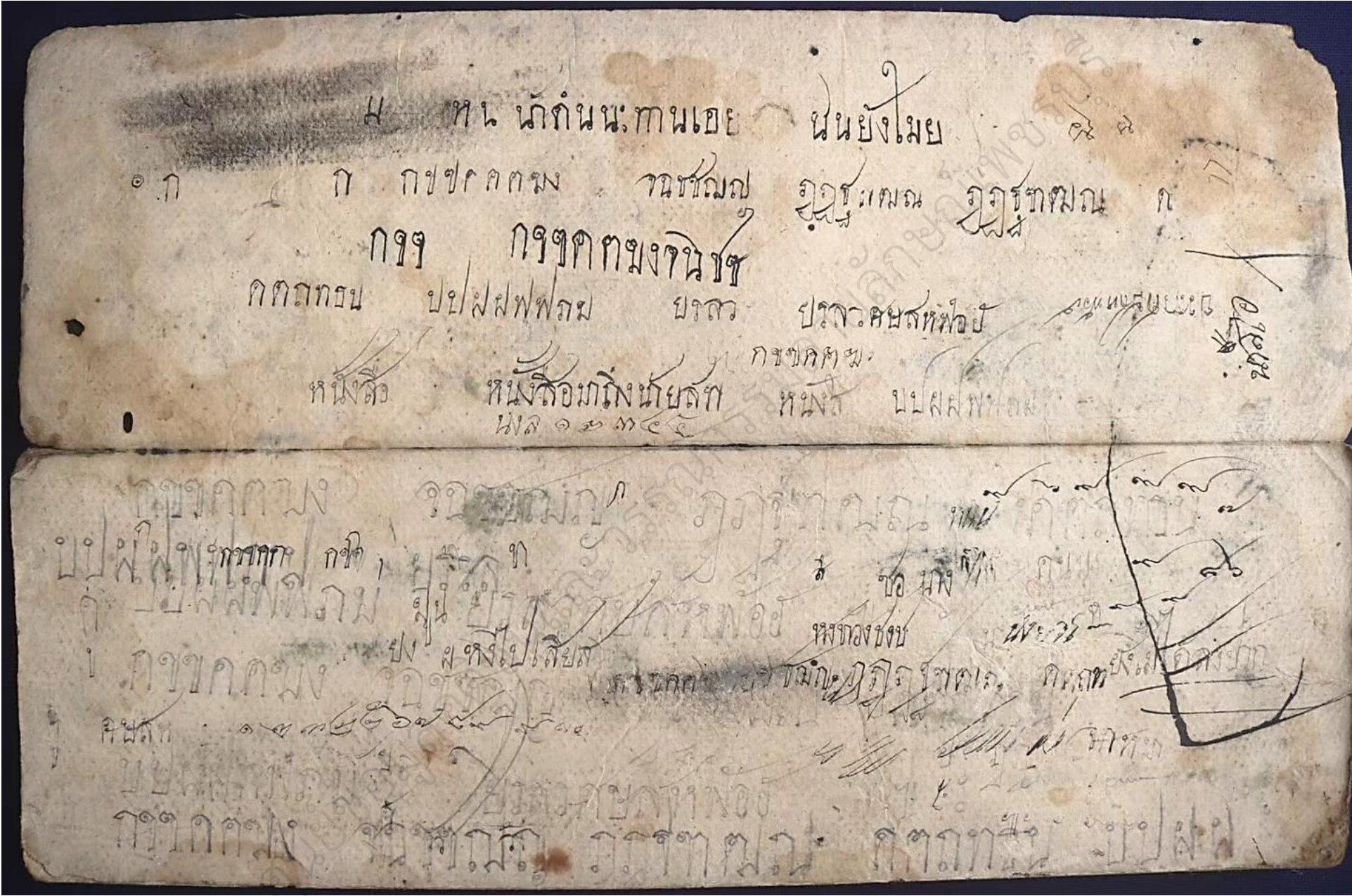
อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้ • อดระลาชตาโตไท้

• คอระยี่ • ไชยเสกเมกิกถิ • มีโตถือไตรระระน • ทำได้ก็ทำไป • ไม่ได้ •
มีโศภระน • ไม่ย่อไปสัก • แปรหนหินพระระธ • นำโศภระน • ไม่ได้
ย่อทัก • ทำไรไม่ได้ • ไม่ถือคัมพระมุ • หิริระปะ • แคระณ
ไม่ได้ • มีแต่โศภ • ทำแต่กระยาไป • ทกตเหตุไม้ • ที่ว่าให้ระ
โศภ • อย่ให้กัโศ • ระเนหะโนพาท • ษะตติกริ • ที่โศภยปรัท • ให้

• เสาะนาแลพท • บณชวิไลย • ให้รู้ไปในบพิ • ศิสิแลไม่ส
มิแก่ในหะทะชา • ให้ทักอยู่ใกล้ • ศิสิไตรระระน • ได้ไหวได้บูชา • ได้ระระน
พระระธ • บิณฑนต • ช้ให้ทักได้ปะกั • โศภยได้พัต • ย่าได้ทักทเท
ชา • ให้มีการระอุปการะแก่บิณฑน • การระพระนต • ในทิวแลธทริ • โศภย
ได้ • เสร้เรไปบิณฑน • บณให้มรติ • ที่ไม่คอบาโคท • ผู้แลผู้แลผู้แล • ๑๕

๓ ทน นักนพ:ทนเอเย ผนยงไมย ๓ ๓

๐.๓ ก กชคคคทท ทนทณย ออฐ:ทณน ออฐ:ทณน ก

ก๑๑ ก๑๑คคททททท
คคคคคคทท บปสพพพทท บารท

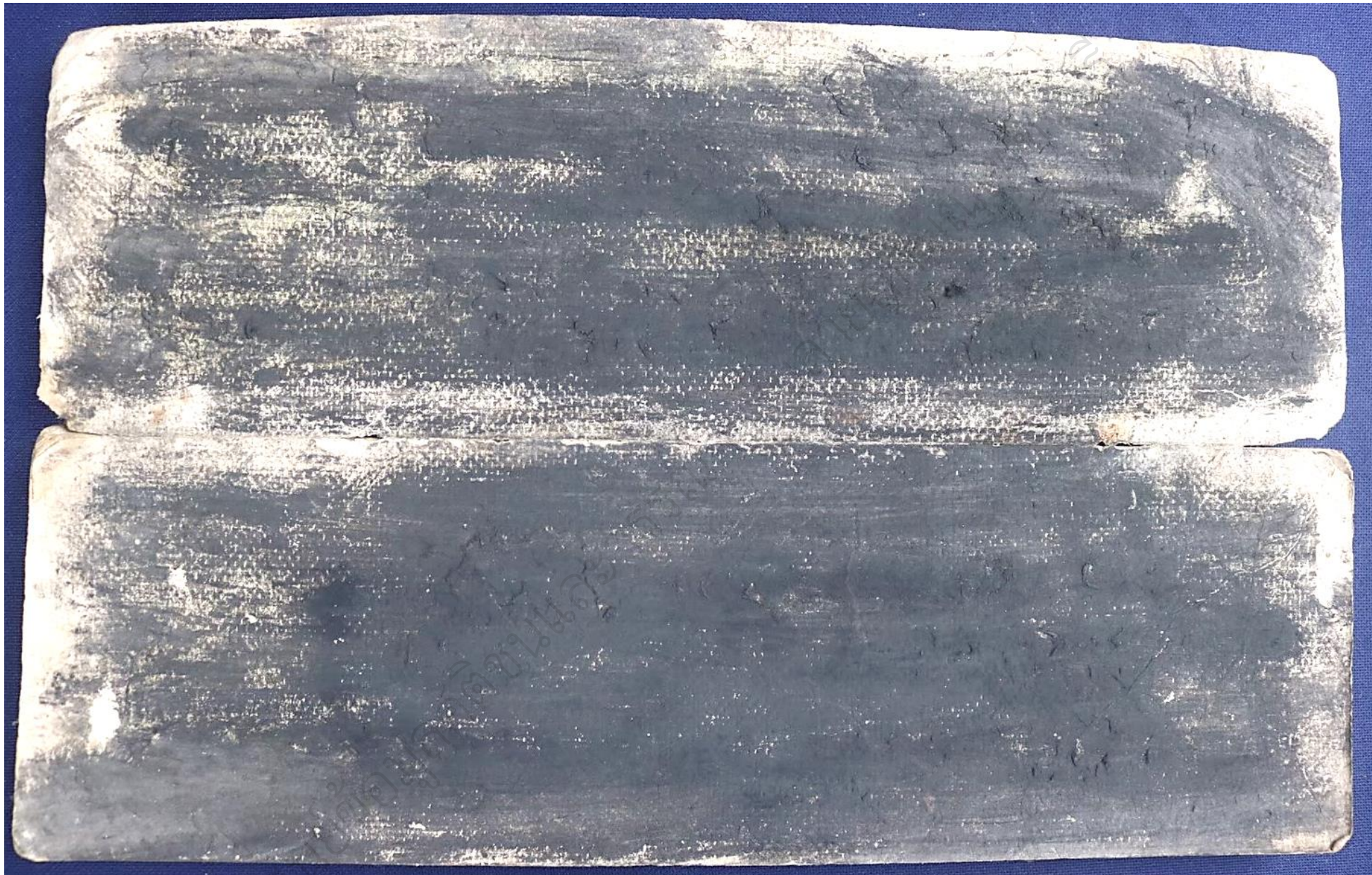
ทหนึ่งลือ ทหนึ่งลือมาถึงท้ายคค ทหนึ่ง บปสพพทท
กชคคคช. ๓๓๓๓๓๓๓๓

การาคคคทท ออฐ:ทณน
บปสพพพทท กชคคคทท
การาคคคทท
คชคคคคคคทท
การาคคคทท
คชคคคคคคทท
การาคคคทท
คชคคคคคคทท
การาคคคทท
คชคคคคคคทท

หน้าที่ ๓๐

สันตนา ◦ สันตนาภิก ฝันเพื่อนคนครุ กะตัญญูห่อนฉิ วิหจันติ ◦
เรณีไคฎก ◦ หมันท์กัถอน ทำโธจนมอญ อด่าบอญิกธา ทนเทโณ :
โหสิณ โหเรณีวิศา คนพันลนพื แขนกัถินแณ ◦ แม้นทนต์คิ อด่า :
เจอนเวือหนี หมันท์เล้าหมันท์แหน อด่นเคอวันท อด่าสวนควนแค้น ทัก :

โหแน่ม หนักรังจีนบาน ◦ แม้นทนต์คิสวนล่อนให้กั คนพันลนประมาร
โหการช่นแค้น ◦ ต่อแทนชาทริย์ ◦ คารวินนินชาน ◦ ทำกัทำนลอร ◦
กัถอนชาทริย์ เหมือนเป็นระกนุ ◦ มรรคาเคาร ◦ หวนการเวินหมีน คิฉินคั
ล่อน การนเทโณชอน ◦ สันล่อนลนคน ◦ อ่าม:ทชาทริย์ ◦ กระมก

ลันตวน ◦ ห่มันลอนอ่อนปรวน กณพิภพ ◦ กณากอนปน ลันให้
 เป็นฝนเอนกภพ ◦ กณาวนหน้ เคารกณินท บินคอกทริย์ ที่ให้ห่มัน
 แม้น ◦ เป็นแกนเป็นสร ◦ ได้สัรรกนิพน ห่มันเหมือนโคน กะกัญญโจนด
 เป็นแก้วเชนมล ในกณกต ไก่กณชทริย์ ◦ ในลันกณตน ◦ บินคั่น
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑

◦ กศ ◦ กาวะณะนา ◦ ^๗ แม้อยแม่โยย ◦ กำบขหน้โกล โภเรน
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑

๑ ภาวกลวิธอนคน ๑ ไนทลระสันปรกน ๑ ะคนแคนธะทน ๑ พิ
ภนแมนปน ๑ คุณกะตัญญ ๑ หนนระปะกิลนธ ๑ ะอินทลลระกัสนป
พันพิษะครภ ๑ อย่เปนคนเ้ ะพันแจ้ญเ ๑ พันโลกนท กนเณ
ทนโด ๑ ทนเินเกรินท ๑ ใกรันขันท ๑ เหนคุณกะตัญญ ๑ ัน

คุณคน คนใหม่ไม่พ มิคนขัน ๑ เพื่อนกันขาดไก่อ ๑ ไกรเทน
เอนก ๑ ะรินทนิกนอย ๑ ห่อนเินเือนหนี ๑ แม่นทนเปนเ้ ๑ เหน
๑ คตทนเต้เ้ ๑ ~~.....~~
โวกิ ๑ ใปนทนขันนกร คุณกะตัญญ ๑ ~~.....~~

วิมลรัตนคุณวิมล วิมลรัตนคุณ วิมลรัตนคุณ วิมลรัตนคุณ

๓ - สิงขรณ์ ๑๖
เดือนเศษ ๒๗ ค่ำ

๑ - ...
๒ - ...
๓ - ...
๔ - ...

๕ - ...
๖ - ...
๗ - ...

๘ - ...
๙ - ...
๑๐ - ...

กฏเกณฑ์ เห็นคุณกะตัญญู อย่างเห็นเงาในน้ำ ก็เปรียบกันกะตัญญู เป็น

ขี้ขี้ขี้ เป็นพื้นขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้

เหมือน เหมือนคนกินยา ทำขี้ขี้กินกิน ขี้ขี้ขี้กินกิน ขี้ขี้ขี้กินกิน ขี้ขี้ขี้กินกิน

น พาทะพาทะพาทะ พาทะพาทะพาทะ พาทะพาทะพาทะ พาทะพาทะพาทะ พาทะพาทะพาทะ

เห็นคุณว่าดี เหมือนคนเห็นขี้ขี้ เหมือนคนเห็นขี้ขี้ อย่างเห็นเงาในน้ำ

เหมือนคนพาทะ เหมือนคนพาทะ เหมือนคนพาทะ เหมือนคนพาทะ เหมือนคนพาทะ

ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้

ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้

พิ ทารกกร พังกลองพืงพทอิ ○ กำรอย่าพัง พังพังทวง หันรู้ทวงที มี

ตารบิงตารบิงกลองท่นองบิงคิได้กลองหนางนึ่งถึงจิงถึงตาระเสิญ ○ ได้ทงท่นอง ท่นพิดีไม่กลอง

ท่ง ๗ เถิน ๗ คิงก็คิงหนึ่ง ออย่าพังตาระเสิญ บิงท่นองเจิน เป็มเสียงอะระก ○

ทวงท่งสอง ถึงค้ำเนียงก่ง คองไม่เท่าธา คองเชงกระแสง ไม่แพ้งอะระก ค่ง

เคื่อน ^{๑๑๑} สุวระมิสาพจะมิอั้นครีทสิตจะมาโนยบั้งแม่ค่งเทกสวามาณีแล ○ บิวอกนากให้มำ ๒

ค้ำฝ่ำหำปทภมภายหลังน้ำจระมำท่ง คื่อน ๑๑ !

เสียงท ^{๑๑} ค่งไม่คองการ ไอบั้งค้ำเนียงตาร ○ ถึงค้ำเนียงนนวน โก่งก่งค่งคอรอน

คิ่งทวนค่าง ^{๑๑} ย่ง ^{๑๑} รุงรัง พังไม่กระท่ง จิวบั้งค่างตาง ค่งฤท่างไกล ○

คิ่งระ ค่งบั้ง หน้าจิงตะมิ่งถึง ทอนท่างโยไทย เพื่อนฝูงท่งปวง ทองจิงคะนึ่งไปบ

ไม่บรู้ท่นองคื่อไทย ค่งชือท่งเสมียน ○ เพื่อนฝูงฝูงไปบ ร่องเป็มยงเสียงโต บ้างคิ่งค่าง

ศึกษ ๒๓๓๐ มี มิ่งทั้งแท่งเพียน ซงร่ำทงเวียร เป็นเลมิยนทงโร แต่หนึ่งคือ
 ๓ มิ่งรองขอใจ วิคกิจเป็งเหียง อั้งนึ่งตงเลียง เบียร ๑ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐

๑๒๓๕

มิ่งรองแสง พึ่งแสงแห่งหวิง เสงแสงทั้งหวิง ลุงตงตงท่า เียงแสงแห่งทอง
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐
 ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐ ๓๓๓๐

• เข็มที่ขึงเคียน เข็มที่ขึง มิ่งคิงแต่งเพียน ชงท่งทงเรีย แบบเดิมขึงเพ
แต่ขึงดือไท • มิ่งของบ่อได้ ไชโค้งขึงเพียน ขึงคิ่งคิ่งเคียน ขึงเพียน
เพียน ๆ ท่งเพ ไชโค้งคิ่งมิ่ง มิ่งฝงคิ่งคิ่ง เพียงคิ่งเพียง ~~นกละคิ่ง~~
ไชคิ่งคิ่ง ภาทลิกมาทงหาหมาก เพียนไชยข่มแกเออ
จ ภาทได้หาหมาก ภาทเพียนไผ่

ท่งไชโค้งไม่เขยท่ง ไร่แวงท่งเพียน ตงเคียนขึง ๆ ท่งคิ่งขึงมิ่ง ไชคิ่งแวง
คิ่ง • มิ่งมิ่ง รุกท่ง ไม่เคียนไม่คิ่ง ฝงมิ่งมิ่งท่ง ท่งแวงท่งท่ง :๑:
เคียนท่งท่ง ตงคิ่งคิ่งคิ่ง • ไร่แวงแวงคิ่ง ท่งท่งคิ่งคิ่ง คิ่งคิ่งคิ่ง
คิ่งคิ่งคิ่ง มิ่งไม่คิ่งท่ง ท่งคิ่งคิ่งคิ่ง คิ่งคิ่งคิ่งคิ่ง • มิ่งคิ่งคิ่งคิ่ง
ไชคิ่งคิ่ง คิ่งคิ่งคิ่งคิ่ง

คำสั่งของครู มิ่งไม่ฆ่าแยง ทั้งโหม่งกล้า ทั้งหน้ามิ่งแยง มิ่งหิ้งโง้งแยง
ทั้งปลงปองโถย ○ ลระวงษอ่อน ทั้งลั้งพังษร สึงลงตมก เรงอานะ
เมงศียร เทียบนเคมเสงไป หย่างเฮียงพิโร ดังว่าอย่าเฮ ○ พังห้วงห้วงทรง ○
ซังลั้งทังปวง อย่าพิงคเขา ดังได้ว่าอย่า ทำนงพะเฮ อย่าเบียงหย่างเขา กระ
ก่างตางทางแยง ○ เฮียงหย่างพต วังวิเทศา คีตาเมงแยง ฟุงกระ

พร: องจิงนฤคเทกคัล
ก่างตาง หย่างกักแกง คองคักคองแยง ไม่ทางวงค ทั้งโหวงอ่อน :
พังคักลั้งลอร แหงองคกรเขา พังไม่พิงพิง หวังคังกระรณ ลั้งลอเนคซังลั้งกั ๗
○ พังคองระเคียง ไม่เกียงเบียงเตียง กังทกคี่ ห่วงวัชค ดั้งหลวงคี่ ๗ พัง :
เป้นลั้งลั้ง แหงแยงแยงคน ○ วิททข่างคี่ ๗ ฑายี ยงมี คองคังแยงผล : ๗:
ม พุ ยรลว คขลล หพอช

โศกพิทนของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๑ เพื่อนสงทมิแขวง แห่ลงทางทงบน กงกระหนกน อ่ำพิงคตางแคลง ๑

ไปแห่ลงแห่ใด วิชาแต่ให้ ได้ผลแขวงแขง ซึ่งเงินซึ่งทอง ถึงของค่าแพง :

บึงบึงพงแสลง แยกหยดหย่างก็ ๑ ถึงซึ่งที่เกน มีงคังคองค่าน นงคคกวี ๑

เวียงแรงกำลัง แยกคังให้หย่างก็ ถึงไหนคงมี แดแก่เงาะเรียว ๑ วิชาทงก่งก็ ๑

เพื่อนฝูง

เวียงแก่งเวียงศรี เมืองทงก่งระเด็ดปรหิงอิงก็ เติงยทิวาเรียว ทงบวงไม่เกน โทง

ทงทงแดน ๑ ครอบซึ่งธรรม์ ลอนถึงทั้งป็น บอมีทอนองทวงแหน คุณถึงถึงทัก ๑

บึงท่าคองแก่น ซึ่งถึงได้แกน หอนทวงขาทงทิน ๑ เสงพิงเรงเรียว เรงอานเรงเรียว

แรงเรงเรงทง แม่ทงอรงได้ ทงเรองเนองกัน ทงนงังมื่น ทงกคปตก็ไป ๑

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
นเรศวรมหาราช

๑ ลอกเหลี่ยมแม่กง ประสิทธิ์พรตพร ะมิตต์กใจ ฉิยนกกตทกต กังชุนรูปก
ไป ให้ลอกเหลี่ยมได้ ประสิทธิ์ปภานา ปุตรลคชชวัก อชตปฐิบัติ อย่างทต
กตทกตต ฉีก ๆ แท้กฏ ุคชกเพิงมา ุคพื้นรักทท น้อยช่ทกสะทน ๑ คี
ตทเล็ดร อย่างอทะคัก จักศิพรชาทริย์ จักพงลคเล็ดร ะทลชดเล็ดรทน ๑
บ ๑ น ๑ หนึ่งลี้ทรรพสุริยทระกัไชยไภยนิริย์ททสุละมุหะสุกชวช

อย่างวิปลกเถียบคคกัน ให้จัดตักเทือน ๑ เพธกัคระกัฎร ทิคบาทบ้นชริก ๑
อย่างปิตตเทือน ฉีกทษิตทระนิค อย่างคชปิกเชือน อย่างจิกคิกคเพือน กอก
รททักท ๑ อย่างฟคท ษาร์อวคคระช ปริมช่นลึงโห ุคร์คร์คท ๑
คิกจคททะช สิกชชาทริย์ ๑ คตททเพธฉิน ฉิตทคคคคคคค คิคชิตทระ
ฉิมุชฉิมุชฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช
ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช
ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช ฉิมุช

กน ขียนบทสรวนบท ข่าปภชาทริย์ สมนต: ๘ ท่า ข่าข่าน ข่าสรวนบท
เสียง ๐ ข่าปิตทิดเกียต แสงผ่าเขียนเสียงกลุ่ สติเสกตำเนียง สรวน
มุดแปต ขื่อสรวนอวดเสียง ๖ ทริคตมาดเสียง ๖ ทิดิเกกทากัน ๐ กตทขาท
ชาทริย์ เทนนิเกกโตกทะเลปาน ทอดทาทักส์กัน คูนพินทททททท เป็กปัด ๕

ฝัดฝั้น ๐ เพื่อนลีลลลลลลลลล เด็ดดอดดอดดอด ๐ เด็ดดอดดอดดอด ๐
ตระบัคเหนกร ทอดดักดัดดมา นังรักปัททริท มุดฉิดทริธา ขื่อสรวนเสียงกลุ่
เสากตปตกร ๐ ทททททททท ไม่เขียนไม่เขียน ขังขกขกข ทิต ทิดิเกกโตกทท
นังทิดแแต่กร ติดตตปตกร ๖ ทททททท ๐ มั่นคิดสิด ๖ ขื่อสรวนททท
นังทิดแแต่กร ติดตตปตกร ๖ ทททททท ทททททท ๖

อังกษกษัตริย์ ◦ ติปะปดะปะด ◦ คุงลิไม่มี ◦ อุบาทชกนี้ ◦ ข่าติคเียบงมัน ◦
ชาทริย์คร์พอ ◦ ข่าขิตคิคฟ ◦ ให้เคียบคเคียกนั ◦ ประฏิขักให้ละนิค ◦
ประสิคคิคพัน ◦ ภาคมิคชิกกัน ◦ นคขยคข่าไป ◦ ขยคข่งกฏ ◦ ข่าขัตคคสิ ◦
แควคคิยคเคียคโคถ ◦ ขยคคเ้ากฏ ◦ หนึ่งคขคไป ◦ จิกเขยขนนี้ให้เค ◦ ภาทริยคค ◦
ม ◦ ขวลา

วินค ◦ ทริคขทริค ◦ ปทกฏนทมิค ◦ ประสิคคิยค ◦ ค่ำเวคเคคคิ ◦
จจคคคคค ◦ ขักคคคคค ◦ คิขะพขระมะนิ ◦ คมิคคคค ◦ คคขคคค ◦
คคคคคคค ◦ คคคคคคค ◦ ข่าคคคคค ◦ คคคคคค ◦ ขักขคคค ◦
ทริคคค ◦ คคคคค ◦ คคคคค ◦ คคคคค ◦ คคคคค ◦
คคค ◦ คค ◦ คค ◦ คค

เมกเมกต ขมิเกลียคเคือกลอน ไควเปนบุตรลึค อ่าคิกททาริก ลิกทะ
วิกรลัทท คิกทีไปประฏิบัติ แฉ้งอรรฎวักลอน เทกถวิสิธทพร ณะภิกขินันท์
๐ พระกรทักปภาฯ จะไปรอกโฆทท อะนุคคเคือขุัน คักลคคังได โพธิโศคณัน ๕
กัจะเวียทวงจันท์ โอิททขเมคขุ ๐ วัคประฏิบัติ ชักชิตถันทัก ทงบาทบทท ๕
๐ หนึ่งสิอทาทาทะบาดินททฯ ซอคปทิตีไปทา หนึ่งทาทาทักเล็กเมบอ

เล็ทจื่ออะมัต อามะฤคคิคร ทคทคิมณัน เบ็คเลททังนาง ๐ วิทติเคอนิทาน ๕
สิทลुकประมาณ ประสิคเลคลวง คคทททท พยทธิทคขวาง วิสิททคคทวง
เกลคกรฎฎาน ๐ วัคคัเวี ๐ หนกขกธาทวิษ ๐ ททคณนระฎฎิกิ ๐ หนึ่งททอฎฎท ๐ ประสิท ๕
กคณิทาน ๐ ให้อะหลอคปลอคไป ๐ บุตรลึคกคลบุตร ๐ ทังวิตรบิรุทธิ ๐ อ่า ๕
ค ค ค

ชุดทิดโ ขอกกนุถัก ๑๑ ฆ่าปลากะตักโลก ะปลดจจกได้ สิทธเสริวินศ ๑ ตก
 รัศมีแม่งค ฆ่านเขียนนิคจก สิทธเสริปภาณ ฆอกรนอบนบ เกษกบเดกถ ะเสียบ
 เบียบบ่า ไท้ละกันรียปลง ๑ ลับปะ ๑ ลับปะรุษลัฟพท ซอบกอประศิศกต เปน:
 ทิรพนิบทน ธิบรบกบนิบ ครบลัฟทการบญ ธิบั้งเคษคุณ ๑ ฆ่าเกลือบเกลือบ ๑

แลกกลง ๑ ธิรพลไฟได้บาตร รอบคอบอย่างทก ฆบทบจักแวง ะรังบักปีโ ๑ ฆ่า:
 เกลือบเกลือบแฝง ทำเดิมเกลือบแลกกลง ธิบคัชนปีโ ๑ รอบคอบรอบท ๑ ฆ่าเกลือบ
 เกลือบว่า พระบัพะไทใหม่ ธิรบับปะพะศ ซอบทริบให้ เรียบรอบรอบโ ๑ แบนธิบ
 วิกร ๑ ลัฟทบพระแก่ ฆบทบโแ่ง ๑ ฆ่านิบกลับปรวน ปรลัฟพพหน้า ๑ ฆา

• กลีบหีบหวน เรียบเทียบปีโคนวน นปีในวาลงษ์ ◉ พบเลข ๆ พบเงรสารบ
นปีในวาลงษ์ ◉ พบเงรสารบ ภาวณภาพกลบ กบตบเทถพ ภาวเรียบเพ็ชปลบ : ๗๖
นบนี้ป วาลงษ์ อย่างสืบกลปลง นปีวาลงษ์เนร เนนแก่ชวรบ อชวรบอชกตบ นปีวาลงษ์
เลน ภาวเรียบเทียบเจม อย่างสืบกลปลบเนน นบนี้ปวาลงษ์ บัญบขบปลง ◉
๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

สืบประวคเทียบชวทร ปลอชวทรประวคท ภาวเรียบเทียบชวทร แ่นบแถบเอปวิช ชอช
กลบโรยปลง นบนี้ปวาลงษ์ ทัพเลพอชวแควลง ◉ กลบนี้บแบบนี้ . . . ระบอบชอชบวิ
อย่างเทอชอชบเคอชอชบแฝง สบพชกตล ภิบผลชวบแวง บัญลพกลบแวง เทคนี้ปวาลงษ์ :
◉ ครนชวทพชทช นปีวาลงษ์ที่เรียบปลง ให้รับชวทชกตบ นบนี้ปวาลงษ์ บัญบขบปลง

๑๑ วัณษาที่วัณษาที่ไปก่อนแล้วแม่เกษ แม่เกษมีวัณษาที่ไปก่อนอยู่
ที่วัณษาที่ไปก่อนแล้วแม่เกษ แม่เกษมีวัณษาที่ไปก่อนอยู่

ที่ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑
กษัตริย์
๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑
๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑

๑๒ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑
๑๓ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑
๑๔ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑ หนึ่งถึง ๑๑

Handwritten text in Thai script, likely a form of magic or talisman script, arranged in several lines across the top half of the page. The text is partially obscured by a large, faint drawing of a figure or deity.

A complex diagrammatic section containing several elements:

- Top Left:** A small sketch of a human figure, possibly a deity or a person in a specific pose.
- Center:** A large, intricate diagram consisting of multiple overlapping circles and lines, resembling a cosmological or magical diagram. It includes the text "หนึ่งคือมาถึง" (One is to arrive) and "พระสมเด็จระกระลา" (Phra Somdet Rakrak).
- Right Side:** A circular diagram with a central point and lines extending to the perimeter, possibly representing a compass or a specific magical arrangement. It includes the text "อิทธิพล" (Influence) and "อิทธิ" (Influence).
- Bottom:** More handwritten text in Thai script, including the words "การกระทำ" (Action) and "การงาน" (Work), along with other characters and symbols.

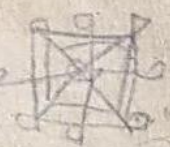
๑ ลีสระนุก...
ลีสระนุก...
ลีสระนุก...
ลีสระนุก...

๑ ขลุ่ทากเพียบเทิกนของเอียบเป็นรหทากินไม่สิ้นเลขน:นองเอียบทั้งทำทำพิลอน ๗

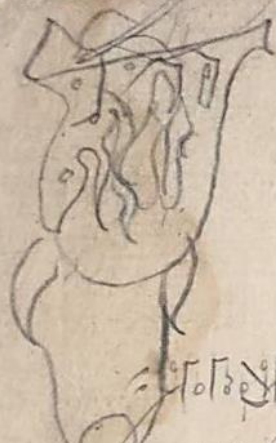
ขลุ่ทาก ๗ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ แม่หนุทักชอัททองตขสองตงแม่รอปางบั้งบั้งทำนาแพงนองรูปพีระแก่ม

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

แม่หนาทาชื่อท้าวทองลูกของทั้งแม่ร้อยสี่สิบซึ่งทำดี
๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐

๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐

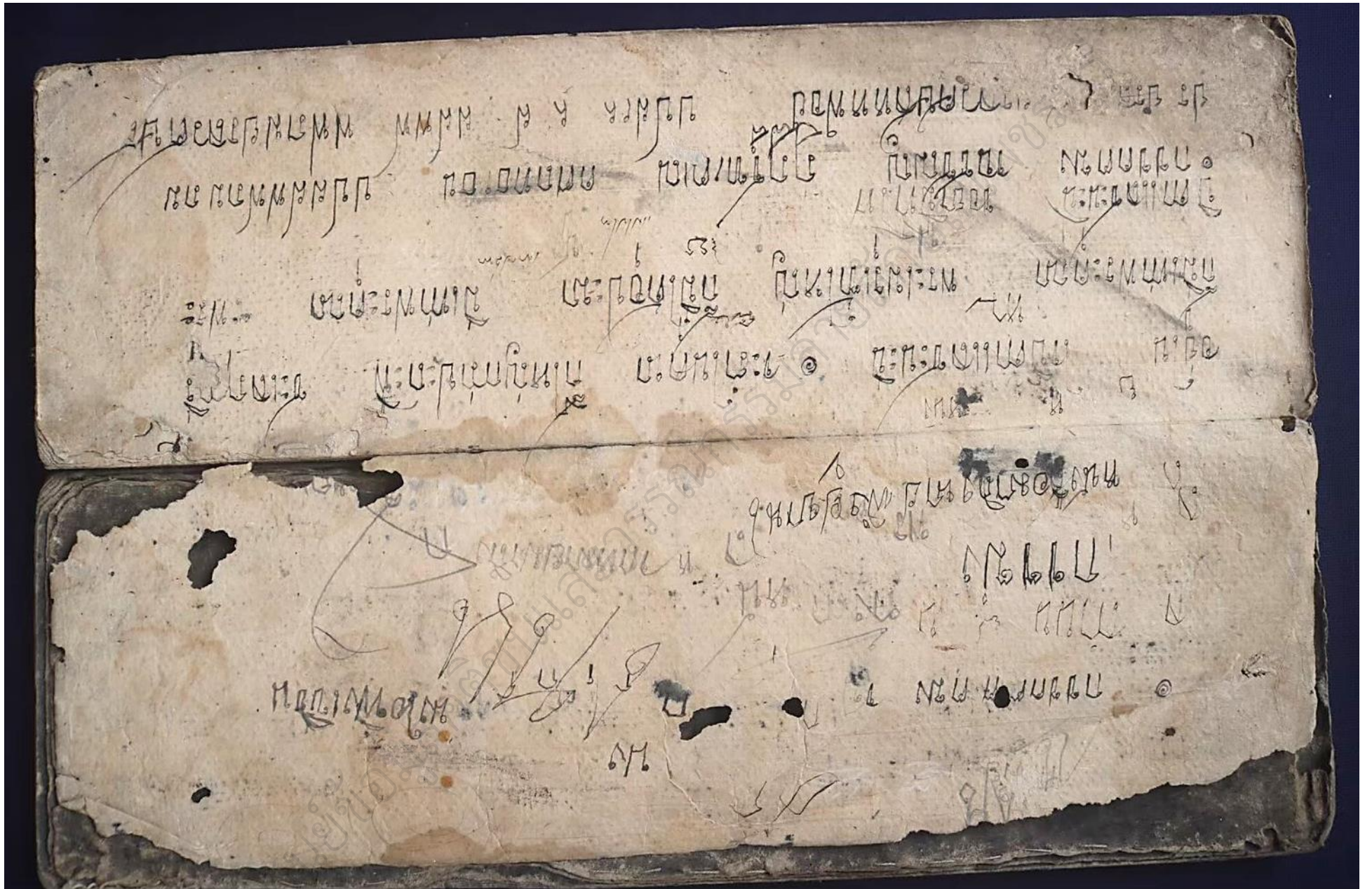
๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐

Handwritten manuscript page with musical notation and illustrations. The page is divided into two sections by a horizontal fold. The top section contains musical notation with Thai script and a drawing of a person in a boat. The bottom section contains musical notation with Thai script and a drawing of a person in a boat. The text is written in Thai script, and the drawings are simple line drawings.

Top section:
๑ ๒
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

Bottom section:
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (๒๕๑๓). *ประอม ก กา ประอม ก กา หัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ แบบเรียนหนังสือ*
ไทย. สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาการ.

กรกช อัญชสีนุกูล. (๒๕๔๓). *วิเคราะห์แบบเรียนประอมมาลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศูนย์ข้อมูลศิษย์และวารสารกรมลายลักษณ์อักษรบุรี